

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ &
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΜΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ – ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

«Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΠΡΕΒΕΖΑΣ»

Μπάσιου Ελευθερία Α.Μ. 90

Επιβλέπων Καθηγητής: κος Ναζάκης Χαρίλαος

ΠΡΕΒΕΖΑ, 27 ΜΑΡΤΙΟΥ 2018

Master thesis

**“UNEMPLOYMENT IN EPIRUS GREECE
EMPHASIS ON PREVEZA DISTRICT”**

Εγκρίθηκε από τριμελή Εξεταστική Επιτροπή

Πρέβεζα

- 1. Επιβλέπων Καθηγητής**
Κος Ναζάκης Χαρίλαος

- 2. Μέλος Επιτροπής**
Κος Καραμάνης Κων/νος

- 3. Μέλος Επιτροπής**
Κος Κυπριωτέλης Ευστράτιος

Ο Διευθυντής του ΠΜΣ
Χαρίλαος Ναζάκης,
Καθηγητής
Υπογραφή

©, Μπάσιου Ελευθερία, 2018

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος, All rights reserved

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία είναι εξ' ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Μπάσιου Ελευθερία

Υπογραφή

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή κο Ναζάκη για την καθοδήγησή και τη στήριξη που μου προσέφερε στα πλαίσια εκπόνησης της μεταπτυχιακής μου διατριβής καθώς και για την άψογη συνεργασία που είχαμε σε όλο αυτό το χρονικό διάστημα.

Ακόμα θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την υποστήριξη που μου προσφέρει σε κάθε μου βήμα, προσωπικό και επαγγελματικό.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά το ΚΕΚ ΝΕΟ ΘΕΤΙΚΟ Πρέβεζας για την άδειά του να χρησιμοποιήσω τις εγκαταστάσεις του ως τόπο διεξαγωγής της έρευνας που διεξήγαγα στα πλαίσια της εργασίας μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανάλυση του προβλήματος της υψηλής ανεργίας στην Ελλάδα της κρίσης είναι ένα αρκετά περίπλοκο εγχείρημα. Οι αιτίες, εκτός από τη δύσκολη οικονομική κατάσταση που βιώνει η χώρα τα τελευταία χρόνια, είναι πολλές και σύνθετες. Οι συνέπειες με τις οποίες καλούνται να ζήσουν χιλιάδες συμπολίτες μας είναι δυσκολότερες. Δυστυχώς τα δεδομένα για την αλματώδη αύξηση του συγκεκριμένου κοινωνικού και ταυτόχρονα οικονομικού προβλήματος φανερώνουν το μέγεθος της κατάστασης. Όμως ακόμα περισσότερο δείχνουν την επιτακτικότητα να βρεθεί μια σωστά δομημένη, κοινωνικά και πολιτικά, λύση ώστε να είμαστε σε θέση να μιλάμε για μια αισθητά βελτιωμένη πραγματικότητα. Για όλους τους παραπάνω λόγους η εργασία που ακολουθεί εστιάζει, εκτός από την παρουσίαση των βασικών στατιστικών δεδομένων που αφορούν την ανεργία στην Ελλάδα, στη συσχέτιση αυτών των αποτελεσμάτων με την τοπική αγορά εργασία του Ν. Πρέβεζας. Η βαθύτερη ανάλυση των αιτιών, συνεπειών και των στατιστικών στοιχείων της αγοράς εργασίας και της ανεργίας στο Νομό μας, με τη βοήθεια της εμπειρικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια εκπόνησης της εργασίας αυτής, θα βοηθήσει στην κατανόηση των τοπικών αναγκών αλλά και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι συμπολίτες μας στην αναζήτηση μιας θέσης εργασίας.

ABSTRACT

Analyzing the problem of high unemployment rates in Greece during the crisis is a very challenging attempt. The causes, other than the difficult economic situation in which the country remains for the past years are many, as well as complicated. The consequences which thousand of Greeks are trying to keep up with are even more difficult. Unfortunately the data which indicate the skyrocket increase of this both social and economical problem, reveal the high extend to which a mandatory solution is needed. However the most challenging aspect of this issue is for a well structured, socially and politically, solution to be found. For all the above reasons this thesis focuses not only on presenting the basic statistical data, which mirror the unemployment in Greece, but also on highlighting the relation between the national and the regional data about Preveza. The extended analysis of the causes, the consequences and other statistical characteristics concerning the regional labor market, alongside with the results of my empirical search, will enable the understanding of the local needs and challenges that many of our fellow citizens face every day.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
ABSTRACT	8
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	9
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ / ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Γενικά στοιχεία για την ανεργία.....	16
1.1 Ανασκόπηση θεωριών για την ανεργία.....	16
1.1.1 Νεοκλασική Θεωρία.....	16
1.1.2 Η Μαρξιστική Θεωρία	18
1.1.3 Η Κεϋνσιανή Θεωρία.....	20
1.1.4 Η Θεωρία του Phillips – Καμπύλη Phillips	21
1.2 Ορισμός και μέτρηση ανεργίας.....	23
1.3 Είδη ανεργίας	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Οικονομική κρίση και ανεργία στην Ελλάδα	26
2.1 Ορισμός Οικονομικής κρίσης – Στάδια Οικονομικών κύκλων	26
2.2 Ποσοστά ανεργίας προ και μετά κρίσης.....	30
2.2.1 Ανεργία στα φύλα και χρονική διάρκεια	33
2.2.2 Ανεργία ανά μορφωτικό επίπεδο και ηλικιακή ομάδα	35
2.3 Αγορά εργασίας στη διάρκεια της κρίσης	39
2.3.1 Αύξηση των ευέλικτων μορφών εργασίας.....	39
2.3.2 Αδήλωτη εργασία.....	41
2.3.3 Μείωση αποδοχών	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Επιπτώσεις οικονομικής κρίσης - ανεργίας.....	47
3. 1 Δημογραφικές τάσεις –Επίπεδο και εξέλιξη.....	47

3.2 Μετανάστευση	51
3.3 Βιοτικό επίπεδο και κίνδυνος φτώχειας.....	54
3.4 Οικονομικές επιπτώσεις – Ασφαλιστικά ταμεία.....	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Νομός Πρέβεζας και ανεργία	65
4.1 Ανεργία στην Περιφέρεια Ηπείρου	65
4.2 Στοιχεία Απασχόλησης στην Ήπειρο	67
4.3 Ανεργία στην Πρέβεζα	69
4.4 Απασχόληση στο Νομό Πρέβεζας.....	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Ανάλυση δεδομένων και αποτελεσμάτων έρευνας μέσω ερωτηματολογίου.....	72
5.1 Ανάλυση και ερμηνεία στοιχείων ερωτηματολογίου	72
5.2 Ανάλυση και ερμηνεία αποτελεσμάτων	74
5.3 Συμπεράσματα ερωτηματολογίου.....	90
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Μέτρα και τρόποι αντιμετώπισης ανεργίας.....	93
6.1 Η θέση της κυβέρνησης για την προώθηση της απασχόλησης	93
6.2 ΟΑΕΔ και μέτρα αντιμετώπισης	97
6.3 Προτάσεις αντιμετώπισης από το ΣΕΒ και Γ.Σ.Ε.Ε.....	99
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	102
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	104

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ / ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 1.1: Γραφική απεικόνιση καμπύλης Phillips.....	22
Διάγραμμα 2.1: Φάσεις οικονομικού κύκλου.....	27
Διάγραμμα 2.2: Ετήσια ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα.....	30
Διάγραμμα 2.3: Ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα (στοιχεία Ιανουαρίου και Ιουνίου) από το 2004-2017.....	31
Διάγραμμα 2.4: Ποσοστά ανεργίας ανά φύλο για τη χρονική διάρκεια 2004-2017....	33
Διάγραμμα 2.5: Χρονική διάρκεια ανεργίας.....	34
Διάγραμμα 2.6: Μορφωτικό επίπεδο ανέργων.....	35
Διάγραμμα 2.7: Ανεργία ανά ηλικιακή ομάδα.....	37
Διάγραμμα 2.8: Ανεργία ανά ηλικιακή ομάδα.....	38
Διάγραμμα 2.9: Νέες προσλήψεις περιόδος 2009-2016 ανά είδος σύμβασης.....	40
Διάγραμμα 2.10: Ποσοστό ευέλικτων μορφών εργασίας επί του συνόλου των νέων προσλήψεων, περίοδος 2009-2016.....	40
Διάγραμμα 2.11: Ποσοστό ανασφάλιστης εργασίας στις ελεγχθείσες επιχειρήσεις...42	
Διάγραμμα 2.12: Κατανομή εργαζομένων ιδιωτικού τομέα ανά εύρος αποδοχών.....	44
Διάγραμμα 3.1: Υπολογιζόμενος ελληνικός πληθυσμός από το 2001-2016.....	47
Διάγραμμα 3.2: Πυραμίδες ηλικιών προβολές 2030 και 2050.....	49
Διάγραμμα 3.3: Εισερχόμενοι και εξερχόμενοι μετανάστες 1991-2015.....	51
Διάγραμμα 3.4: Ηλικιακή δομή μεταναστών (Ε.Ε-28 και εκτός Ε.Ε-28)- 2015.....	52
Διάγραμμα 3.5: Καθαρό εθνικό διαθέσιμο εισόδημα, 1995-2016	54
Διάγραμμα 3.6: Ποσοστό ικανοποιημένων πολιτών, μέσος όρος ερωτηθέντων ανά έτος.....	55
Διάγραμμα 3.7: Κίνδυνος φτώχειας στις ηλικιακές ομάδες 0-16 και άνω των 55 ετών.....	56
Διάγραμμα 3.8: Κίνδυνος φτώχειας εργαζομένων μετά τη διάκριση της απασχόλησής τους σε πλήρης και μερική.....	57
Διάγραμμα 3.9: Προσδόκιμο ζωής για άνδρες και γυναίκες σε έτη (προβλέψεις μέχρι το 2065).....	62
Διάγραμμα 3.10: Συνταξιοδοτική δαπάνη.....	63

Διάγραμμα 3.11: Ακαθάριστη δημόσια συνταξιοδοτική δαπάνη, 2008.....	63
Διάγραμμα 3.12: Ακαθάριστη δημόσια συνταξιοδοτική δαπάνη 2013.....	64
Διάγραμμα 4.1: Ανεργία στην Ήπειρο, στοιχεία Ιουνίου και Ιανουαρίου 2010-2017.....	65
Διάγραμμα 4.2: Μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας στο Ν. Πρέβεζας	69
Διάγραμμα 5.1: Φύλο συμμετεχόντων.....	74
Διάγραμμα 5.2: Ηλικία συμμετεχόντων.....	74
Διάγραμμα 5.3: Οικογενειακή κατάσταση συμμετεχόντων.....	75
Διάγραμμα 5.4: Τόπος διαμονής συμμετεχόντων.....	76
Διάγραμμα 5.5: Βαθμίδα εκπαίδευσης συμμετεχόντων.....	76
Διάγραμμα 5.6: Γνώση ξένων γλώσσων.....	77
Διάγραμμα 5.7: Γνώσεις χειρισμού ηλεκτρονικού υπολογιστή.....	78
Διάγραμμα 5.8: Κατοχή διπλώματος οδήγησης.....	78
Διάγραμμα 5.9: Χρονικό διάστημα ανεργίας.....	79
Διάγραμμα 5.10: Αιτία απώλειας τελευταίας θέσης εργασίας.....	80
Διαγραμμα 5.11: Επιθυμία για μη πλήρη απασχόληση.....	81
Διάγραμμα 5.12: Πηγή πληροφόρησης για αναζήτηση εργασίας.....	82
Διάγραμμα 5.13: Κύρια αιτία ανεργίας στο Ν. Πρέβεζας.....	83
Διάγραμμα 5.14: Σημαντικότερες συνέπειες ανεργίας στους ανέργους.....	84
Διάγραμμα 5.15: Προσπάθειες πολιτείας για αντιμετώπιση ανεργίας στο Ν. Πρέβεζας.....	85
Διάγραμμα 5.16: Προτάσεις & λύσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου της ανεργίας	86
Διάγραμμα 5.17: Αντιμετώπιση αλλοδαπών ως ανταγωνιστές.....	87
Διάγραμμα 5.18: Οικονομική κρίση ως αιτία για την ανεργία των συμμετεχόντων...87	
Διάγραμμα 5.19: Σύνδεση έλλειψη δουλειάς λόγω έλλειψης προσόντων.....	88
Διάγραμμα 5.20: Τρόπος ενίσχυσης προσόντων.....	89
Διάγραμμα 6.1: Απορρόφηση ΕΣΠΑ (Θέση Ελλάδας).....	95
Διάγραμμα 6.2: Στοιχεία αμοιβών και θέσεων εξειδίκευσης στη βιομηχανία.....	100

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 2.1: Μεταβολή στον κατώτατο μισθό στην Ευρώπη 2010-2017.....	45
Πίνακας 3.1: Εξέλιξη γεννήσεων και θανάτων 1931-2015.....	49
Πίνακας 4.1: Παρουσίαση δεδομένων εργατικού δυναμικού και ανεργίας για την Περιφέρεια Ηπείρου	66
Πίνακας 4.2: Διαθέσιμες θέσεις εργασίας στις Περιφερειακές Ενότητες Ηπείρου.....	67
Πίνακας 4.3: Διαθέσιμοι Εργαζόμενοι στις περιφερειακές Ενότητες Ηπείρου.....	68
Πίνακας 4.4: Τα επαγγέλματα με τη μεγαλύτερη ζήτηση στην Πρέβεζα.....	71
Πίνακας 6.1: Δράσεις της κυβέρνησης που υλοποιούνται ή αναμένεται να υλοποιηθούν μέχρι το τέλος του 2017.....	94

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το φαινόμενο της ανεργίας είναι γνωστό σε κάθε οικονομία του πλανήτη. Η έκτασή του επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες και κυρίως από την πορεία της οικονομίας. Έτσι λοιπόν σε περιόδους άνθησης η ανεργία μειώνεται καθώς η οικονομική δραστηριότητα αυξάνεται και ως συνέπεια απασχολούνται περισσότερα άτομα σε θέσεις εργασίας. Στην αντίθετη περίπτωση σε περιόδους οικονομικής κρίσης ή μείωσης της οικονομικής δραστηριότητας η ανεργία αυξάνεται ως μία από τις βασικές συνέπειες. Η χώρα μας τα τελευταία χρόνια ταλανίζεται από μια μεγάλη σε ένταση και χρόνο οικονομική κρίση. Όπως είναι λογικό μία από τις συνέπειες είναι η αύξηση της ανεργίας που επηρεάζει το σύνολο της κοινωνίας.

Στα πλαίσια της εργασίας αυτής θα προσπαθήσω να παρουσιάσω τα βασικά στοιχεία που θα βοηθήσουν τον αναγνώστη στην καλύτερη κατανόηση του προβλήματος της ανεργίας. Οι συνεχείς αναλύσεις και εκθέσεις παρέχουν πλήθος στοιχείων κάτι που διευκολύνει την ανάλυση και ταυτόχρονα την καθιστά πιο αξιόπιστη ως προς τα δεδομένα που παρουσιάζονται. Βασικό στοιχείο της έρευνας είναι να συνδυάσει τα στατιστικά δεδομένα που αφορούν στην εκδήλωση της ανεργίας με τα κατατόπους στοιχεία της ανεργίας που αποτυπώνονται στο Νομό Πρεβέζης. Για το σκοπό αυτό ένα μέρος της εργασίας έχει βασιστεί στα εμπειρικά αποτελέσματα της έρευνας που διεξήγαγα. Τα αποτελέσματα αυτά αντλήθηκαν από τη συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου που δόθηκε προς απάντηση σε άτομα του Νομού Πρεβέζης τα οποία αυτή τη στιγμή βιώνουν τις συνέπειες της ανεργίας. Η σύνδεση θεωρητικών με τα εμπειρικά δεδομένα καθώς επίσης και των πανελλαδικών με τα τοπικά στοιχεία που αφορούν στην ανεργία θεωρώ ότι επιτρέπουν τη διαμόρφωση μιας πολύπλευρης γνώμης για την εκδήλωση, τα αίτια και τις συνέπειες που απορέουν από το πρόβλημα αυτό.

Σε γενικές γραμμές πιστεύω ότι η διάρθρωση της εργασίας βασίζεται στη διευκόλυνση του αναγνώστη για την εξαγωγή ολοκληρωμένων συμπερασμάτων. Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύονται οι βασικές θεωρίες για την ανεργία, ο τρόπος υπολογισμού της και οι βασικές κατηγορίες στις οποίες διακρίνεται. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικά τα στατιστικά στοιχεία της ανεργίας όπως και οι αλλαγές που έχει βιώσει η αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Στη συνέχεια, το τρίτο κεφάλαιο, εστιάζει στην ανάλυση των συνεπειών της

ανεργίας, τόσο σε κοινωνικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο. Η παρουσίαση των συνεπειών είναι ένα από τα βασικότερα σημεία της έρευνας καθώς η βαθύτερη κατανόησή τους με τις προβλέψεις που παρατίθενται συμβάλλουν στην συνειδητοποίηση της κατάστασης στην οποία βρίσκεται η χώρα.

Στο δεύτερο ουσιαστικά μέρος της εργασίας, επικεντρώνομαι περισσότερο στην περιοχή του Νομού Πρέβεζας. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζω αρχικά τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της τοπικής αγοράς εργασίας με τα παράλληλα στοιχεία της ανεργίας που αποτυπώνονται στην περιοχή. Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που συνέλεξα από το ερωτηματολόγιο. Η ανάλυση και ο σχολιασμός που συνοδεύει τα αποτελέσματα στοχεύει παράλληλα και στη σύγκρισή τους με τα στοιχεία που αναφέρθηκαν στο δεύτερο κεφάλαιο. Τέλος στο έκτο κεφάλαιο θεώρησα σημαντικό να παρουσιάσω τους τρόπους αντιμετώπισης που έχουν ληφθεί μέχρι στιγμής από τους αρμόδιους φορείς. Απαραίτητη ήταν και η αποτύπωση προτεινόμενων μέτρων από άλλους σημαντικούς οργανισμούς και φορείς στα πλαίσια καταπολέμησης του προβλήματος της ανεργίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Γενικά στοιχεία για την ανεργία

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας θα συγκεντρώσω τις πιο γνωστές θεωρίες για την ανεργία. Η επιμέρους ανάλυση των θεωριών αυτών θα μου επιτρέψει να κάνω μια βαθύτερη ανάλυση του θέματος που καλούμαι να επεξεργαστώ εκτενώς στην εργασία αυτή. Στη συνέχεια θα δοθεί η βασική εξίσωση για τη μέτρηση της ανεργίας με σκοπό την ρεαλιστική αποτύπωση του προβλήματος. Η τελευταία ενότητα του κεφαλαίου θα στοχεύσει στην κατηγοριοποίηση των ειδών της ανεργίας που παρατηρούνται από καιρούς σε οποιαδήποτε οικονομία.

1.1 Ανασκόπηση θεωριών για την ανεργία

Όπως ανέφερα αρχικά θα παρουσιάσω τις πιο γνωστές θεωρίες που υπάρχουν σχετικά το θέμα της ανεργίας. Στο πρώτο μέρος της εργασίας θα αναλύσω τη θεωρητική βάση του θέματος. Συγκεκριμένα στις ενότητες που ακολουθούν να γίνει ανάλυση της Νεοκλασικής, Μαρξιστικής και Κεϋνσιανής θεωρίας. Η θεωρητική ανάλυση θα ολοκληρωθεί με την παρουσίαση της καμπύλης Phillips, μια θεωρία πάνω στην οποία βασίστηκαν πολλές μεταγενέστερες θεωρίες.

1.1.1 Νεοκλασική Θεωρία

Μία εκ των βασικότερων θεωριών που αναφέρονται στην παγκόσμια βιβλιογραφία σχετικά με την ανεργία και τη γενικότερη αγορά εργασίας είναι η Νεοκλασική Θεωρία. Βασικότεροι εκφραστές της θεωρίας αυτής είναι ο Alfred Marshall (1842-1924) – ο οποίος θεωρείται από τους πρώτους νεοκλασικούς - και ο Άρθρουρ Πιγκού που θεμελίωσε το νεοκλασικό θεώρημα της ανεργίας. Οι τρόποι που χρησιμοποιούνται για την ανάλυση αυτής της θεωρίας είναι πρακτικές της μικροοικονομίας οι οποίες στηρίζονται σε θεωρίες για τη ζήτηση και την προσφορά για την αγορά εργασίας και τους παράγοντες που καθορίζουν το ύψος των μισθών.¹ Ουσιαστικά θεωρεί ότι η αγορά εργασίας λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο που λειτουργεί η αγορά κάθε προϊόντος και συνεπώς οι δυνάμεις ζήτησης και προσφοράς είναι αυτές που καθορίζουν την ισορροπία. Ωστόσο βασικό είναι να κατανοήσουμε ότι αυτή η θεώρηση συνεπάγεται και άλλες υποθέσεις οι οποίες αφορούν:

¹ Η Νεοκλασική προσέγγιση της αγοράς εργασίας και της ανεργίας, Χλέτσος Μιχάλης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

- Τις συνθήκες τέλειου ανταγωνισμού στην αγορά εργασίας και ότι όλοι οι καταναλωτές αποδέχονται ότι αυτή είναι η κατάλληλη αγορά εργασίας.
- Οι δυνάμεις ζήτησης και προσφοράς καθορίζονται από τις προτιμήσεις τόσο των εργαζομένων όσο και των επιχειρήσεων (οριζόντιο άθροισμα καμπυλών προσφοράς και ζήτησης).
- Ο μισθός καθορίζεται με τον ίδιο τρόπο που καθορίζεται η τιμή ενός οποιουδήποτε προϊόντος (ζήτηση και προσφορά).
- Για να υπάρξει ισορροπία θα πρέπει να υπάρξει εξίσωση ζήτησης και προσφοράς.

Όταν ικανοποιηθούν όλες εκείνες οι μεταβλητές ώστε να υπάρξει εξίσωση της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας τότε θα επιτευχθεί και ισορροπία στην αγορά. Βάσει της νεοκλασικής θεωρίας το βασικότερο σημείο στη θεωρία είναι να βρεθεί ο μηχανισμός αυτός ο οποίος θα επιφέρει την ισορροπία στην αγορά. Σε μακροχρόνιο επίπεδο η ανεργία, βάσει της θεωρίας είναι εκούσια. Ουσιαστικά αυτό σημαίνει ότι για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν μπορούν να υπάρξουν άνεργοι στην αγορά και αυτό συμβαίνει είτε έχει επιτευχθεί ισορροπία στην αγορά είτε όχι.

Ωστόσο βασικό στοιχείο της ανάλυσης αναφέρει ότι ο μισθός λόγω των συλλογικών συμβάσεων δεν μπορεί να μειωθεί κάτω από ένα όριο και συνεπώς δεν μπορεί να επηρεαστεί πλήρως μόνο από τις δυνάμεις προσφοράς και ζήτησης που επικρατούν στην αγορά. Από την άλλη πλευρά δεν ικανοποιούνται ούτε οι τέλειες συνθήκες στην αγορά εργασίας, είτε λόγω ελλιπούς πληροφόρησης, είτε αδυναμίας γρήγορης εύρεσης θέσεων εργασίας για τις οποίες αναζητούνται άτομα για εργασία. Ο ρόλος του κράτους σε αυτή τη θεωρία είναι να αφήσει την αγορά να δράσει ελεύθερα χωρίς να επηρεάσει τους μηχανισμούς λειτουργίας της. Για να μπορέσει η αγορά εργασίας να έρθει σε ισορροπία βασικό είναι να βρεθούν εκείνοι οι τρόποι που θα επαναφέρουν τα δεδομένα του τέλειου ανταγωνισμού και με αυτόν τον τρόπο θα εξαφανιστεί η ανεργία.

1.1.2 Η Μαρξιστική Θεωρία

Η βασική θεωρία του Καρλ Μαρξ για την ανεργία αποτυπώθηκε στο έργο του «Μισθωτή Εργασία και Κεφάλαιο»² αναπτύσσοντας μια θεωρία αντίθετη στη νεοκλασική θεωρία της ανεργίας η οποία οφείλεται στη μη σωστή λειτουργία της αγοράς. Ο Μαρξ (1818-1883) ήταν Γερμανός φιλόσοφος, δημοσιογράφος και οικονομολόγος ο οποίος εδραίωσε τον κομμουνισμό και υποστήριξε ότι στο οικονομικό σύστημα και την κοινωνία υπάρχει μια συνεχής σύγκρουση τάξεων, εργαζομένων και κεφαλαιοκρατών, οι οποίοι θα έχουν πάντα αντικρουόμενα συμφέροντα. Η θεωρία αυτή έγινε ιδιαίτερος αποδεκτή κυρίως στα τέλη της δεκαετίας του 20' λόγω της Σοβιετικής Ένωσης.

Ο Μαρξ ανέλυσε την ανεργία υπό την έννοια ότι συνδέεται με την εξειδίκευση που απαιτείται στις διάφορες θέσεις εργασίας. Η αύξηση της εξειδίκευσης έχει ως αποτέλεσμα να γίνεται πιο μονότονη η εργασία για τα άτομα. Αυτή η συνεχής ενασχόληση με ένα μόνο δεδομένο αντικείμενο εργασίας καθιστά τους εργαζόμενους λιγότερο παραγωγικούς. Για αυτό το λόγο η ευκολία με την οποία κάποιος μαθαίνει να κάνει κάτι (στην εργασία του ως αντικείμενο), αυξάνει τον ανταγωνισμό μεταξύ των εργαζομένων – εργατών κάτι που οδηγεί στη μείωση των μισθών λόγω της μείωσης του κόστους παραγωγής. Η πτώση της αμοιβής αναγκάζει τον κάθε εργαζόμενο να εργάζεται περισσότερο (σε όρους χρόνου και παραγωγικότητας) για να είναι σε θέση να αυξήσει τις αποδοχές του. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται και στην είσοδο των μηχανημάτων- μηχανών στην παραγωγική διαδικασία. Η δυνατότητα που έχουν τα μηχανήματα να παράγουν περισσότερες μονάδες προϊόντος σε μικρότερο χρονικό διάστημα τα κάνει να προτιμούνται από τις επιχειρήσεις σε σύγκριση με το ανθρώπινο δυναμικό αντικαθιστώντας το.

Η ανωτέρω διαδικασία της αύξησης της εξειδίκευσης με την παράλληλη μείωση στους μισθούς των εργαζομένων (εργατών) και η ταυτόχρονη αντικατάστασή του έμπυχου δυναμικού από μηχανές επιτρέπει στη Μαρξιστική θεωρία να προβάλει με τη σειρά της τη δική της εξήγηση για τις κρίσεις που βιώνουν ανά καιρούς τα οικονομικά συστήματα. Υπό αυτή την έννοια λοιπόν η συχνότητα και η ένταση των κρίσεων θα αυξάνεται, όσο η αύξηση των παραγόμενων προϊόντων (σε ποσότητα) θα μειώνει τη δυνατότητα να βρεθούν νέες αγορές προς οικονομική εκμετάλλευση.

² Μισθωτή Εργασία και Κεφάλαιο 1847, Καρλ Μαρξ, Έκδοση 2010, http://leninreloaded.blogspot.gr/2014/06/blog-post_7285.html

Μια ερμηνεία που έχει δοθεί στο έργο του Μαρξ συνδυάζει την κάθε οικονομική κρίση στο οικονομικό σύστημα (Υφεση στον οικονομικό κύκλο – βλ διάγραμμα 2.1) με την ανεργία. Συνεπώς δίνεται μια εξήγηση για την παρατηρούμενη ανεργία στην οικονομία και τις μεταβολές στα ποσοστά που παρατηρούνται ανά περιόδους. Βάσει της θεωρίας του Μαρξ, η βασική εξήγηση που δίνεται για να αιτιολογηθεί η ύπαρξη μιας οικονομικής κρίσης είναι η μεταβολή που παρατηρούν οι επιχειρήσεις στο περιθώριο κέρδους. Όταν η οικονομία βρίσκεται σε περιόδους ανάπτυξης (άνθησης) τότε υπάρχει αυξημένη ζήτηση για εργασία. Αυτό συμβαίνει επειδή πρέπει να ικανοποιηθεί η μεγαλύτερη αύξηση σε αγαθά. Στην ίδια κατεύθυνση παρατηρείται και αύξηση στους μισθούς που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι. Η αύξηση στην ζήτηση εργασίας έχει την επακόλουθη μείωση στην προσφορά εργασίας μειώνοντας τα ποσοστά ανεργίας. Η αύξηση όμως που παρατηρείται στους μισθούς προκαλεί, από την άλλη πλευρά μείωση στα περιθώρια κέρδους των επιχειρήσεων. (κρίση υπερισσώρευσης). Μια ακόμα ανάλυση της ανεργίας ως φαινόμενο αναφέρεται στο περιθώριο κέρδους συστατικό στοιχείο που επηρεάζει τη μελλοντική ενασχόληση του επιχειρηματικού κόσμου με επενδύσεις. Όπως γίνεται κατανοητό η αύξηση στο περιθώριο κέρδους αυξάνει και τη θέληση – πρόθεση γαι επενδύσεις. Όταν παρατηρηθεί μια μείωση στο ποσοστό κέρδους που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις τότε δε θα συγκεντρωθεί κεφάλαιο για επενδύσεις με αποτέλεσμα να χαθούν παράλληλα θέσεις εργασίας και να αυξηθεί η ανεργία.

Η ονομασία που έδωσε ο Μαρξ στους ανέργους είναι γνωστή ως «εφεδρικός βιομηχανικός στρατός». Συνεπώς η βάση της ανεργίας που παρατηρείται στα καπιταλιστικά συστήματα προέρχεται από την αδυναμία αυτών των συστημάτων να εκμεταλλευτούν την εργασία με τον τρόπο που επιθυμούν.

1.1.3 Η Κεϋνσιανή Θεωρία

Σύμφωνα με τη θεωρία του Keynes³ (1883-1946) αναφέρεται ότι δεν είναι δυνατόν να υπάρξει τέλειος ανταγωνισμός σε ό,τι αφορά την αγορά εργασίας. Αυτό οφείλεται σε δύο μέρη που παίρνουν μέρος: το κράτος από τη μία και οι ενώσεις των εργαζομένων και των εργοδοτών από την άλλη. Συνεπώς δε μπορεί να υπάρξει και η παράλληλη ευελιξία στους μισθούς που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι. Σε γενικές γραμμές αυτό που υποστηρίζει ο Keynes με τη θεωρία που ανέπτυξε αφορά:

- Η ζήτηση που υπάρχει στην αγορά για την παροχή εργασίας είναι αποτέλεσμα της ζήτησης που υπάρχει για τα αγαθά γενικότερα. Φυσικά εξαρτάται άμεσα και από το μισθό (πραγματικό) που υπάρχει στην αγορά.

Για να κατανοήσουμε τη σχέση μεταξύ αυτών των δύο συντελεστών αυτών μια ενδεικτική μείωση στον ονομαστικό μισθό που λαμβάνεται, θα αυξήσει τη ζήτηση για αγαθά, αφού παράλληλα θα προκληθεί μείωση στις τιμές τους. Η αύξηση στη ζήτηση των αγαθών θα προκαλέσει από μεριάς των επιχειρήσεων αύξηση στην προσφορά τους. Συνεπώς θα παρατηρηθεί αύξηση στην απασχόληση της αγοράς. Αυτό το οποίο πρέπει να υπογραμμιστεί είναι ότι η μείωση των μισθών θα πρέπει να βρίσκεται σε ίδια ποσοστιαία μείωση με τη μείωση που θα υποστούν οι τιμές στην αγορά. Ουσιαστικά η μείωση στον ονομαστικό μισθό όταν θα συνοδευτεί με αντίστοιχη και παράλληλη μείωση στις τιμές των αγαθών θα έχει ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει πραγματική αλλαγή (συγκεκριμένα μείωση) στον πραγματικό μισθό που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι. Συνεπώς η βασική αλλαγή στον ονομαστικό μισθό θα έχει μεταβολή στις τιμές των αγαθών και στην μετέπειτα αύξηση της παραγωγής, άρα και προσφοράς στην εργασία- αύξηση απασχόλησης.

- Ο πραγματικός μισθός που λαμβάνει είναι αποτέλεσμα τόσο των διαπραγματεύσεων των συλλόγων των εργαζομένων και των εργοδοτών αλλά και λόγω της ζήτησης και προσφοράς των αγαθών στην αγορά.

Βάσει της θεωρίας του ο Keynes υποστηρίζει ότι αν το άτομο, ενώ αποδέχεται να εργαστεί με μικρότερο μισθό από τον πραγματικό και τελικά δε βρίσκει απασχόληση τότε είναι άνεργος χωρίς τη θέλησή του. Για αυτό το λόγο ακόμα και σε περίπτωση

³ The General Theory of Employment Interest and Money (1936) John Maynard Keynes

μείωση μισθών δε θα υπάρξει πλήρης απασχόληση. Η απασχόληση θα αυξηθεί μόνο αν αυξηθεί και η ζήτηση για αγαθά λόγω της αύξησης του εισοδήματος.

Οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να αυξηθεί το εισόδημα και κατά η συνέπεια η ζήτηση των αγαθών είναι μέσω της βοήθειας από το κράτος είτε με την αύξηση των δημοσίων δαπανών, είτε με διάφορους τρόπους που μπορεί να οδηγήσουν στην αύξηση της κατανάλωσης από άτομα που έχουν χαμηλότερα εισοδήματα. Αυτό δικαιολογεί τη σημαντική θέση του κράτους στη θεωρία του Keynes, καθώς είναι ένας σημαντικός παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει, με τη δύναμη που διαθέτει, τόσο την απασχόληση όσο και την ανεργία.

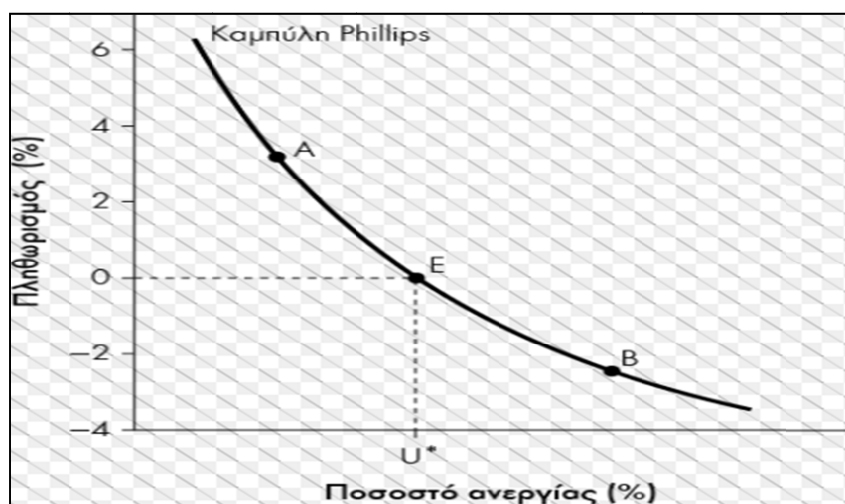
1.1.4 Η Θεωρία του Phillips – Καμπύλη Phillips

Ο πυρήνας της θεωρίας του Phillips⁴ στηρίζεται στη σχέση μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού. Τα δύο αυτά φαινόμενα της οικονομίας είναι λογικό να μην είναι και τα πλέον θετικά αφού από τη μία πλευρά η ανεργία προκαλεί φόβο στους εργαζόμενους μη τυχόν χάσουν την εργασία τους, και στους άλλους δυσκολεύει την προσπάθειά τους να βρουν εργασία και από την άλλη πλευρά ο πληθωρισμός προκαλεί αύξηση των τιμών, γεγονός επίσης αρνητικό.

Η παρουσίαση αυτής της θεωρίας έγινε το 1958 στο Ηνωμένο Βασίλειο από τον οικονομολόγο A. W. Phillips, ο οποίος αφού ανέλυσε τα διαθέσιμα δεδομένα για την ανεργία και τους μισθούς κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει μια αντιστρόφως ανάλογη σχέση μεταξύ αυτών των δύο μεγεθών. Τα έργα και οι αναλύσεις που ακολούθησαν και στηρίχθηκαν στην ανάλυση της σχέσης που ανέφερε ο Phillips, επέκτειναν τη θεωρία του αναφέροντας την αύξηση των τιμών γενικά και όχι μόνο των ονομαστικών μισθών, συνεπώς έγινε λόγος για το γενικότερο πληθωρισμό. Από αυτή τη γενίκευση έχουμε τη σύγχρονη σχέση η οποία απεικονίζεται στο παρακάτω διάγραμμα και δείχνει την αντίστροφη σχέση πληθωρισμού – ανεργίας. Η επαλήθευση της καμπύλης αυτής έγινε τη δεκαετία του '60 στις Ηνωμένες Πολιτείες μόλις φάνηκε ότι η γραφική απεικόνιση των δεδομένων ταίριαζε με αυτή την αντίστροφη σχέση. Η θεωρία αυτή όμως με την πάροδο του χρόνου δέχτηκε διάφορες αμφισβητήσεις καθώς τα δεδομένα για τις δεκαετίες που ακολούθησαν δεν επαλήθευαν την αντίστροφη αυτή σχέση.

⁴ Μακροοικονομική, Τόμος Β', Α. Abel και Β. Bernanke Κεφάλαιο 12, σελ 234-249

Διάγραμμα 1.1: Γραφική απεικόνιση καμπύλης Phillips

Μάλιστα θα δεδομένα ήταν τόσο διάσπαρτα στη γραφική τους απεικόνιση που δε φαινόταν να υπάρχει καν ξεκάθαρη σχέση ανάμεσα στα μεγέθη αυτά. Στη δεκαετία του '70 η Αμερική βίωσε ταυτόχρονα αυξημένη ανεργία και αυξημένο πληθωρισμό (στασιμοπληθωρισμός). Οικονομολόγοι οι οποίοι ανέλυσαν τη μετέπειτα σχέση μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού κατέληξαν ότι βραχυχρόνια τουλάχιστον μπορεί να υπάρχει μείωση της ανεργίας με ταυτόχρονη αύξηση του πληθωρισμού.

Για την επίλυση των περισσότερων αποκλίσεων μεταξύ της καμπύλης Phillips και των πραγματικών τιμών οι οικονομολόγοι Friedman και Phelps (διευρυμένη καμπύλη) υπογράμμισαν ότι η αρνητική σχέση η οποία ισχύει είναι μεταξύ:

- *απροσδόκητου* πληθωρισμού = προσδοκώμενος - παρατηρούμενος πληθωρισμός και
- *κυκλικής* ανεργίας = φυσικό - παρατηρούμενο ποσοστό ανεργίας

Χωρίς να γίνει περαιτέρω ανάλυση της διευρυμένης καμπύλης Phillips από τους Friedman και Phelps, ένας από τους βασικούς λόγους για τους οποίους τα στοιχεία της δεκαετίας του 70' και μετά δεν επαλήθευσαν την σχέση που περιγράφεται στην καμπύλη είναι η μεγάλη αύξηση της τιμής του πετρελαίου ή οποία επηρέασε σημαντικά τη γενικότερη οικονομία των Η.Π.Α.. Παράλληλα οι μακροοικονομική πολιτική (επεκτατική) που εφαρμόστηκε εκείνη την περίοδο είχε και αυτή τις συνέπειές της στην οικονομία. Λογικό ήταν λοιπόν να επηρεαστεί η σχέση που παρατηρήθηκε σε προηγούμενες δεκαετίες. Από τα στοιχεία ωστόσο, φαίνεται ότι η γενικότερη ιδέα της καμπύλης Phillips ισχύει στην οικονομία.

1.2 Ορισμός και μέτρηση ανεργίας

Για να ορίσουμε πλήρως τον όρο ανεργία θα πρέπει πρώτα να αναλύσω τα επιμέρους στοιχεία – μέρη που το απαρτίζουν⁵. Στην έννοια αυτή θα πρέπει να γνωρίσουμε ότι δεν υπολογίζονται άτομα τα οποία δεν μπορούν αντικειμενικά να εργαστούν όπως π.χ. παιδιά, ηλικιωμένοι, άτομα με προβλήματα υγείας κ.α. Για να προκύψει το ποσοστό ανεργίας λοιπόν πρέπει να συμπεριληφθεί μόνο το εργατικό δυναμικό της κάθε χώρας. Εργατικό δυναμικό ονομάζεται το πλήθος των ατόμων που από τη μία πλευρά μπορούν να εργαστούν αλλά ταυτόχρονα επιθυμούν να αναλάβουν κάποια εργασία. Τα άτομα τα οποία δεν επιθυμούν να εργαστούν, ονομάζονται άεργα και δεν συνυπολογίζονται στο εργατικό δυναμικό.

Σε κάθε δεδομένη χρονική διάρκεια το εργατικό δυναμικό μιας χώρας αποτελείται από ύπο υποκατηγορίες: τους άνεργους (αυτοί που δεν εργάζονται) και τους απασχολούμενους (αυτοί που εργάζονται)

Εργατικό Δυναμικό = Απασχολούμενοι + Άνεργοι (1)

Συνεπώς το ποσοστό της ανεργίας προκύπτει ως ένα κλάσμα των άνεργων ατόμων προς το εργατικό δυναμικό επί τοι εκατό (%).

$$\text{Ποσοστό ανεργίας} = \frac{\text{Αριθμός Ανέργων}}{\text{Εργατικό Δυναμικό}} * 100 \quad (2)$$

«Ως ανεργία ονομάζεται το κοινωνικό και οικονομικό φαινόμενο κατά το οποίο άτομα τα οποία επιθυμούν και μπορούν να εργαστούν αδυνατούν να βρουν εργασία.»

Η ανάλυση της ανεργίας μόνο με τη μορφή ποσοστών δεν είναι πάντα η καλύτερη παρουσίαση του μεγέθους. Για αυτό το λόγο πολλές φορές στις αναλύσεις της ΕΛΣΤΑΤ και του ΟΑΕΔ παρατηρούμε ότι αναφέρεται και το πλήθος των ανέργων, ως απόλυτος αριθμός, για να γίνει ευκολότερη η κατανόηση του προβλήματος. Επιπλέον ο τύπος (2) δείχνει ότι το ποσοστό της ανεργίας προκύπτει από δύο αριθμούς οι οποίοι μπορεί να μεταβάλλονται ταυτόχρονα. Συνεπώς η επιμέρους ανάλυση των απόλυτων μεγεθών είναι μια καλύτερη πρακτική καθώς υπάρχει η πιθανότητα αύξησης του ποσοστού της ανεργίας να προκύπτει λόγω μείωσης του πλήθους του εργατικού δυναμικού και όχι λόγω αύξησης του πλήθους των ανέργων. Σε κάθε περίπτωση η προσεκτική και λεπτομερής ανάλυση των παραγόντων που

⁵ Βιβλίο Αρχές Οικονομικής Θεωρίας Γ Λυκείου, σελ 168-170

οδηγούν στην αύξηση του ποσοστού της ανεργίας και του πλήθους των ανέργων ξεχωριστά είναι βασική για να καθοδηγηθούμε στην καλύτερη επίλυση του προβλήματος.

1.3 Είδη ανεργίας

Έχοντας παρουσιάσει τον αριθμητικό προσδιορισμό του όρου της ανεργίας σε αυτή την ενότητα θα αναφέρω τα διάφορα είδη της ανεργίας¹. Πολλές φορές ο λόγος για τον οποίο δε βρίσκουν εργασία τα άτομα που ενδιαφέρονται και μπορούν να εργαστούν επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες. Για αυτόν ακριβώς το λόγο σε κάθε περίπτωση πρέπει να γνωρίζουμε ποιό είδος ανεργίας απαντάται στην αγορά εργασίας.

Εποχιακή ανεργία

Αυτό το είδος ανεργίας παρατηρείται ανάλογα με την αυξομείωση της παραγωγής όπως και της ζήτησης σε κάποια επαγγέλματα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι ο τουριστικός και ο γεωργικός τομέας. Στον τουριστικό τομέα παρατηρείται μια σημαντική μείωση της ανεργίας τους καλοκαιρινούς μήνες (στην Ελλάδα και άλλους καλοκαιρινούς προορισμούς) καθώς η τουριστική κίνηση εκτοξεύεται και απαιτείται εργατικό προσωπικό για να καλύψει τη ζήτηση και τις απαιτήσεις της εποχής. Τους χειμερινούς μήνες η ανεργία αυξάνεται καθώς πολλοί εργαζόμενοι στον τουριστικό κλάδο δεν βρίσκουν εργασία λόγω της πτώσης του τουρισμού. Για τον γεωργικό τομέα, η απασχόληση αυξάνεται στην ίδια κατεύθυνση με την αύξηση της γεωργικής παραγωγής και μειώνεται τους μήνες που μειώνεται αντίστοιχα. Χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτού του είδους ανεργίας είναι ότι παρατηρείται κάθε χρόνο για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Ανεργία Ανεπαρκούς Ζήτησης – Κεϋνσιανή Ανεργία

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα αυτό το είδος ανεργίας συνδέεται με τους οικονομικούς κύκλους και συγκεκριμένα με τη φάση της ύφεσης όπως παρατηρείται αύξηση της ανεργίας λόγω μείωσης της οικονομικής δραστηριότητας και ως αποτέλεσμα η αγορά δεν μπορεί να απορροφήσει την προσφορά εργασίας από το εργατικό δυναμικό. Η διάρκεια και η ένταση αυτού του είδους της ανεργίας επηρεάζεται από το πόσο θα διαρκέσει η φάση της ύφεσης του κάθε οικονομικού κύκλου. Μπορούμε να πούμε ότι η ανεργία η οποία υπάρχει αυτή τη στιγμή στη χώρα μας είναι αυτού του είδους καθώς η Ελλάδα βρίσκεται σε μια δύσκολη οικονομική

φάση τα τελευταία χρόνια. Φυσικά σε κάθε χρονική διάρκεια π.χ. χειμερινούς μήνες η ανεργία μπορεί να παρουσιάζει γνωρίσματα 2 ειδών π.χ. εποχιακή και ανεργία.

Ανεργία τριβής

Αυτό το είδος της ανεργίας οφείλεται σε μια γενικότερη αδυναμία της αγοράς. Από τη μία πλευρά υπάρχουν άνεργοι οι οποίοι έχουν όλα τα απαραίτητα προσόντα και δεξιότητες που κάποια επιχείρηση αναζητά. Από την άλλη οι επιχειρήσεις αναζητούν εργαζόμενους με προσόντα οι οποίοι υπάρχουν και κατά τ'άλλα δεν μπορούν να τους εντοπίσουν. Ουσιαστικά η αδυναμία αυτή μπορεί να οφείλεται σε γεωγραφικούς περιορισμούς όπως επίσης και σε προβλήματα πληροφόρησης των ανέργων και των επιχειρήσεων για τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας και το κατάλληλο εργατικό δυναμικό που υπάρχει κάθε δεδομένη στιγμή.

Διαρθρωτική ανεργία

Η ανεργία αυτή δημιουργείται όταν υπάρχει μια αναντιστοιχία μεταξύ των προσόντων των εργαζομένων και των προσφερόμενων θέσεων εργασίας. Συνήθως αυτό το είδος ανεργίας παρατηρείται σε περιόδους τεχνολογικών μεταβολών όπου ξαφνικά αναζητούνται εργαζόμενοι με επιπλέον προσόντα ωστόσο οι άνεργοι δεν έχουν προλάβει να εκπαιδευτούν και να έχουν αυτά τα επιπλέον προσόντα και δεξιότητες. Μια προτεινόμενη λύση για τη μείωση αυτής της ανεργίας είναι η εκπαίδευση των ανέργων για αυτές τις νέες θέσεις εργασίας. Σε περίπτωση που καθυστερήσει αυτή η εκπαίδευση η διαρθρωτική ανεργία μπορεί να διαρκέσει μεγάλο χρονικό διάστημα.

Ολοκληρώνοντας τη θεωρητική παρουσίαση του φαινομένου της ανεργίας έγινε αντιληπτό ότι είναι ένα ιδιαίτερος απαιτητικό πρόβλημα το οποίο επηρεάζεται από πλήθος παραγόντων. Η σωστή ανάλυση και επίλυση του προβλήματος αυτού είναι ζωτικής σημασίας αφού η σοβαρότητα των επιπτώσεων της ανεργίας είναι πλέον εμφανής σε όλους σχεδόν τους τομείς της καθημερινότητάς μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Οικονομική κρίση και ανεργία στην Ελλάδα

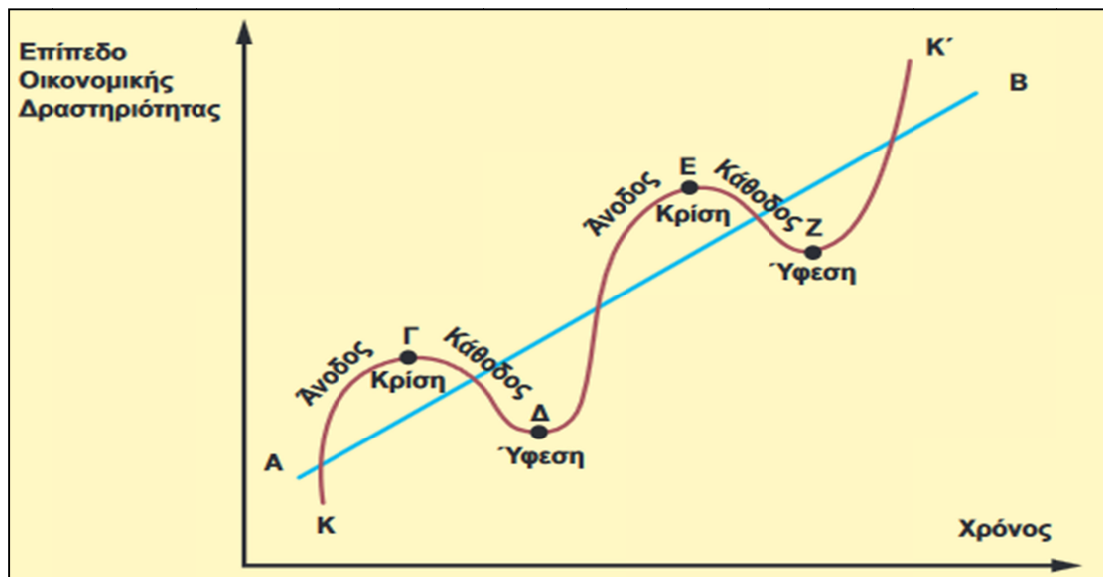
Ξεκινώντας την ανάλυση αυτού του κεφαλαίου θα προσπαθήσω να παρουσιάσω μια τεκμηριωμένη, θεωρητικά και πρακτικά, άποψη σχετικά με την οικονομική κατάσταση που βιώνει η ελληνική κοινωνία τα τελευταία χρόνια. Αρχικά με τη βοήθεια της μακροοικονομικής θεωρίας θα αναλύσω τα διάφορα στάδια (φάσεις) από τα οποία περνάει οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα/οικονομία στον κόσμο. Στη συνέχεια θα παρουσιάσω λεπτομερώς το πώς εκδηλώνεται η ανεργία, με ποσοτικά δεδομένα⁶. Τέλος εκτός από τα βασικά αριθμητικά δεδομένα της ανεργίας θα παρουσιάσω επιπλέον χαρακτηριστικά της ελληνικής αγοράς εργασίας όπως το επίπεδο των αποδοχών των εργαζομένων και τα υψηλά ποσοστά αδήλωτης εργασίας που συμβάλλουν με τη δική τους βαρύτητα στο ήδη αυξημένο πρόβλημα της ανεργίας.

2.1 Ορισμός Οικονομικής κρίσης – Στάδια Οικονομικών κύκλων

Η οικονομική κατάσταση την οποία βιώνουμε τα τελευταία χρόνια είναι αποτέλεσμα μιας σειράς διαφόρων περιστατικών, πολιτικών και οικονομικών επιλογών αλλά και ένα σχεδόν αναπόφευκτο αποτέλεσμα της γενικότερης οικονομικής δραστηριότητας. Με την τελευταία μου αναφορά σε αυτή την ενότητα θα προσπαθήσω να αναλύσω την δύσκολη οικονομική κατάσταση που αντιμετωπίζουμε ως μια συγκεκριμένη φάση οποιουδήποτε οικονομικού κύκλου που υφίσταται σε παγκόσμιο επίπεδο. Σε αυτό το σημείο όμως θα ήθελα να υπογραμμίσω ότι σε καμία περίπτωση δεν θα προσπαθήσω να αιτιολογήσω την ύπαρξη και τη μεγάλη χρονική διάρκεια της οικονομικής κρίσης που βιώνουμε βασιζόμενη μόνο στην μακροοικονομική ανάλυση που θα ακολουθήσει. Η ανάλυση αυτή γίνεται αρχικά για να δώσω τη θεωρία που αιτιολογεί εν μέρει μερικές από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η οικονομία και στη συνέχεια να εξηγήσω ότι μέχρι ένα συγκεκριμένο βαθμό οποιαδήποτε οικονομία στον κόσμο κάποια στιγμή μπορεί να βρεθεί σε αντίστοιχη ή παρόμοια με την Ελλάδα κατάσταση. Κομμάτι της μακροοικονομικής ανάλυσης εμβαθύνει στην ανάλυση και επεξήγηση των χαρακτηριστικών που βιώνει κάθε οικονομική δραστηριότητα με την πάροδο των χρόνων. Οι αλλαγές που πραγματοποιούνται λοιπόν έχουν ονομαστεί από τους οικονομολόγους, φάσεις του οικονομικού κύκλου.

⁶ Τα διαγράμματα τα οποία θα συνοδεύουν την ανάλυση της ανεργίας θα επιτρέψουν σε κάθε αναγνώστη την καλύτερη κατανόηση του φαινομένου που αναλύεται στην εργασία.

Διάγραμμα 2.1: Φάσεις οικονομικού κύκλου

Πηγή: Βιβλίο Γ Ενιαίου Λυκείου Αρχές Οικονομικής Θεωρίας⁷

Όπως παρατηρείται στο διάγραμμα κάθε οικονομικός κύκλος αποτελείται από τέσσερις (4) φάσεις οι οποίες είναι κοινές ανεξαρτήτως από το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας που υπάρχει κάθε δεδομένη στιγμή σε μια χώρα/οικονομία. Οι φάσεις αυτές είναι:

- Άνοδος
- Κρίση
- Κάθοδος
- Ύφεση

Το σχήμα που απεικονίζεται στο διάγραμμα 2.1 έχει γίνει αποδεκτό από τους οικονομολόγους οι οποίοι το χρησιμοποιούν για να αναπτύξουν τη θεωρία τους αναφερόμενοι στους οικονομικούς κύκλους. Για παράδειγμα στο βιβλίο του Abel Bernanke (2002)⁸ το σχέδιο των οικονομικών κύκλων παρομοιάζεται με τις λέξεις «λόφους» και «κοιλιάδες», επιβεβαιώνοντας την πορεία της καμπύλης του παραπάνω διαγράμματος. Ωστόσο πρέπει να επισημάνω ότι το επίπεδο στο οποίο βρισκόμαστε αυτή τη στιγμή ακόμα και αν κοινώς το ονομάζουμε οικονομική κρίση στον οικονομικό κύκλο δεν γνωρίζουμε ακριβώς σε ποιο σημείο είναι. Μπορούμε να εξαιρέσουμε το κομμάτι που αφορά στην άνοδο (ανώτερο κομμάτι) και το κομμάτι που αφορά στην κρίση μιας και τα χαρακτηριστικά που θα αναφέρω στη συνέχεια δεν

⁷ Σελ 163, Διάγραμμα 9.1, Αρχές οικονομικής Θεωρίας Γ Λυκείου

⁸ Μακροοικονομική, Τόμος Α', Α. Abel & Β. Bernanke, 4^η Έκδοση, Εκδόσεις Κριτική 2002 (σελ 37-39)

συνάδουν με αυτά των δύο αυτών φάσεων. Για να είμαστε σε θέση να δούμε αν βρισκόμαστε της καθόδου ή της ύφεσης ή έχουμε αρχίσει να η χώρα εισέρχεται στο τμήμα της ανόδου θα πρέπει να περάσει ένα χρονικό διάστημα και στη συνέχεια να αξιολογήσουμε την τωρινή οικονομική κατάσταση. Αναλύοντας τα χαρακτηριστικά της κάθε περιόδου αξίζει να αναφέρουμε τα βασικά^{7,8}:

- Άνοδος: η φάση της ανόδου είναι ανάμεσα από την ύφεση και την κρίση. Χαρακτηρίζεται από μια ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας, υψηλά επίπεδα εισοδήματος, άνθιση της παραγωγής και ένα γενικότερη αισιόδοξη /κερδοφόρα πορεία της οικονομίας. Σιγά σιγά παρατηρείται αύξηση των κερδών και θετικό κλίμα για επενδύσεις.
- Κρίση: Αυτό είναι το ανώτερο κάθε οικονομικού κύκλου. Σε διαφορετικούς οικονομικούς κύκλους όμως το ένα μέγιστο σημείο μπορεί να βρίσκεται σε κατώτερο επίπεδο από το άλλο(π.χ. διάγραμμα 2.1). Χαρακτηρίζεται από έκρηξη τιμών, πολύ μικρά ποσοστά ανεργίας καθώς σχεδόν όλοι απασχολούνται για να προσφέρουν και να παράγουν τα ζητούμενα αγαθά. Αρχίζουν να εμφανίζονται κάποια σημάδια κορεσμού και αναζήτησης π.χ. εξειδικευμένου προσωπικού.
- Κάθοδος: Συνήθως στη φάση της καθόδου συμβαίνουν τα ακριβώς αντίθετα από αυτά που συμβαίνουν στη φάση της ανόδου. Ουσιαστικά αυτό μεταφράζεται σε μειώσεις σε εισόδημα, επενδύσεις, απασχόληση (άρα αύξηση της ανεργίας) .
- Ύφεση: Το κατώτερο σημείο κάθε οικονομικού κύκλου με χαρακτηριστικά όπως πολύ υψηλή ανεργία, χαμηλά εισοδήματα και εξίζου χαμηλή παραγωγή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ύφεσης είναι η Μεγάλη Ύφεση το 1929-1933 στην Αμερική (The Great Depression) όπου ενδεικτικά το προϊόν των ΗΠΑ υπέστη μια τεράστια μείωση της τάξης του 30%.

Οι οικονομικοί κύκλοι και οι επιμέρους φάσεις τους έχουν άμεση συνάρτηση με την εξέλιξη των ποσοστών της ανεργίας. Έχει παρατηρηθεί ότι ενώ η ανεργία γενικά αυξάνεται στη φάση της ανόδου και μειώνεται στη φάση της καθόδου ο ρυθμός με τον οποίο συμβαίνει αυτό δεν είναι ίδιος και για τις δύο αυτές φάσεις. Γενικότερα η ανεργία αυξάνεται πιο γρήγορα στην κάθοδο, ενώ μειώνεται πιο αργά σε περιόδους ανόδου.⁹ Όπως θα δούμε και σε επόμενη ενότητα η παρατήρηση των ποσοστών της

⁹ Μακροοικονομία, Τόμος Β, Α. Abel & Β. Bernanke , Εκδόσεις Κριτική 2002, (σελ 40)

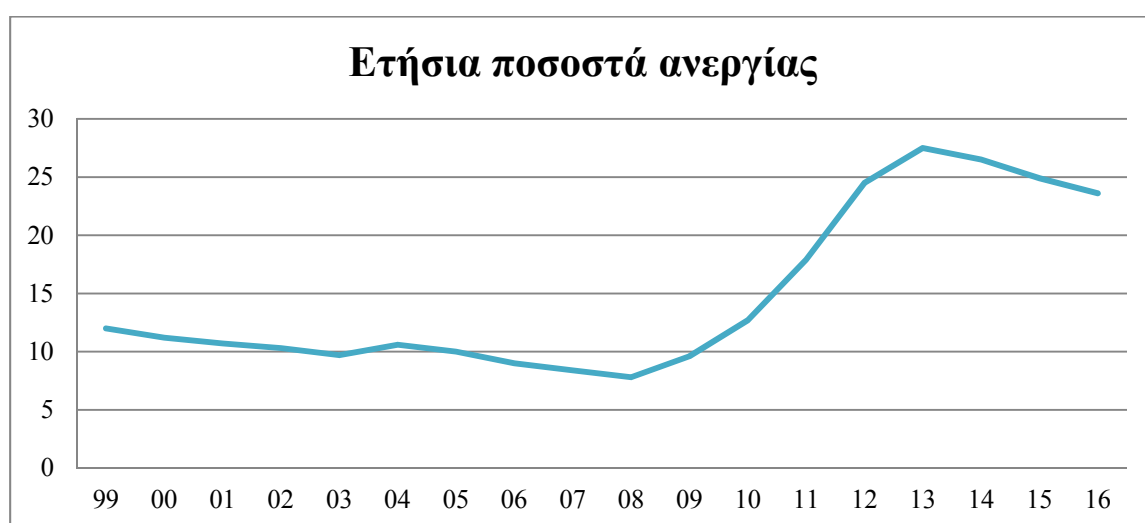
ανεργίας είναι σημαντική για την κατανόηση της πορείας της κάθε οικονομίας. Όμως εκ των προτέρων δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε με σιγουριά αν η ελληνική οικονομία εισέρχεται στη φάση της ανόδου αυτή τη δεδομένη στιγμή. Για αυτό το λόγο προσεκτικότερη ανάλυση όλων των στοιχείων που επηρεάζονται σε κάθε στάδιο του οικονομικού κύκλου θα ήταν μια πιο ενδεδειγμένη πρακτική για την αναγνώριση της τωρινής φάσης της οικονομίας.

Η οικονομική κρίση που πολλοί θεώρησαν εφάμιλλη με εκείνη της Μεγάλης Ύφεσης ήταν η τελευταία που επηρέασε το σύνολο σχεδόν της παγκόσμιας οικονομίας που ξεκίνησε τον Αύγουστο του 2007 στην Αμερική. Λόγω της παγκοσμιοποίησης και της διεθνούς οικονομικής δραστηριότητας η διάχυση της οικονομικής κρίσης έγινε με ταχύτατους ρυθμούς επηρεάζοντας όλες σχεδόν τις μέχρι τότε εύρωστες οικονομίες. Η ταχύτητα και η σοβαρότητα της οικονομικής κρίσης έδειξαν ότι πλέον οι κρίσεις που θα αντιμετωπίζει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα μπορεί να έχουν πολύ άσχημες συνέπειες. Τέλος πρέπει να αναφερθεί ότι το μέγεθος και η ένταση της κάθε φάσης του οικονομικού κύκλου διαφέρουν ανά περιόδους. Επίσης δεν είναι γνωστό εκ των προτέρων πόσο χρονικό διάστημα θα διαρκέσει κάθε φάση. Το μόνο γνωστό είναι η αλληλουχία των φάσεων. Για αυτό το λόγο σε κάθε οικονομία είναι πολύ δύσκολο να αναγνωριστούν αμέσως τα σημάδια που οδηγούν στην είσοδο της κάθε φάσης. Η προετοιμασία και η ιστορία έχει δείξει ότι ο τρόπος αντιμετώπισης της κάθε κρίσης ή ύφεσης διαφέρει ανάλογα με την οικονομία της κάθε χώρας, την ένταση και τη χρονική στιγμή που θα παρουσιαστούν τα προβλήματα ή τα θετικά αποτελέσματα της κάθε φάσης.

2.2 Ποσοστά ανεργίας προ και μετά κρίσης

Η ανεργία είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο και φυσικά είναι ένα αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης που όπως ανέφερα επικρατεί στην χώρα μας τον τελευταίο καιρό. Δυστυχώς στην Ελλάδα τα ποσοστά ανεργίας είναι πολύ υψηλά και δυστυχώς είναι τα μεγαλύτερα στην Ευρωζώνη. Τα επίσημα δεδομένα που είναι δημοσιευμένα στη Eurostat φανερώνουν τα δεδομένα που επικρατούν και αφορούν την ανεργία στη χώρα μας. Για να έχουμε μια καλύτερη απεικόνιση του μεγέθους του προβλήματος επέλεξα να παρουσιάσω τα ποσοστά από το 1999 και μέχρι το 2016 (τα διαθέσιμα μέχρι τώρα ποσοστά στην Eurostat).

Διάγραμμα 2.2: Ετήσια ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα

Πηγή Eurostat¹⁰

Στο παραπάνω διάγραμμα φαίνεται ξεκάθαρα η πορεία που κατέγραψαν τα ποσοστά της ανεργίας στη χώρα μας. Από το 1999 μέχρι το 2004 τα ποσοστά κυμαίνονταν περίπου στο 10%. Για τα χρόνια που ακολούθησαν και μέχρι το 2009 μάλιστα το ποσοστό της ανεργίας υποχώρησε σε μονοψήφια νούμερα με το μικρότερο να παρατηρείται το 2008 (7,8%). Το 2008 ήταν η τελευταία χρονιά που παρατηρήθηκε η καθοδική πορεία στα ποσοστα της ανεργίας. Το 2008 όπως γνωρίζουμε ήταν το έτος που ξέσπασε η παγκόσμια οικονομική κρίση και απο εκείνο το σημείο και έπειτα τα ποσοστά άρχισαν να αυξάνονται. Το 2009 το ποσοστό έφτσε το 9,6%. Είναι λογικό να μη θεωρείται ένα πολύ μεγάλο ποσοστό, όμως σε σχέση με τα προηγούμενα έτη

¹⁰<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tipsun20&language=e>

φαίνεται ότι πλέον διακόπηκε η καθοδική πορεία της ανεργίας στην Ελλάδα. Η γραμμή του διαγράμματος δείχνει με εκρηκτική αύξηση των ποσοστών της ανεργίας από το 2010 μέχρι το 2013 όπου η ανεργία κατέγραψε το υψηλότερο ποσοστό της και συγκεκριμένα έφτασε το 27,5%. Σε μόλις 4 χρόνια (2010-2013) η αύξηση της ανεργίας για την οποία γίνεται λόγος έφτασε το **116,5%**. Για τα έτη που ακολούθησαν και μέχρι τα τελευταία διαθέσιμα ετήσια ποσοστά το 2016 παρατηρούμε τα ποσοστά να είναι σταθερά σε επίπεδα άνω του 23%, ποσοστά ακόμα εξαιρετικά υψηλά για να θεωρήσουμε ότι υπάρχει ένδειξη βελτίωσης του προβλήματος της ανεργίας. Ακόμα και αν από το 2013 καταγράφεται μια σταδιακή μείωση των ποσοστών κανείς δεν είναι ακόμα σε θέση να θεωρήσει ότι υπάρχει ένδειξη ότι ξεπεράστηκε το πρόβλημα της ανεργίας στη χώρα μας. Το διάγραμμα που ακολουθεί αποτυπώνει τα ποσοστά ανεργίας σε δύο μήνες (Ιανουάριος και Ιούνιος) για την καλύτερη απεικόνιση του προβλήματος που εξετάζεται στην εργασία.

Διάγραμμα 2.3: Ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα (στοιχεία Ιανουαρίου και Ιουνίου) από το 2004-2017

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ^{11 12 13 14 15 16}

Οι δύο αυτοί μήνες δεν επιλέχθηκαν τυχαία για την ανάλυσή τους. Μιας και ο στόχος είναι η κατανόηση και η όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη παρουσίαση του προβλήματος της ανεργίας θεώρησα ότι θα δινόταν μια πληρέστερη εικόνα για την ανεργία που αντιμετωπίζει η αγορά εργασίας. Τα ετήσια ποσοστά ανεργίας του

¹¹ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Ιούνιος 2017, ΕΛΣΤΑΤ, 7 Σεπτεμβρίου 2017

¹² Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Ιανουάριος 2017, ΕΛΣΤΑΤ, 6 Απριλίου 2017

¹³ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Ιούνιος 2014, ΕΛΣΤΑΤ, 11 Σεπτεμβρίου 2014

¹⁴ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Ιανουάριος 2013, ΕΛΣΤΑΤ, 11 Απριλίου 2013

¹⁵ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Ιούνιος 2009, ΕΛΣΤΑΤ, 10 Σεπτεμβρίου 2009

¹⁶ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Ιανουάριος 2009, ΕΛΣΤΑΤ, 14 Απριλίου 2009

διάγραμματος 2.1 είναι αποτέλεσμα της ετήσια εικόνας των ποσοστών ανεργίας και προκύπτουν μετά από ανάλυση των μηνιαίων και τριμηνιαίων ποσοστών. Για αυτό το λόγο πιστεύω ότι η επιλογή ενός χειμερινού μήνα, του Ιανουαρίου και ενός καλοκαιρινού μήνα, του Ιουνίου, θα δώσει την ευκαιρία σε κάθε αναγνώστη αυτής της εργασίας μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για το πρόβλημα της ανεργία που εξετάζω. Η επιλογή του Δεκεμβρίου, ως μήνας που ολοκληρώνει το τέταρτο τρίμηνο κάθε χρονιάς πιστεύω ότι θα έδινε μια διαφορετική εικόνα επειδή είναι μήνας εορτών και πολλοί προχωρούν σε εποχιακές προσλήψεις για την κάλυψη των αναγκών. Από την άλλη πλευρά ο Ιούνιος θεώρησα ότι είναι ένας από τους πλέον καλύτερους μήνες καθώς πραγματοποιούνται πολλές προσλήψεις για την τουριστική περίοδο. Για αυτούς ακριβώς τους λόγους η επιλογή των δύο αυτών μηνών πιστεύω ότι φανερώνουν την αντίθεση μεταξύ μιας περιόδου χαμηλής σε προσλήψεις (Ιανουάριος) και από τη άλλη πλευρά η άλλη είναι μια εποχή υψηλή σε προσλήψεις (Ιούνιος). Ας δούμε ωστόσο με ποιόν τρόπο αποτυπώνονται τα ποσοστά. Αρχικά η γενική εικόνα της πορείας των επιμέρους μηνιαίων ποσοστών ακολουθεί την ίδια κατεύθυνση με εκείνη των ετήσιων ποσοστών του διαγράμματος 2.2. Μέχρι το 2008 η ανεργία του μήνα Ιανουαρίου είναι μεγαλύτερη από αυτή που υπήρξε τον μήνα Ιούνιο, γεγονός που φανερώνει την ύπαρξη της τουριστικής περιόδου ως έναν από τους πιθανούς λόγους μείωσης των ποσοστών. Για τη χρονική διάρκεια από το 2009 μέχρι το 2013 τα ποσοστά αντιστρέφονται με μεγαλύτερη ανεργία να παρατηρείται τον Ιούνιο. Ωστόσο όπως σημειώθηκε, η μεγάλη αύξηση των ποσοστών της ανεργίας εκείνο το χρονικό διάστημα είναι ένα γενικότερο φαινόμενο. Για τους δύο υπό εξέταση μήνες είναι πολύ μεγάλη η αύξηση που φαίνεται και κάθε μήνας καταγράφει μεγαλύτερα ποσοστά από τον προηγούμενο ανεξαρτήτως αν είναι χειμερινός ή καλοκαιρινός. Αυτό αποδεικνύει για ακόμα μία φορά τη δύσκολη κατάσταση που βίωσε η χώρα μας και φυσικά και η ελληνική αγορά εργασίας για το διάστημα μέχρι το 2013. Από το 2014 μέχρι τον Ιούνιο του 2017 παρατηρούμε ότι η ανεργία καταγράφεται μεγαλύτερη τον Ιανουάριο και χαμηλότερη τον Ιούνιο. Μάλιστα η διαδοχική μείωση που εμφάνισαν τα ποσοστά έφεραν ένα γενικότερο κλίμα αισιοδοξίας στην αγορά πιστεύοντας ότι από εδώ και στο εξής τα ποσοστά θα μειώνονται συνεχώς. Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία¹⁷ όμως από τον Ιούνιο του 2017 υπήρξε μια αύξηση 0,04% για τους μακροχρόνια ανέργους και μια αύξηση

¹⁷ ΟΑΕΔ, Συνοπτική Έκθεση Εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ, Ιούλιος 2017

2,41% για τους βραχυχρόνια ανέργους. Σε απόλυτα νούμερα οι άνεργοι τον Ιούνιο του 2017 ήταν 822.124 ενώ τον Ιούλιο του 2017 ήταν 830.465. Μια προσεκτικότερη ανάλυση λοιπόν δείχνει ότι μέσα σε μόλις ένα μήνα και μάλιστα καλοκαιρινό μήνα χάθηκαν 8.341 θέσεις εργασίας. Το νούμερο αυτό φανερώνει ότι η ανεργία είναι ένα πρόβλημα το οποίο δεν ξεπερνιέται εύκολα ούτε προκύπτουν ασφαλή συμπεράσματα κοιτάζοντας μόνο τα ετήσια ποσοστά που δημοσιεύονται. Για όλους αυτούς τους λόγους που επεσήμανα θα συνεχίσω την ανάλυση της ανεργίας με δεδομένα που δείχνουν την ανεργία στα φύλα, τη χρονική της διάρκεια καθώς και πώς αυτή αποτυπώνεται στα άτομα διάφορων εκπαιδευτικών βαθμίδων και ηλικιών.

2.2.1 Ανεργία στα φύλα και χρονική διάρκεια

Συνεχίζοντας την ανάλυση των ποσοστών της ανεργίας σε αυτή την υποενότητα αναλύω πώς επηρεάζει η ανεργία τα φύλα καθώς και το χρονικό διάστημα για το οποίο παραμένουν άνεργα τα άτομα.

Διάγραμμα 2.4: Ποσοστά ανεργίας ανά φύλο για τη χρονική διάρκεια 2004-2017

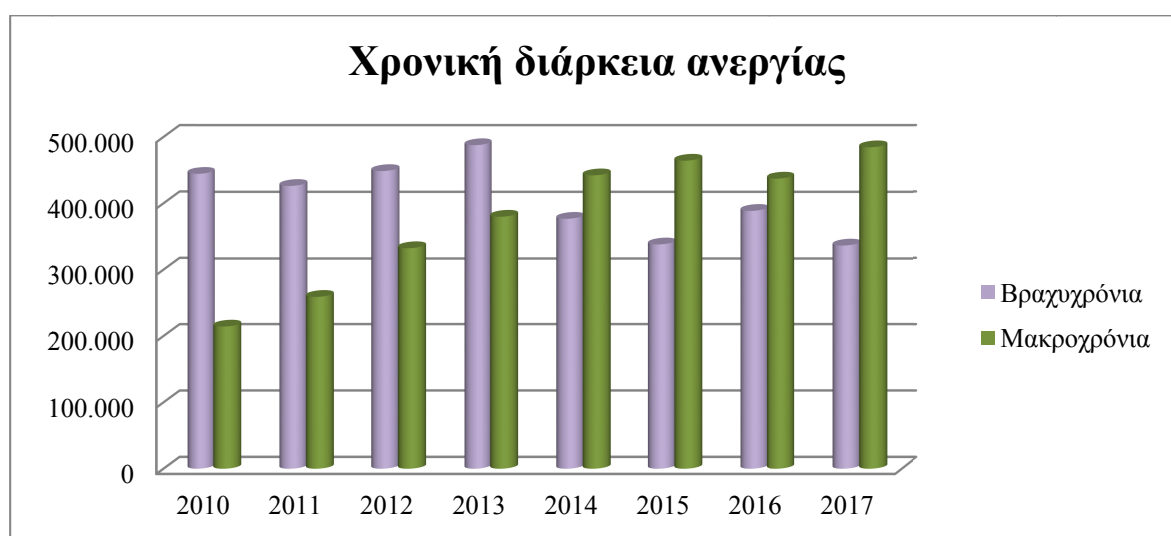
Πηγή ΕΛΣΤΑΤ¹⁸ (μήνας συλλογής στοιχείων Ιούνιος)

Για όλα τα έτη παρατηρείται μια σημαντική διαφορά μεταξύ των ποσοστών της ανεργίας που αντιμετωπίζουν τα δύο φύλα. Παραδοσιακά οι γυναίκες αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο πρόβλημα στην αγορά εργασίας. Για το 2013 το ποσοστό αυτό ξεπέρασε το 30%. Το ίδιο έτος ήταν το χειρότερο και για τους άνδρες που οποίοι έφτασαν το 24,9%. Στον αντίποδα η καλύτερη χρονιά και για τα δύο φύλα ήταν το 2008 που όμως και σε αυτή τη χρονιά τα ποσοστά ανεργίας των γυναικών ήταν τα διπλάσια

¹⁸ Οι πηγές είναι οι ίδιες με εκείνες που χρησιμοποιήθηκαν στο διάγραμμα 2,2, Ποσοστά ανεργία για τους μήνες Ιανουαρίου και Ιουνίου

από εκείνα των ανδρών (10,7% και 5% αντίστοιχα). Μέχρις στιγμής πάντως φαίνεται ότι η μείωση της ανδρικής ανεργίας γίνεται με γρηγορότερο ρυθμό σε σχεδόν με το αντίστοιχο της γυναικείας ανεργίας (28,11% μείωση για τους άνδρες έναντι 19,68% μείωση για τις γυναίκες) για τα έτη από το 2013 μέχρι σήμερα. Στη συνέχεια παρουσιάζω τα στοιχεία που αφορούν στη χρονική διάρκεια για την οποία παραμένουν άνεργα τα άτομα. Η σημασία αυτής της ανάλυσης έγκειται στο γεγονός ότι σε κάθε προσπάθεια εξέτασης ενός φαινομένου θα πρέπει να παρατηρούμε το χρονικό διάστημα για το οποίο τα άτομα δέχονται τις συνέπειες του προβλήματος. Η μακροχρόνια ανεργία (διάρκεια μεγαλύτερη από 12 μήνες) είναι σοβαρότερη από τη βραχυχρόνια (διάρκεια μικρότερη από 12 μήνες) επειδή τα άτομα μένουν ανενεργά για μεγάλο χρονικό διάστημα γεγονός που επηρεάζει την ψυχολογία τους αλλά και τις δεξιότητές τους. Με αυτό επηρεάζεται λοιπόν και η ικανότητά τους να βρουν εργασία αφού οι γνώσεις και οι δεξιότητές τους λιμνάζουν σε σχέση με εκείνους που παραμένουν εκτός εργασίας για π.χ. 4-5 μήνες.

Διάγραμμα 2.5: Χρονική διάρκεια ανεργίας

Πηγή ΟΑΕΔ, Συνοπτικές μηνιαίες αναλύσεις ανεργίας 2010-2017 (μήνας αναφοράς Ιούνιος)¹⁹

Μέχρι το 2013 τα δεδομένα δείχνουν ότι οι βραχυχρόνια άνεργοι ήταν περισσότεροι αριθμητικά από τους μακροχρόνια ανέργους. Τα πράγματα όμως από το 2014 μέχρι σήμερα (Ιούνιος 2017) έχουν γίνει ακριβώς τα αντίθετα. Οι μακροχρόνια άνεργοι είναι πολλοί περισσότεροι από τους βραχυχρόνια. Το 2016 η ψαλλίδα αυτή μειώθηκε αισθητά όμως το 2017 η διαφορά αυξήθηκε θεαματικά με 147.344 άτομα

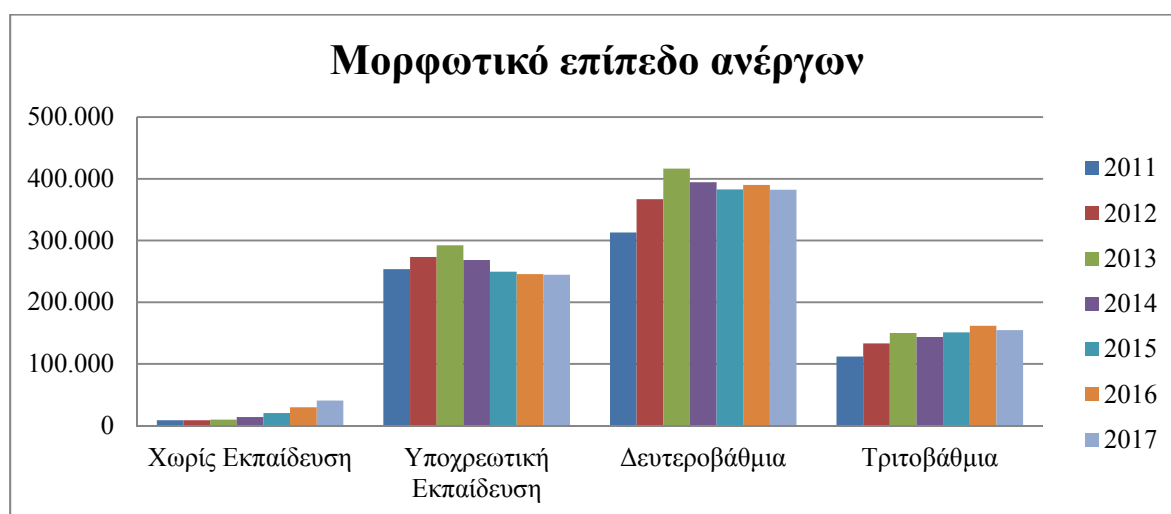
¹⁹ www.oaed.gr/statistika-stoicheia-ana-mena

περισσότερα στην κατηγορία των μακροχρόνια ανέργων. Με μια προσεκτικότερη ματιά θα μπορέσουμε να δούμε ότι ακόμα και σε σχέση με το 2013 (το χειρότερο έτος βάσει των μέχρι τώρα στοιχείων) οι μακροχρόνια άνεργοι είναι αισθητά λιγότεροι αριθμητικά με τους μακροχρόνιους ανέργους του 2017. Τα δεδομένα αυτά σκιαγραφούν τη σοβαρότητα του προβλήματος που καλείται να αντιμετωπίσει η χώρα μας στην εγχώρια αγορά εργασίας. Τα σοβαρά προβλήματα που προκύπτουν από τη χρόνια παραμονή στις λίστες ανεργίας ειφέρουν πλήθος σοβαρών επιπτώσεων στην ελληνική οικονομία και κοινωνία. Περισσότερα στοιχεία για τις σοβαρές επιπτώσεις θα αναλυθούν σε αντίστοιχο κεφάλαιο όμως η εικόνα που παρουσιάζεται δεν προκαλεί αρκετή αισιοδοξία για το μέλλον παρά μόνο με τη λήψη των κατάλληλων μέτρων.

2.2.2 Ανεργία ανά μορφωτικό επίπεδο και ηλικιακή ομάδα

Η τρίτη επιμέρους ενότητα που πραγματεύεται τα στοιχεία που αφορούν την ανεργία στη χώρα μας επικεντρώνεται στο μορφωτικό επίπεδο των ανέργων καθώς επίσης και στις ηλικιακές ομάδες οι οποίες αντιμετωπίζουν τα περισσότερα προβλήματα στην εγχώρια αγορά εργασίας. Τα διαγράμματα που ακολουθούν αποτυπώνουν με αριθμούς τα δεδομένα αυτά όπως παρουσιάζονται από τις επίσημες εκθέσεις του ΟΑΕΔ²⁰. Αρχικά το διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζει τα δεδομένα που αφορούν την ανεργία που αντιμετωπίζουν τα άτομα διάφορων εκπαιδευτικών βαθμίδων.

Διάγραμμα 2.6: Μορφωτικό επίπεδο ανέργων, στοιχεία βάσει του μήνα Ιουνίου

Πηγή: ΟΑΕΔ

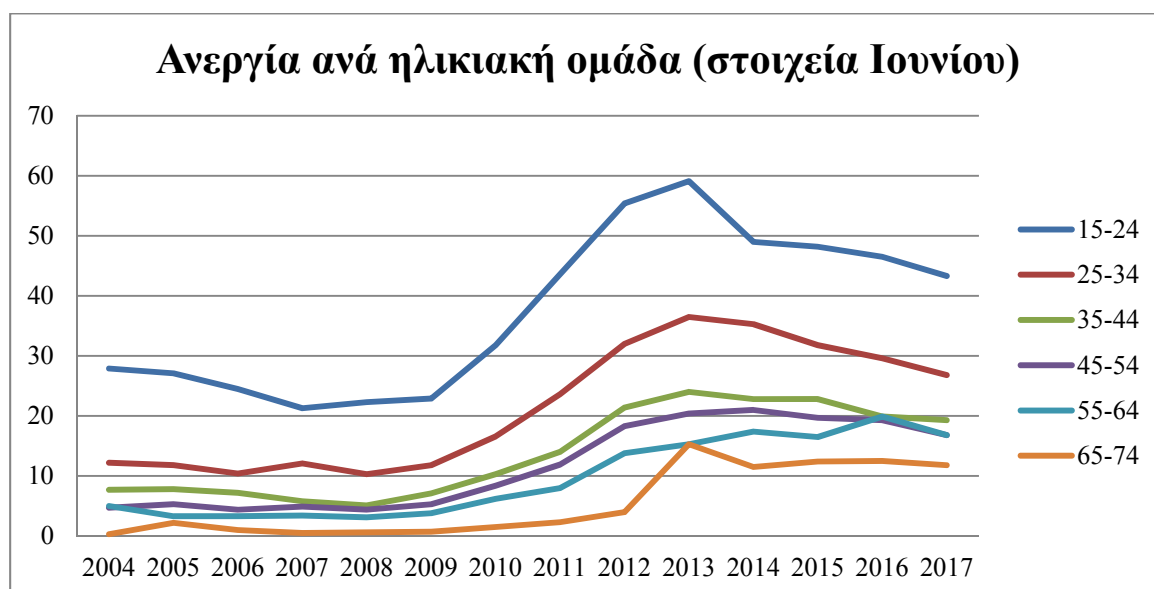
²⁰ www.oaed.gr/statistika-stoicheia-ana-mena

Τα στοιχεία έχουν χωριστεί ανά μορφωτικό επίπεδο για να γίνει ευκολότερη η διαχρονική αποτύπωση των ποσοστών και η εξέλιξή τους. Ξεκινώντας από τα άτομα που δεν έχουν κάποια εκπαίδευση, είναι κάπως οξύμωρο το γεγονός ότι αντιμετωπίζουν τα χαμηλότερα ποσοστά από όλες τις υπόλοιπες κατηγορίες ανέργων που έχουν ολοκληρώσει κάποιο από τα επόμενα επίπεδα μόρφωσης. Ακόμα και αν παρατηρείται μια αυξανόμενη πορεία στον αριθμό των ανέργων αυτής της κατηγορίας, το πλήθος τους είναι πολύ μικρό σε σύγκριση με τους υπόλοιπους. Πιθανώς οι χαμηλές αμοιβές να είναι ο λόγος που τα άτομα αυτά βρίσκουν ευκολότερα εργασία σε σχέση με τους άλλους εργαζομένους. Στη συνέχεια το διάγραμμα απεικονίζει τους ανέργους που έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική από το νόμο εκπαίδευση. Σε αντίθεση με τους προηγούμενους εδώ φαίνεται μια ξεκάθαρη εκτόξευση του αριθμού των ανέργων αυτής της κατηγορίας. Το 2013 ήταν το χειρότερο έτος καθώς σχεδόν έφτασαν τους 300.000 ανέργους. Από εκείνη τη χρονιά ωστόσο και μέχρι σήμερα ο αριθμός τους συνεχώς μειώνεται. Το μεγαλύτερο πρόβλημα στην αγορά εργασίας το αντιμετωπίζουν οι απόφοιτοι της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το 2013 ξεπέρασαν τους 400.000 αριθμός που είναι ο μεγαλύτερος που αποτυπώνεται στο διάγραμμα. Η μείωση που δέχονται όμως μέχρι και σήμερα είναι πολύ μικρή για να θεωρηθεί ότι τα δεδομένα στην αγορά εργασίας βελτιώνονται για αυτούς μιας και το νούμερο παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα. Η μείωση αυτή είναι μόλις της τάξης του 8,24% από το 2013 μέχρι και το 2017 (στοιχεία Ιουνίου). Τελευταία κατηγορία είναι οι απόφοιτοι της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σε αυτό το σημείο πρέπει να παρατηρήσουμε το εξής. Ενώ το χειρότερο έτος για τις προηγούμενες δύο κατηγορίες ήταν το 2013, στους πτυχιούχους της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν το 2016. Επίσης πρέπει να επισημανθεί ότι σε γενικές γραμμές η εξέλιξη του αριθμού των ανέργων πτυχιούχων είναι αυξανόμενη, με μια μικρή μείωση τον τελευταίο χρόνο η οποία είναι περίπου ίση με 4,27%. Δυστυχώς οι αριθμοί αυτοί δικαιολογούν την αυξημένη μετανάστευση των ανέργων πτυχιούχων της χώρας μας που πραγματοποιείται τα τελευταία χρόνια. Αν εξαιρέσουμε τα άτομα που δεν έχουν ολοκληρώσει κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης, οι πτυχιούχοι της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που θεωρητικά έχουν τα περισσότερα εφόδια για την απόκτηση κάποιας θέσης εργασίας είναι αυτοί που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο πρόβλημα όσο περνάει ο καιρός. Για να μην υπάρξει παρανόηση της ερμηνείας των αποτελεσμάτων, δεν προσπαθώ να επικεντρώσω το πρόβλημα στους κατόχους πτυχίων Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς είναι φανερό ότι η πλειοψηφία των

ανέργων συγκεντρώνεται στην ομάδα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με σημαντική διαφορά. Όμως σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει να μην επισημάνω το πρόβλημα που, όπως προκύπτει από την ανάλυση των δεδομένων, επικρατεί την ελληνική αγορά εργασίας.

Το τελευταίο κομμάτι στα πλαίσια ανάλυσης της ανεργίας στη χώρα μας αφορά το πώς επηρεάζεται η κάθε ηλικιακή ομάδα από το πρόβλημα. Για να είμαι πιστή στον διαχωρισμό ανάμεσα στους δύο μήνες (Ιανουάριος και Ιούνιος) και για ποιούς λόγους τον επέλεξα θα παρουσιάσω ξανά τα δεδομένα για τους δύο μήνες όπως στο διάγραμμα 2.3. Αρχικά το διάγραμμα 2.7 παρουσιάζει τα δεδομένα του μηνός Ιουνίου, καλοκαιρινού μήνα που συνήθως πραγματοποιούνται πολλές προσλήψεις λόγω τουριστικής περιόδου.

Διάγραμμα 2.7: Ανεργία ανά ηλικιακή ομάδα, στοιχεία μηνός Ιουνίου 2004-2017

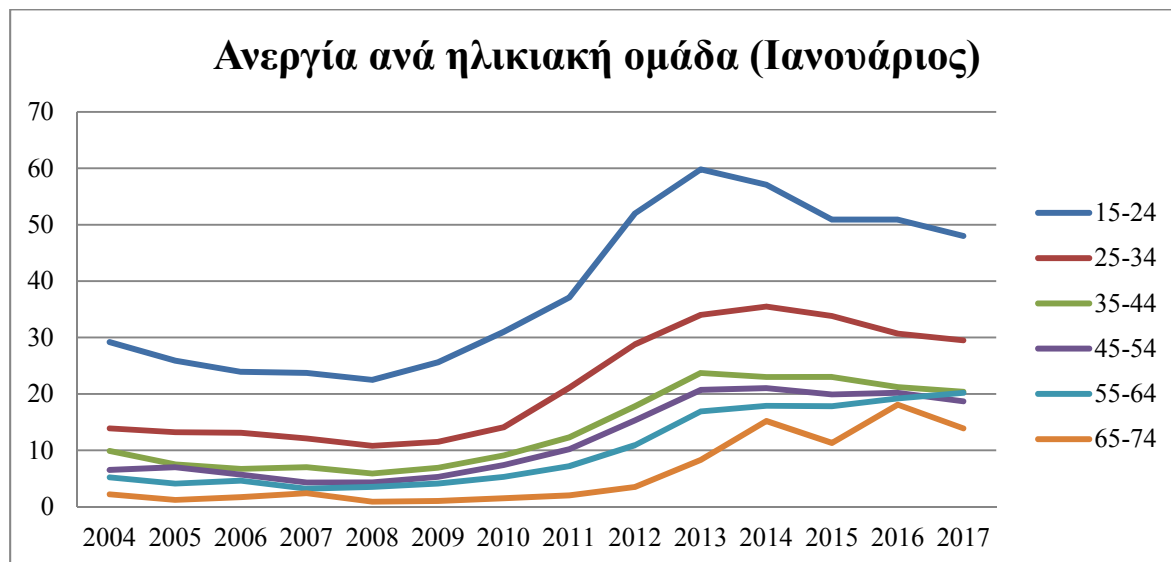

Πηγή: ΟΑΕΔ

Το μεγαλύτερο πρόβλημα, όπως αποτυπώνεται ξεκάθαρα, το αντιμετωπίζουν οι μικρές ηλικίες και κυρίως η ηλικιακή ομάδα 15-24. Το 2013 το ποσοστό ανεργίας σε αυτή την ομάδα σχεδόν «άγγιξε» το 60% (59,1%). Μέχρι και τον Ιούνιο του 2017 συνεχίζουν να συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό συγκριτικά με τις υπόλοιπες ομάδες που φτάνει το 43,3%. Το δεύτερο μεγαλύτερο πρόβλημα το αντιμετωπίζουν οι νέοι ηλικίας 25-34 με το ποσοστό ανεργίας να φτάνει το 26,8%. Τα προηγούμενα χρόνια παρατηρούμε ότι η αύξηση των ποσοστών δεν έγινε με τόσο απότομο ρυθμό όπως στις ηλικίες 15-24 όμως ακόμα βρίσκεται σε αρκετά υψηλά ποσοστά. Οι μεγαλύτερες ηλικιακά κατηγορίες, τον τελευταίο καιρό συγκεντρώνουν ποσοστά

μεταξύ του 11%-20% με σταθερή και τα χαμηλότερα ποσοστά να αφορούν τα μεγαλύτερα ηλικιακά άτομα (65-74 ετών).

Διάγραμμα 2.8: Ανεργία ανά ηλικιακή ομάδα, στοιχεία μηνός Ιανουαρίου 2004-2017

πηγή: ΟΑΕΔ

Σε σύγκριση των παραπάνω αποτελεσμάτων παραθέτω και τα δεδομένα που αφορούν στην ανεργία ανά ηλικιακή ομάδα για το μήνα Ιανουάριο. Τα αποτελέσματα δικαιολογούν την επιλογή μου καθώς φαίνεται ότι όλες οι ηλικιακές ομάδες έχουν μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας τον χειμερινό μήνα απ' ό,τι τον καλοκαιρινό μήνα. Σε γενικές γραμμές τα δεδομένα ακολουθούν τις ίδιες πορείες, αυξανόμενες και μειούμενες τάσεις. Για ακόμα μια φορά τα άτομα που έχουν το μεγαλύτερο πρόβλημα (ποσοστά ανεργίας) είναι τα νεαρά σε ηλικία άτομα με πρώτους τους νέους ηλικίας 15-24 και δεύτερους τους νέους 25-34. Κάπως μεγαλύτερα ποσοστά φαίνεται να έχουν τα άτομα ηλικίας 55-64, τα οποία για το μήνα Ιούνιο είχαν τα ίδια ποσοστά με τα άτομα ηλικίας 45-54. Ωστόσο τον Ιανουάριο συγκεντρώνουν μεγαλύτερο ποσοστό με διαφορά περίπου 1,5 ποσοστιαίας μονάδας. Τέλος μεγαλύτερη αυξομείωση στα ποσοστά τους φαίνεται να έχουν τα άτομα ηλικίας 56-74 που όμως και για αυτόν το μήνα έχουν τα χαμηλότερα ποσοστά από όλες τις ομάδες.

Η ανάλυση η οποία παρουσιάστηκε είχε ως στόχο την παρουσίαση του προβλήματος της ανεργίας στη χώρα μας. Θεωρώ ότι τα στοιχεία, σε συνδυασμό με τα διαγράμματα, επιτρέπουν στον αναγνώστη να κατανοήσει καλύτερα το πρόβλημα της ανεργίας καθώς επίσης και να τον βοηθήσει να τα συνδυάσει με τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου που θα παρουσιαστούν σε επόμενο κεφάλαιο.

2.3 Αγορά εργασίας στη διάρκεια της κρίσης

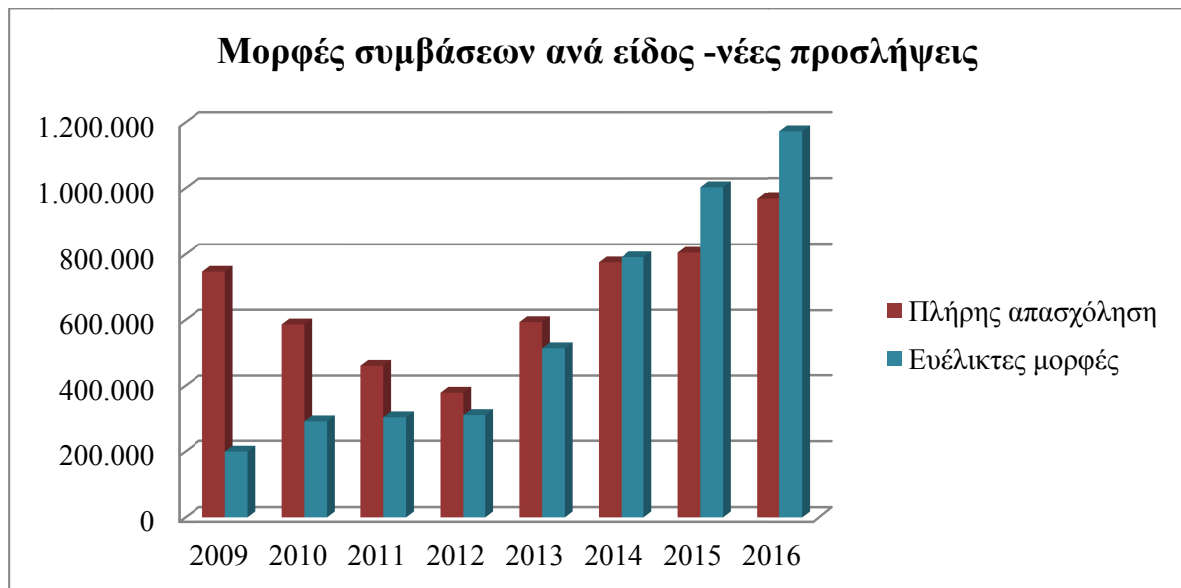
Η παρουσίαση των υψηλών ποσοστών της ανεργίας που παρουσιάστηκε στην προηγούμενη ενότητα δείχνει με ξεκάθαρο τρόπο ότι η εγχώρια αγορά εργασίας έχει υποστεί μεγάλες αλλαγές τα τελευταία χρόνια. Η περίοδος ακμής των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 όπου η ανεργία έφτανε το 10% περίπου και το γενικότερο κλίμα ευημερίας έχει αλλάξει ριζικά. Δυστυχώς η κατάσταση στην οποία καλούνται να ανταποκριθούν τόσο οι απασχολούμενοι, όσο και οι ζητούντες εργασία είναι εξαιρετικά απαιτητική. Τα προσόντα και το μορφωτικό επίπεδο δεν είναι από τα πλέον απαραίτητα στοιχεία καθώς παρατηρούμε ότι πολλά άτομα με πτυχία παραμένουν άνεργα για μεγάλο χρονικό διάστημα. Ας εξετάσουμε όμως τι αλλαγές έχει βιώσει η αγορά εργασίας τα τελευταία χρόνια.

2.3.1 Αύξηση των ευέλικτων μορφών εργασίας

Τα τελευταία χρόνια γινόμαστε μάρτυρες μιας βασικής αλλαγής που πραγματοποιείται στην αγορά εργασίας. Με αυξανόμενους ρυθμούς λοιπόν οι νέες συμβάσεις εργασίας είναι με εργασία ευέλικτης μορφής (μερική απασχόληση ή και εκ περιτροπής εργασία). Οι βασικοί λόγοι για αυτή την κατάσταση, από τη μεριά των επιχειρήσεων, είναι η αδυναμία τους να καταβάλλουν τις εισφορές και τις αντίστοιχες αποδοχές που συνεπάγεται μια θέση πλήρους απασχόλησης. Όμως η αλήθεια για πολλούς εργαζόμενους βρίσκεται κάπου στη μέση. Τα υψηλά πρόστιμα που επιβάλλονται σε περίπτωση που βρεθεί κάποιος ανασφάλιστος εργαζόμενος (περίπου 10.500 ευρώ), έχει αναγκάσει τους επιχειρηματίες να ασφαλίζουν για το ελάχιστο δυνατό ωράριο τους εργαζόμενους τους και να μη διατρέχουν τον κίνδυνο προστίμου σε περίπτωση ελέγχου. Για όλους αυτούς τους λόγους και υπό τον κίνδυνο της ανεργίας όλο και περισσότεροι εργαζόμενοι τον τελευταίο καιρό απασχολούνται με ευέλικτες μορφές απασχόλησης. Για να γίνει πιο κατανοητή η θεαματική αύξηση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης έναντι της πλήρους απασχόλησης συγκέντρωσα τα δεδομένα από το πληροφοριακό Σύστημα ΕΡΓΑΝΗ από το 2009 μέχρι το 2016²¹ στα διαγράμματα που ακολουθούν.

²¹ Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια Έκθεση 2017, ΙΝΕ, Πίνακας 3.9, σελ 116

Διάγραμμα 2.9: Νέες προσλήψεις περιόδου 2009-2016 ανά είδος σύμβασης

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ¹⁷

Η αύξηση του πλήθους των νέων προσλήψεων με ευέλικτης μορφής απασχόληση (μερική απασχόληση και εκ περιτροπής εργασία) είναι γεγονός από το 2009 μέχρι το 2016. Μέχρι το 2013 οι νέες προσλήψεις πλήρους απασχόλησης ήταν περισσότερες αριθμητικά από τις αντίστοιχες προσλήψεις ευέλικτης μορφής. Η μεταβολή συνέβη για πρώτη φορά το 2014 με 15.697 περισσότερες προσλήψεις των νέων αυτών μορφών απασχόλησης. Η αύξηση αυτής της ψαλλίδας σημειώνεται συνεχώς από τότε με τη διαφορά για το 2015 να φτάνει τις 199.424 και το 2016 τις 203.044 θέσεις.

Διάγραμμα 2.10: Ποσοστό ευέλικτων μορφών εργασίας επί του συνόλου των νέων προσλήψεων, περίοδος 2009-2016.

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ¹⁷

Όσον αφορά το ποσοστό των προσλήψεων με ευέλικτες μορφές απασχόλησης επί του συνόλου των νέων προσλήψεων τα στοιχεία δείχνουν ότι πλέον η πλειοψηφία των νέων συμβάσεων περιλαμβάνουν όρους μερικής ή εκ περιτροπής εργασίας. Για τα ίδια χρόνια όπως αυτά που απεικονίζονται στο διάγραμμα 2.9, οι νέες μορφές εργασίας καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος των νέων συμβάσεων, με ποσοστά άνω του 50%. Το διάγραμμα 2.10 μας δίνει επίσης μια πιο γενική εικόνα για την αύξηση της προτίμησης των εργοδοτών στις ευέλικτες μορφές εργασίας αφού από το 2009 το ποσοστό έχει αυξηθεί σημαντικά. Από το 2014 και μέχρι το 2016 από το σύνολο των νέων προσλήψεων, περισσότερες από τις μισές είναι ευέλικτης μορφής. Η οικονομική κρίση και η υψηλή ανεργία έχει αναγκάσει πολλούς εργαζόμενους να αποδέχονται και να εργάζονται εν τέλει με συμβάσεις ευέλικτης απασχόλησης και τα δεδομένα το αποδεικνύουν. Επιπλέον χαρακτηριστικά που συνδέονται με την αύξηση των ευέλικτων μορφών εργασίας όπως π.χ. το πρόβλημα του ασφαλιστικού μας συστήματος θα παρουσιαστούν σε επόμενη ενότητα.

2.3.2 Αδήλωτη εργασία

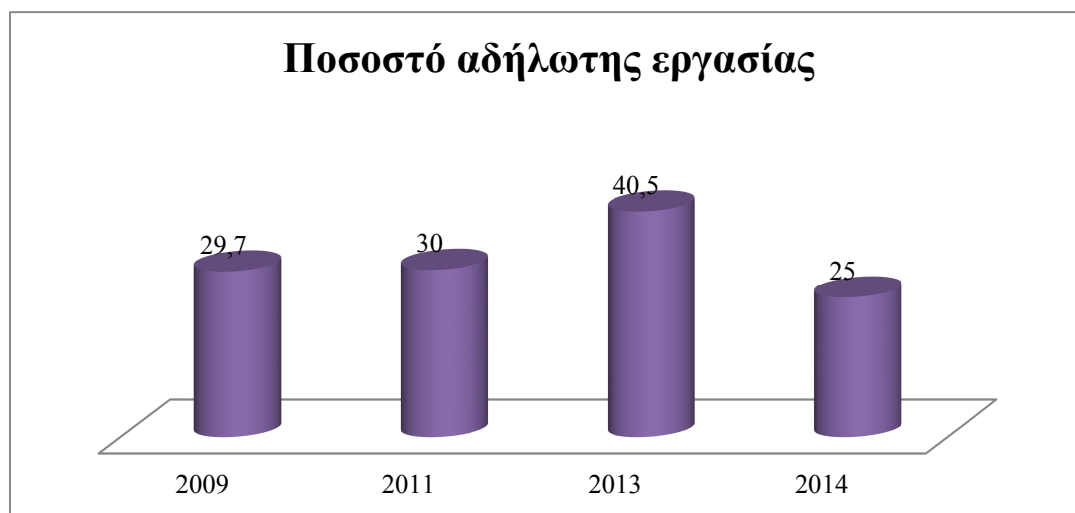
Η ραγδαία αύξηση των ευέλικτων μορφών εργασίας δεν έχει επιφέρει και την αντίστοιχη μείωση στην αδήλωτη εργασία. Επιπλέον τα στοιχεία δείχνουν ότι τα άτομα που εργάζονται με ευέλικτες μορφές απασχόλησης στην πραγματικότητα εργάζονται περισσότερες ώρες από αυτές που δηλώνονται. Σαν αποτέλεσμα είναι και αυτή μιας μορφής αδήλωτης εργασίας. Η επιβολή πολύ υψηλού προστίμου σε περίπτωση που ο έλεγχος από άτομα της επιθεώρησης εργασίας βρει ανασφάλιστο εργαζόμενο, 10.550 ευρώ (και 9.200 ευρώ στους εργαζόμενους κάτω των 25 ετών), έκανε πολύ κόσμο να πιστεύει ότι σταδιακά θα μειωθεί το φαινόμενο της αδήλωτης εργασίας. Το μεγάλο πρόβλημα της αδήλωτης εργασίας είναι εδώ και καιρό ένα από τα βασικά θέματα που καλείται να επιλύσει η ελληνική αγορά εργασίας. Μάλιστα στην ετήσια έκθεση της INE ΓΣΕΕ²² υπογραμμίζεται ότι η μεγάλη εξάπλωση του προβλήματος αυτού, σε συνδυασμό με την αύξηση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης, επιφέρουν πολλά επακόλουθα προβλήματα στα δημοσιονομικά μεγέθη της ελληνικής οικονομίας.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα στην καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας είναι, όπως αναλύεται στην Ετήσια Έκθεση 2017 της INE ΓΣΕΕ, ότι οι έλεγχοι γίνονταν και

²² Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια Έκθεση 2017, INE ΓΣΕΕ, σελ 154

συνεχίζουν να γίνονται με μικρούς ρυθμούς. Παράλληλα τα πρόστιμα μέχρι το 2009 ήταν πολύ μικρότερα του πλέον ισχύοντος 10.550 ευρώ και για αυτό το λόγο μέχρι πρότινος η αδήλωτη εργασία ήταν σύνηθες φαινόμενο στην ελληνική αγορά εργασίας. Τα στοιχεία του διαγράμματος που ακολουθεί μας δείχνουν τα δεδομένα που αφορούν την αδήλωτη εργασία για τα έτη 2009, 2011, 2013 και 2014 αντίστοιχα.

Διάγραμμα 2.11: Ποσοστό ανασφάλιστης εργασίας στις ελεγχθείσες επιχειρήσεις

Πηγή: Ετήσια Έκθεση ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2017²³

Είναι εμφανές ότι η πραγματικότητα που αφορούσε την αδήλωτη εργασία μέχρι το 2013 ήταν πραγματικά δύσκολη. Το 2009 και 2011 το ποσοστό ήταν σχεδόν αμετάβλητο. Από τις επιχειρήσεις που δέχθηκαν ελέγχους το 2013, το 40,5% είχαν αδήλωτο εργαζόμενο, ακόμα και με την πρώτη, τότε, θέσπιση του μεγάλου προστίμου των 10.550 ευρώ. Ο φόβος για υψηλό πρόστιμο έδειξε να έχει θετικά αποτελέσματα το 2014 όπου το ποσοστό μειώθηκε στο 25%. Ωστόσο επιπλέον στοιχεία²⁴ που αφορούν τον έλεγχο επιχειρήσεων για αδήλωτη εργασία από το Σεπτέμβριο το 2013 μέχρι και τον Ιανουάριο του 2016 φανερώνουν τα εξής:

- Το 14,6% από πλήθος 68.209 επιχειρήσεων βρέθηκαν να απασχολούν ανασφάλιστους εργαζόμενους.
- Το σύνολο των αδήλωτων εργαζομένων ήταν 17.058 άτομα.
- Συνολικά τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν στις επιχειρήσεις ήταν της τάξης των 178,8 εκατομμυρίων ευρώ.

²³ Στοιχεία σελ 155

²⁴ Διαγνωστική έκθεση για την αδήλωτη εργασία στην Ελλάδα, International Labor Organization, σελ 25

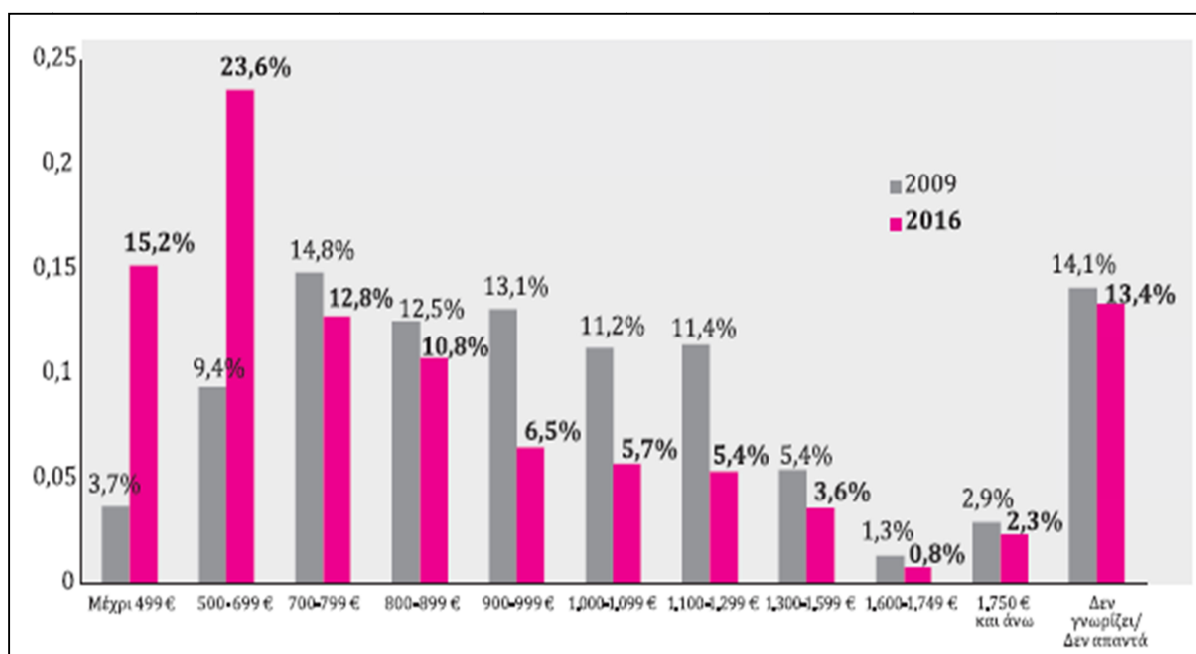
Από αυτά τα δεδομένα γίνεται αντιληπτό ότι η ύπαρξη της αδήλωτης εργασίας στην ελληνική αγορά εργασίας είναι ένα από τα πλέον σοβαρά προβλήματα. Όμως όπως επισημαίνουν και οι μεγάλες ενώσεις εργαζομένων (INE ΓΣΕΕ) το πρόβλημα είναι πολύ μεγαλύτερο στην πραγματικότητα. Η μεγάλη πρόκληση στους μηχανισμούς ελέγχου είναι η εύρεση όλων των αδήλων εργαζομένων. Η σποραδικότητα στους ελέγχους δε βοηθά σε αυτή την κατεύθυνση. Βέβαια πρέπει να ειπωθεί ότι τα τελευταία χρόνια η διενέργεια ελέγχων έχει αυξηθεί σημαντικά. Για να μπορέσουμε όμως να έχουμε μια πλήρη εικόνα του προβλήματος θα πρέπει να ελεγχθούν με κάποιο τρόπο όλες οι επιχειρήσεις. Παράλληλα ενώ οι έλεγχοι εστιάζουν στο θέμα της αδήλωτης εργασίας θα πρέπει να υπάρξει και ένας αντίστοιχος έλεγχος για τους ασφαλιζόμενους εργαζόμενους οι οποίοι έχουν προσληφθεί με όρους ευέλικτης απασχόλησης και συνεχώς αναγκάζονται να υπερβαίνουν το ωράριο εργασίας τους. Αυτό ουσιαστικά συνεπάγεται μια άλλου είδους αδήλωτη εργασία η οποία τα τελευταία χρόνια αυξάνεται με ταχύτατους ρυθμούς, ωστόσο δεν παύει να είναι και αυτό από τα βασικά προβλήματα της αγοράς εργασίας.

2.3.3 Μείωση αποδοχών

Ένα επιπλέον χαρακτηριστικό της ελληνικής αγοράς εργασίας κατά την περίοδο της κρίσης είναι η μεγάλη μείωση που έχουν δεχθεί οι αποδοχές των εργαζομένων. Από τη λεγόμενη «γενιά των 750 ευρώ» το 2012, πλέον γίνεται λόγος για τη «γενιά των 360 ευρώ» το μήνα. Οι χαμηλές απολαβές των εργαζομένων είναι και αυτό ένα από τα βασικά προβλήματα ή ακόμα και προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι εργαζόμενοι και οι εν δυνάμει εργαζόμενοι. Σε μερικές περιπτώσεις μάλιστα το επίδομα ανεργίας, 360 ευρώ, είναι υψηλότερο ή ίδιο με τις απολαβές πολλών εργαζομένων. Το γεγονός αυτό είναι οξύμωρο αν αναλογιστεί κανείς ότι οικονομικά είναι προτιμότερο να λαμβάνει το επίδομα από το να εργάζεται. Η κατάσταση αυτή δείχνει την έλλειψη κινήτρων, οικονομικών κυρίως, για τα άτομα να εργαστούν.

Τα στοιχεία αναφορικά με τις μειώσεις που έχουν δεχθεί στις αποδοχές τους οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό κυρίως τομέα είναι ενδεικτικές που προβλήματος της μείωσης των αποδοχών που εξετάζουμε. Το διάγραμμα που ακολουθεί εμφανίζει την αλλαγή που έχει παρατηρηθεί συγκριτικά για το δεύτερο τρίμηνο του 2009 και του δευτέρου τριμήνου του 2016.²⁵

Διάγραμμα 2.12: Κατανομή εργαζομένων ιδιωτικού τομέα ανά εύρος αποδοχών.

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ

Το διάγραμμα 2.12 φανερώνει τις απολαβές των εργαζομένων καθώς επίσης και την κατανομή των εργαζομένων ανά κατηγορία αποδοχών. Σε σχέση με το β' τρίμηνο

²⁵ Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια Έκθεση 2017, ΙΝΕ ΓΣΕΕ, σελ 110

του 2009 λοιπόν παρατηρούμε αρχικά ότι ενώ η πλειοψηφία των εργαζομένων 14,8% είχε αποδοχές από 700-799 ευρώ, το δεύτερο τρίμηνο του 2016 τις αποδοχές αυτές τις λαμβάνει το 12,8%. Αντιθέτως η πλειοψηφία των εργαζομένων το 2016 λαμβάνει αποδοχές 500-699 ευρώ και είναι το 23,6% των εργαζομένων. Πολύ μεγάλη είναι και η άνοδος των πιο φτωχά αμειβόμενων εργαζομένων που λαμβάνουν μέχρι 499 ευρώ. Από το 3,7% του συνόλου των εργαζομένων της χώρας, το 2016 πλέον καταλαμβάνουν το 15,2%, γεγονός άμεσα συνδεδεμένο με τις αποδοχές που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι που απασχολούνται με ευέλικτης μορφής απασχόληση. Γενικά στο διάγραμμα παρατηρείται ότι για τις κατηγορίες αποδοχών από 700 ευρώ και άνω το 2016 υπάρχει μια ξεκάθαρη μείωση του ποσοστού των εργαζομένων που τις λαμβάνουν. Για τις ανώτερες σε τάξη αποδοχές είναι σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι η μείωση που πραγματοποιήθηκε είναι μικρότερης τάξης. Ενδεικτικά αναφέρω ότι το ποσοστό το 2009 για τις αποδοχές άνω των 1.750 ευρώ το μήνα ήταν 2,9% ενώ για το 2016 ήταν 2,3%. Πιθανώς οι εργαζόμενοι αυτοί είναι άτομα με πολλά χρόνια προϋπηρεσίας και έχουν ήδη δεχθεί εδώ και χρόνια αυξήσεις στις αποδοχές τους. Σε γενικές γραμμές όμως παρατηρούμε ότι όλο και λιγότεροι αριθμητικά εργαζόμενοι λαμβάνουν υψηλές αποδοχές για την εργασία τους και παράλληλα πολλοί έχουν δει μια αισθητή μείωση στις αποδοχές τους τα τελευταία χρόνια. Για να γίνει πιο εύκολα κατανοητό, σε ποιο βαθμό έχει μεταβληθεί ο κατώτατος μισθός στην Ελλάδα, και ποιά η θέση της χώρα μας σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες ο Πίνακας που ακολουθεί δείχνει τα εξής:

Πίνακας 2.1: Μεταβολή στον κατώτατο μισθό στην Ευρώπη 2010-2017

Βέλγιο	-4,3%	Λετονία	26,8%	Ουγγαρία	50,1%
Βουλγαρία	83,6%	Λιθουανία	39,0%	Ιρλανδία	3,1%
Κροατία	7,0%	Λουξεμβούργο	4,8%	Σλοβενία	23,5%
Τσεχία	24,6%	Μάλτα	-1,4%	Βρετανία	4,6%
Εσθονία	42,9%	Ολλανδία	-0,7%	Ρουμανία	79,1%
Γαλλία	1,3%	Πολωνία	38,3%	Σλοβακία	29,3%
Ελλάδα	-24,3%	Πορτογαλία	4,3%	Ισπανία	1,1%

Πηγή: Καθημερινή²⁶

²⁶ Χειρότερη χώρα για νέους εργαζόμενους η Ελλάδα, Θάνος Τσίρος, άρθρο καθημερινής 07/08/2017, www.kathimerini.gr

Τα δεδομένα του Πίνακα 2.1 εμφανίζουν μια ξεκάθαρη αρνητική πρωτιά της χώρας μας σε ό,τι αφορά τη μεταβολή του κατώτατου μισθού. Η μείωση που έχει υποστεί ο κατώτατος μισθός στη χώρα μας από το 2010 μέχρι το 2017 είναι 24,3%! Το πιο αξιοσημείωτο στοιχείο είναι ότι χώρες οι οποίες μέχρι πριν από λίγα χρόνια φάνταζαν ως εργασιακά φτωχά αμειβόμενες στους Έλληνες, π.χ. η Βουλγαρία και η Ρουμανία έχουν εμφανίσει τη μεγαλύτερη αύξηση στον κατώτατο μισθό τους με 83,6 % και 79,1% αντίστοιχα. Οι άλλες χώρες που έχουν παρουσιάσει μείωση στους κατώτατους μισθούς τους είναι το Βέλγιο (-4,3%), η Μάλτα (-1,4%) και η Ολλανδία (-0,7%) τα ποσοστά αυτά όμως σε καμία περίπτωση δε μπορούν να συγκριθούν με το 24,3% της Ελλάδας. Ακόμα και η Ισπανία η οποία έχει το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας στην Ε.Ε. (17,1%)²⁷ έχει φανερώσει αυξητική πορεία όσον αφορά τον κατώτατο μισθό της. Τέλος βάσει των στοιχείων του ΕΦΚΑ²⁸ οι μέσες τακτικές αποδοχές για τους νέους ηλικιακά εργαζόμενους είναι:

- 15-19 ετών → 315,24 ευρώ
- 20-24 ετών → 454,23 ευρώ
- 25-29 ετών → 606,06 ευρώ

Οι αποδοχές αποδεικνύουν ότι για τους νέους εργαζόμενους άνω των 30 ετών τα δεδομένα είναι χειρότερα με ακόμα λιγότερα χρήματα. Με βάση τα στοιχεία που ήδη παρουσιάστηκαν είναι εμφανές ότι οι αποδοχές σχεδόν όλων των εργαζομένων της χώρας μας έχουν υποστεί μειώσεις. Αυτό το γεγονός, σε συνδυασμό με τα αυξημένα ποσοστά ανεργίας και τον κίνδυνο της ανασφάλιστης εργασίας φανερώνουν ότι η ελληνική αγορά εργασίας έχει δεχθεί τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης που επικρατεί τα τελευταία χρόνια. Για αυτό το λόγο είναι σημαντικό να εξετάσουμε την πορεία και την εξέλιξη του φαινομένου της ανεργίας καθώς επίσης και των συνεπειών της κρίσης σε πολλά επίπεδα.

²⁷Στοιχεία ανεργίας Ιουλίου 2017, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Unemployment_rates,_seasonally_adjusted

²⁸Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης

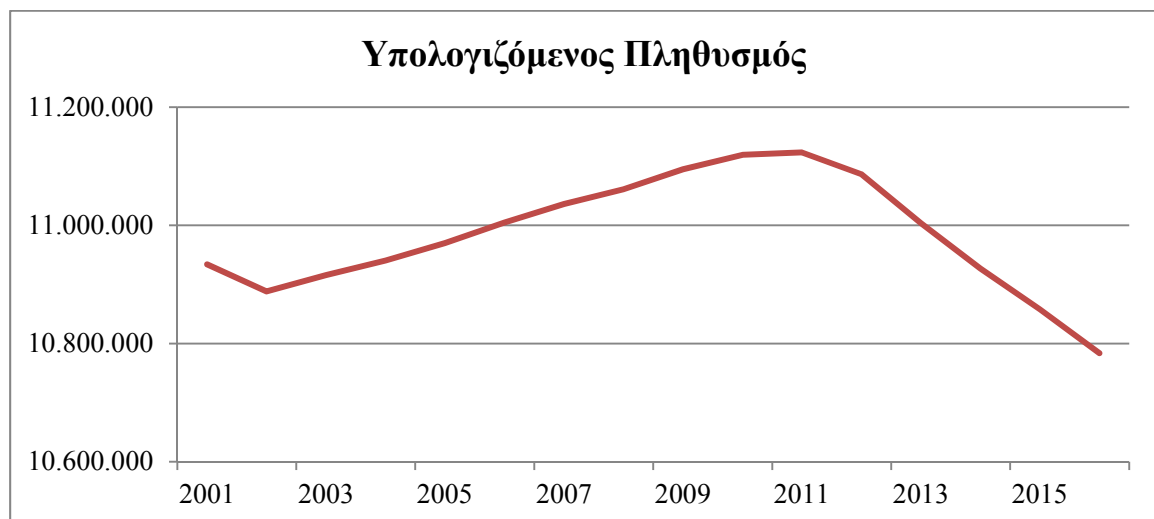
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Επιπτώσεις οικονομικής κρίσης - ανεργίας

Η ύπαρξη της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια έχει προκαλέσει πλήθος προβλημάτων. Η ανεργία, βασικό θέμα της εργασίας αυτής, είναι ένα από αυτά τα προβλήματα. Σε συνδυασμό βέβαια, οικονομική κρίση και ανεργία προκαλούν πλήθος άλλων προβλημάτων. Σε αυτό το κεφάλαιο θα προσπαθήσω να παρουσιάσω τα πιο σοβαρά προβλήματα που απασχολούν την ελληνική πραγματικότητα τα τελευταία χρόνια, τα οποία διογκώνονται από τα υψηλά επίπεδα της ανεργίας και την μεγάλη χρονική παραμονή της οικονομικής κρίσης.

3.1 Δημογραφικές τάσεις –Επίπεδο και εξέλιξη

Το δημογραφικό ήταν ανέκαθεν ένα θέμα που αφορούσε την ελληνική κοινωνία. Εδώ και πολλά χρόνια οι ειδικοί κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου αναφορικά με τη δραστική μείωση των γεννήσεων και τη γήρανση του πληθυσμού. Η τάση αυτή είναι φυσικά παγκόσμια. Ο ΟΟΣΑ²⁹ δημοσιεύει τακτικά μελέτες οι οποίες δείχνουν την παγκόσμια τάση του πληθυσμού να γηράσκει γρήγορα και να μην υπάρχει η ταυτόχρονη ανανέωση του πληθυσμού με τις ανάλογες γεννήσεις. Για τη χώρα μας αυτό που ακούμε συχνά τα τελευταία χρόνια είναι ότι ο πληθυσμός μας γερνάει με πολύ γρήγορους ρυθμούς. Στο διάγραμμα που ακολουθεί αποτυπώνεται ο υπολογισμός της ΕΛΣΤΑΤ σχετικά με την πορεία του πληθυσμού της Ελλάδας από το 2001 μέχρι το 2016.

Διάγραμμα 3.1: Υπολογιζόμενος ελληνικός πληθυσμός από το 2001-2016

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ³⁰

²⁹ www.oecd.org

³⁰ <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SPO18/->, στοιχεία υπολογισμών 01/01 κάθε έτους

Όπως γνωρίζουμε κάθε δέκα χρόνια πραγματοποιείται από το ελληνικό κράτος η απογραφή. Βάσει αυτών των στοιχείων γίνονται και οι υπολογισμοί για την εξέλιξη του πληθυσμού τα επόμενα έτη. Η πιο πρόσφατη απογραφή πραγματοποιήθηκε το 2011. Τα σενάρια υπολογισμού, όπως φαίνονται ξεκάθαρα στο διάγραμμα 3.1, δείχνουν ότι μέχρι και την 01/01/2016 ο πληθυσμός έχει εμφανίσει μια μείωση. Η μείωση αυτή σε σχέση με την τελευταία απογραφή είναι της τάξης του 3,05%, με μια πορεία που συνεχίζει να είναι καθοδική. Το πρόβλημα από τη μία πλευρά, όπως φαίνεται είναι η μείωση του ελληνικού πληθυσμού. Ταυτόχρονα όμως πρέπει να δούμε και τη σύνθεση του πληθυσμού αυτού. Ένας πληθυσμός μειωμένος κατά 3,05% δεν καθίσταται αυτόματα πρόβλημα. Το μεγαλύτερο πρόβλημα συναντάται όταν οι γεννήσεις μειώνονται και οι ηλικιωμένοι πεθαίνουν σε μεγαλύτερες ηλικίες συνεπώς δεν γίνεται γρήγορα η ανανέωση του πληθυσμού. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι και η αριθμητική μείωση του γενικού πληθυσμού αλλά και η γήρανση του πληθυσμού αυτού. Τα στοιχεία που ακολουθούν αποτυπώνουν καλύτερα το δημογραφικό πρόβλημα για το οποίο γίνεται λόγος.

Πίνακας 3.1: Εξέλιξη γεννήσεων και θανάτων 1931-2015.

ΕΤΟΣ	ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ	ΘΑΝΑΤΟΙ	ΦΥΣΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ
1931	199.243	114.369	84.874
1950	151.134	53.755	97.379
1960	157.239	60.563	96.676
1970	144.928	74.009	70.919
1980	148.134	87.282	60.852
1990	102.229	94.152	8.077
2000	103.274	105.170	-1.896
2010	114.766	109.084	5.682
2015	91.847	121.212	-29.365

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ³¹

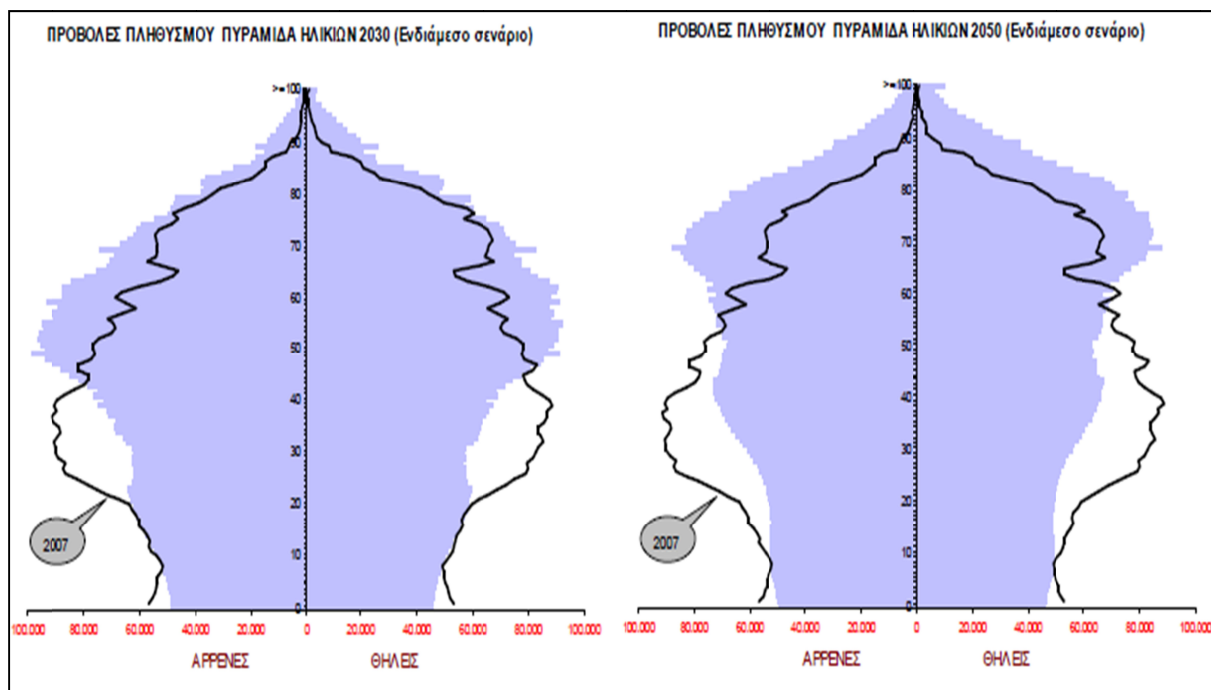
Ο Πίνακας 3.1 δείχνει με αριθμητικά δεδομένα αυτό που ανέλυσα παραπάνω. Οι γεννήσεις μειώνονται ταχύτατα. Από το 2010 μέχρι το 2015 η μείωση στις γεννήσεις έφτασε το 19,97%. Από την άλλη πλευρά οι θάνατοι αυξήθηκαν κατά 11,11%. Τα ποσοστά δείχνουν μια διαφορά στην ανανέωση του πληθυσμού. Η οικονομική κρίση είναι λογικό ότι επηρέασε τον αριθμό των γεννήσεων. Τα οικονομικά και πλήθος

³¹ Φυσική κίνηση πληθυσμού, Δελτίο Τύπου 2015, ΕΛΣΤΑΤ, 30 Σεπτεμβρίου 2016, Πίνακας 7 σελ 11

άλλων προβλημάτων που προέκυψαν από τη δύσκολη αυτή κατάσταση δεν επιτρέπουν στα άτομα να κάνουν πολλά παιδιά, μιας συνήθως δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν οικονομικά στις υποχρεώσεις που απορρέουν από την απόκτηση ενός παιδιού. Η δύσκολη επαγγελματική αποκατάσταση, σε συνδυασμό με την αυξημένη ανεργία που αναφέρθηκε στο Κεφάλαιο 2, έχουν ως αποτέλεσμα οι Έλληνες να καθυστερούν να αποκτήσουν απογόνους. Η μέση ηλικία της Ελληνίδας που αποκτά παιδί για το 2014 είναι τα 30,97 έτη σε σχέση με το 2006 που ήταν τα 29,94 έτη.³² Παράλληλα όχι μόνο μεγαλώνουν ηλικιακά οι μητέρες αλλά μειώνεται και ο δείκτης γονιμότητας με το 2014 τα στοιχεία να δείχνουν μόλις 1,3 παιδιά ανά οικογένεια³³.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία είναι λογικό να αποτελούν τους βασικούς λόγους για τους οποίους το δημογραφικό είναι από τα πλέον βασικά προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η ελληνική κοινωνία. Ο πληθυσμός ανά ηλικιακή ομάδα δείχνει να μειώνεται στις νέες ηλικίες και η συγκεντρώνεται όλο και περισσότερο στις μεγαλύτερες ηλικιακά ομάδες.

Διάγραμμα 3.2: Πυραμίδες ηλικιών προβολές 2030 και 2050

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ³⁴

³² Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ, www.statistics.gr, Στοιχεία μέση ηλικία μητέρας κατά τη γέννηση, χρονοσειρά δεδομένων 1975-2014

³³ Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ, Στοιχεία Δείκτες Ολικής γονιμότητας, χρονοσειρά δεδομένων 1950-2014

³⁴ Προβολές Πληθυσμού Ελλάδος 2007-2050, Συνοπτικό Μεθοδολογικό Σημείωμα, ΕΛΣΤΑΤ, σελ. 6

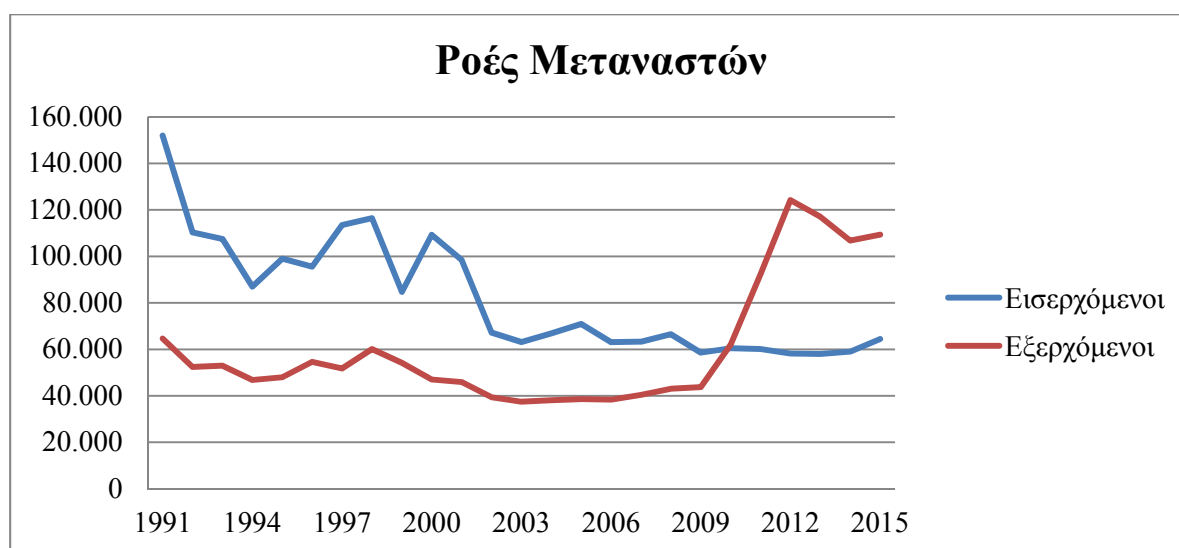
Το καλύτερο γράφημα το οποίο δείχνει την συγκέντρωση του πληθυσμού ανά ηλικιακή ομάδα ονομάζεται ηλικιακή πυραμίδα ή πυραμίδα ηλικιών και χρησιμοποιείται συχνά για να απεικονιστεί η εξέλιξη της γήρανσης του πληθυσμού ανάλογα με τις αναλύσεις – εκτιμήσεις για το μέλλον. Η ουσία του δημογραφικού προβλήματος εστιάζει στην μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμού σε μεγάλες ηλικίες. Σύμφωνα με τα σενάρια – εκτιμήσεις της ΕΛΣΤΑΤ, στο διάγραμμα 3.2 φαίνονται δύο εκτιμήσεις, η μία για το 2030 και η άλλη για το 2050. Η σύγκριση γίνεται με το έτος 2007 για το οποίο η πυραμίδα ηλικιών αποτυπώνεται με τη λεπτή μαύρη γραμμή. Όσον αφορά το πρώτο σενάριο (2030), σε σχέση με το 2007 όπου η μεγαλύτερη συγκέντρωση φαίνεται για τις ηλικίες 25-40, παρατηρούμε ότι η καμπύλη έχει μετατοπιστεί προς τα πάνω και η συγκέντρωση τα επόμενα χρόνια θα αφορά τις ηλικίες 50-65. Αναφορικά με το σενάριο για το 2050 παρατηρούμε ότι η καμπύλη έχει μετατοπιστεί σε ακόμα υψηλότερο επίπεδο και οι ηλικίες για τις οποίες φαίνεται μεγαλύτερη συγκέντρωση είναι 65-75. Ενδεικτικά για το 2007 το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών έφτανε το 18,5%. Για το 2050 το αντίστοιχο ποσοστό προβλέπεται να αγγίξει το 32%. Τα στοιχεία και ο τρόπος απεικόνισής τους δείχνουν ότι το δημογραφικό πρόβλημα είναι προ των πυλών και για αυτό το λόγο πρέπει να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπισή του. Επιπλέον στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ κάνουν λόγο για μεγάλη άνοδο του πλήθους των ηλικιωμένων άνω των 80 ετών. Συγκεκριμένα το 2016 υπήρχαν 701.011 άτομα άνω των 80 (6,5% του πληθυσμού) σε σχέση με 387.522 άτομα άνω των 80 το 2001 (3,5% του πληθυσμού). Τα έτη 2030 και 2050 δεν είναι στο πολύ μακρινό μέλλον από σήμερα.

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και της μεγάλης ανεργίας στα δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της χώρας μας είναι πολύ σοβαρές. Εκτός από τη δομή της ελληνικής κοινωνίας η οποία προβλέπεται να μεταβληθεί, το δημογραφικό συνοδεύεται και από πλήθος άλλων προβλημάτων τα οποία σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση και τα μεγάλα ποσοστά ανεργίας του σήμερα θα διογκωθούν. Στις ενότητες που ακολουθούν θα γίνει μια εκτενής παρουσίαση αυτών των προβλημάτων τα οποία απορρέουν από όλα τα προβλήματα που αναφέρθηκαν, συμπεριλαμβανομένου του δημογραφικού. Για αυτό το λόγο είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι η μονομερής ανάλυση της ανεργίας ως ένα σοβαρό κοινωνικό και οικονομικό πρόβλημα δεν είναι σωστή. Τα προβλήματα που αφορούν την κοινωνία προκαλούν πολλά περισσότερα προβλήματα τα οποία δημιουργούν ένα φαύλο κύκλο σε περίπτωση μη επίλυσής τους.

3.2 Μετανάστευση

Μια άλλη σημαντική επίπτωση της μεγάλης ανεργίας που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια είναι η μετανάστευση πολλών Ελλήνων για αναζήτηση εργασίας σε κάποια χώρα του εξωτερικού. Η αβεβαιότητα του εργασιακού περιβάλλοντος και η μείωση των αποδοχών, ως επακόλουθα της δύσκολης κατάστασης που επικρατεί στη χώρα αναγκάζουν όλο και περισσότερους νέους να φύγουν από τη χώρα μας και να εγκατασταθούν σε άλλες χώρες. Σε άμεση συνάρτηση με το θέμα του δημογραφικού που ανέλυσα στην προηγούμενη ενότητα, η μετανάστευση του εργατικού δυναμικού της χώρας επιφέρει ακόμα πιο δυσμενείς επιπτώσεις στη δημογραφική πορεία του πληθυσμού της χώρας μας. Κάποιοι ακόμα κάνουν λόγο και για απώλεια της εθνικής μας ταυτότητας καθώς τα άτομα που φεύγουν εγκαθίστανται στις νέες χώρες και συνεπώς λείπουν από το γηγενή μας πληθυσμό. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια γενική τάση να φεύγουν από την Ελλάδα άτομα νεαρής ηλικίας και μάλιστα μορφωμένα. Η αριθμητική μετανάστευση, δηλαδή οι ροές των εισερχόμενων και εξερχόμενων μεταναστών από την Ελλάδα από το 1991 μέχρι το 2015, αποτυπώνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί σύμφωνα με στοιχεία δημοσιευμένα στη σελίδα της ΕΛΣΤΑΤ.

Διάγραμμα 3.3: Εισερχόμενοι και εξερχόμενοι μετανάστες στην Ελλάδα 1991-2015.

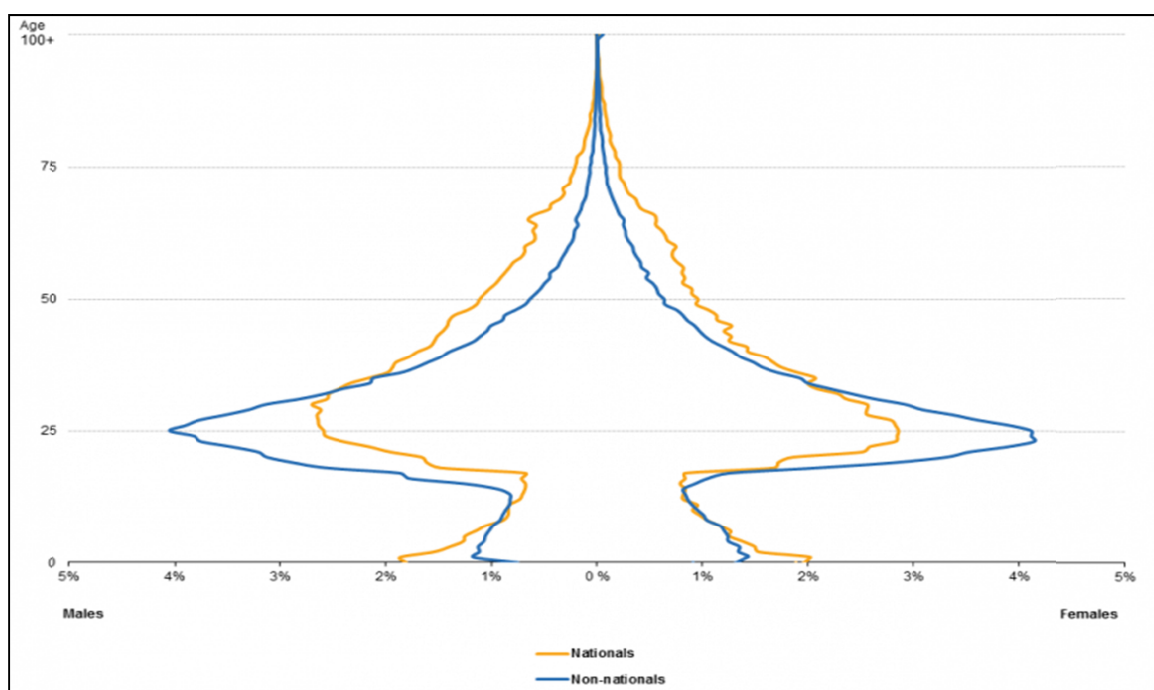
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ³⁵

Από το 1991 μέχρι το 2009 οι εισερχόμενοι μετανάστες ήταν σταθερά περισσότεροι αριθμητικά από τους εξερχόμενους. Η ανάπτυξη που παρατηρήθηκε εκείνη την

³⁵ Υπολογιζόμενος Πληθυσμός και Μεταναστευτικές ροές της χώρας έτους 2015, ΕΛΣΤΑΤ 30 Δεκεμβρίου 2016

περίοδο ώθησε πολλούς στην απόφαση να εγκατασταθούν στην Ελλάδα και να αναζητήσουν εργασία. Από το 2010 μέχρι το 2015 παρατηρείται μια «στροφή» στην αντίθετη κατεύθυνση. Τα χρόνια αυτά συμπίπτουν με την περίοδο της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας και βλέπουμε ότι οι εξερχόμενοι μετανάστες αυξήθηκαν σε σημαντικό βαθμό και μάλιστα απότομα. Το 2012 μάλιστα έφτασαν σχεδόν το υπερδιπλάσιο νούμερο σε σχέση με τους εισερχόμενους μετανάστες. Η αλλαγή αυτή ουσιαστικά αποδεικνύει ότι και οι μετανάστες δεν θεωρούν τη χώρα μας ως ένα περιβάλλον που μπορεί να τους προσφέρει μια σταθερότητα για να ζήσουν. Η μετανάστευση είναι ένα φαινόμενο που αφορά όλα τα κράτη του κόσμου. Η Ελλάδα σε αυτή τη τάση δε θα μπορούσε να μείνει αμέτοχη. Το γεγονός ότι η χώρα μας είναι κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης δίνει ένα επιπλέον πλεονέκτημα στους Έλληνες που θέλουν να αναζητήσουν εργασία σε χώρα της Ε.Ε. αφού οι διαδικασίες απλουστεύονται σε μεγάλο βαθμό. Παράλληλα είναι πολλές και οι περιπτώσεις των Ελλήνων φοιτητών που συνέχισαν τις σπουδές τους σε χώρες του εξωτερικού και έπειτα βρήκαν εργασία αμέσως σε αυτές τις χώρες. Η γενική τάση που παρατηρείται στη μετανάστευση της Ε.Ε. αναφορικά με τις ηλικίες των μεταναστών απεικονίζονται στο ηλικιακή πυραμίδα³⁶ που ακολουθεί.

Διάγραμμα 3.4: Ηλικιακή δομή μεταναστών (της Ε.Ε-28 και εκτός Ε.Ε-28) το 2015

Πηγή: Eurostat

³⁶[http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/File:Age_structure_of_immigrants_by_citizenship,_EU-28,_2015_\(%C2%B9\)_\(%25\).png](http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/File:Age_structure_of_immigrants_by_citizenship,_EU-28,_2015_(%C2%B9)_(%25).png)

Με παρόμοιο τρόπο ανάλυσης (βλ. διάγραμμα 3.2), σε αυτό το διάγραμμα παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των μεταναστών στην Ε.Ε. για το 2015 συγκεντρώνεται στις ηλικίες κοντά των 25 ετών. Οι μετανάστες που προέρχονται από χώρες του εσωτερικού της Ε.Ε. (nationals - κίτρινη γραμμή) εμφανίζουν μια αρκετά υψηλή συγκέντρωση και στις ηλικίες των 30 ετών, σε σχέση με τους μετανάστες από άλλες χώρες (non-nationals – μπλε γραμμή) οι οποίοι δείχνουν μια ξεκάθαρη υψηλή συγκέντρωση σε ηλικίες ακόμα και πιο μικρές των 25 ετών. Και στις δύο ομάδες μεταναστών βλέπουμε ότι όσο αυξάνονται οι ηλικίες η καμπύλη τείνει προς το 0%. Τα στοιχεία αυτά, δείχνουν με ξεκάθαρο τρόπο ότι η μετανάστευση σε νεαρές ηλικίες είναι σημάδι των καιρών και δεν μπορούμε να το αποφύγουμε ως κράτος. Αυτό που είναι το αρνητικό για τη χώρα μας είναι το πλήθος των νέων, μορφωμένων ατόμων που επιλέγουν να φύγουν, το οποίο με τα χρόνια αυξάνεται αντί να μειώνεται.

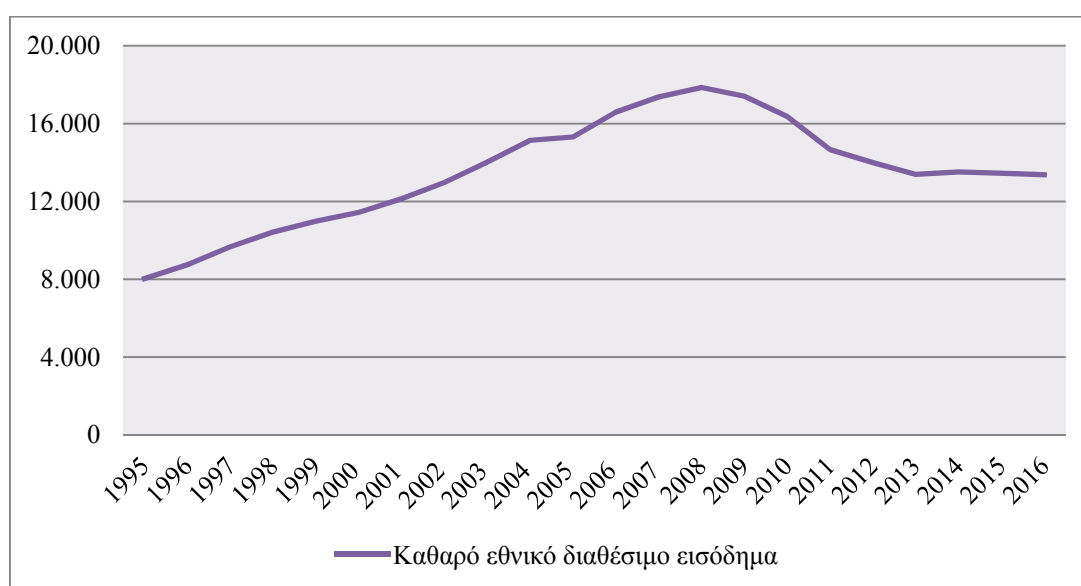
Οι λόγοι για τους οποίους κάποιος αποφασίζει να φύγει από το μόνιμο τόπο διαμονής του και να εγκατασταθεί σε κάποιον άλλον είναι κυρίως η αναζήτηση ενός καλύτερου βιοτικού επιπέδου. Η υψηλή ανεργία και η μεγάλη μείωση των μισθών τα τελευταία χρόνια έχουν αναγκάσει πολλούς νέους να φύγουν και να εγκατασταθούν σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Πολιτειών και να εργαστούν σε αυτές. Σύμφωνα με διάφορα διαθέσιμα και δημοσιευμένα στοιχεία το κύμα αυτής της μετανάστευσης ξεκίνησε το 2010 και συνεχίζεται ακόμα και σήμερα. Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιεύθηκαν στην Καθημερινή³⁷ περισσότεροι από 350.000 Έλληνες έχουν φύγει από τη χώρα μας για να αναζητήσουν εργασία στο εξωτερικό. Μάλιστα στην πλειοψηφία τους τα άτομα αυτά είναι κάτοχοι υψηλών τίτλων σπουδών: το 31% είναι απόφοιτοι οικονομικών, κοινωνικών και νομικών σχολών, το 18% είναι πτυχιούχοι πολυτεχνικών σχολών, το 12% είναι κάτοχοι πτυχίων θετικών επιστημών και ανθρωπιστικών σπουδών και το 10% είναι πτυχιούχοι του εκπαιδευτικού τομέα. Η «απώλεια» των νέων αυτών επιστημόνων έχει σοβαρές επιπτώσεις σε πολλούς τομείς της καθημερινότητας και της οικονομίας της χώρας. Το βασικό χαρακτηριστικό που πρέπει να υπογραμμίσουμε σχετικά με τη μετανάστευση που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια είναι ότι πλέον οι Έλληνες μετανάστες είναι νέα και μορφωμένα άτομα τα οποία θα πρόσφεραν με τις υπηρεσίες τους στην ανάπτυξη της χώρας, κάτι που δυστυχώς η χώρα αυτή τη στιγμή στερείται.

³⁷ Άρθρο το τρίτο μεταναστευτικό κύμα των Ελλήνων, Στράτος Καρακασίδης, Καθημερινή 02/07/2016, www.kathimerini.gr

3.3 Βιοτικό επίπεδο και κίνδυνος φτώχειας

Το θέμα του βιοτικού επιπέδου είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τα υψηλά επίπεδα ανεργίας που επικρατούν στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια. Η συγκεκριμένη υποενοότητα θα παρουσιάσει στοιχεία που θα βοηθήσουν τον κάθε αναγνώστη στην καλύτερη κατανόηση της ποιότητας της καθημερινότητας που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες. Αρχικά θα ξεκινήσω με την αποτύπωση του καθαρού εθνικού διαθέσιμου εισοδήματος από το 1995 μέχρι το 2016. Αυτό το δεδομένο θα μας δώσει την κατάλληλη πληροφόρηση για τις μεταβολές που έχει υποστεί το διαθέσιμο εισόδημα των Ελλήνων τα τελευταία χρόνια.

Διάγραμμα 3.5: Καθαρό εθνικό διαθέσιμο εισόδημα, 1995-2016 (ποσά σε ευρώ)

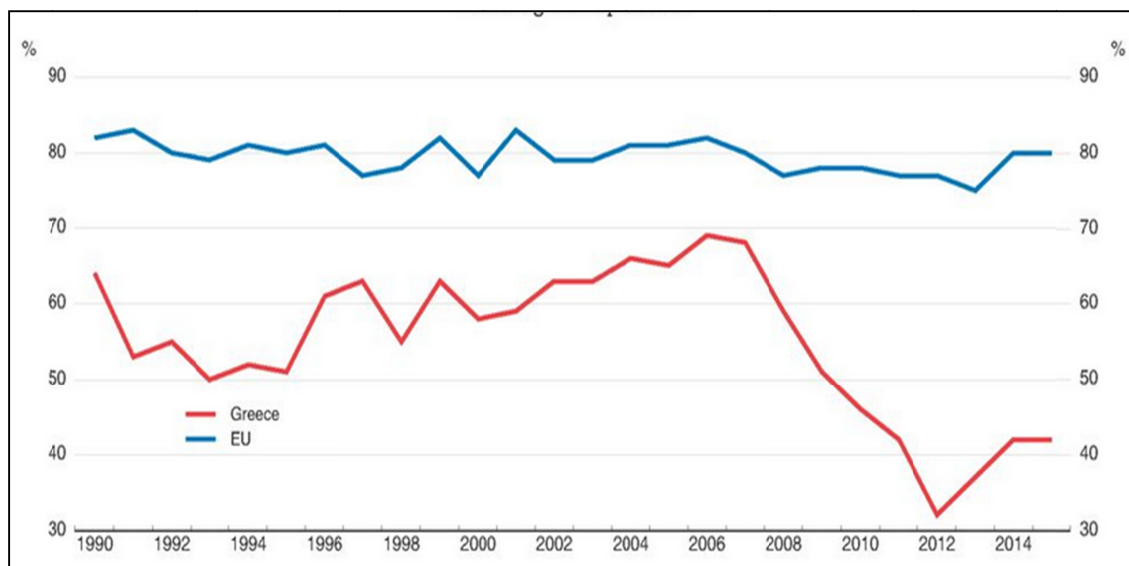

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Όπως φαίνεται και στο παραπάνω διάγραμμα, από το 1995 και μέχρι το 2008 η πορεία του καθαρού εθνικού διαθέσιμου εισοδήματος αυξανόταν συνεχώς. Μάλιστα από το 1995 μέχρι το 2006 φαίνεται ότι υπήρξε σχεδόν διπλασιασμός του εισοδήματος των Ελλήνων. Από το 2006 μέχρι το 2008 συνεχίζεται η ανοδική πορεία του όμως όχι με τον ίδιο ρυθμό. Το 2008 ήταν έτος καμπίς με τη σταδιακή έλευση της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας, γεγονός που αποτυπώνεται με την απότομη μείωση του εισοδήματος σε αντίστοιχα επίπεδα που ίσχυαν το 2002 και 2003. Αυτό και μόνο το οικονομικό στοιχείο είναι ενδεικτικό της μεγάλης αρνητικής επίδρασης που έχει επιφέρει η οικονομική κρίση στο διαθέσιμο εισόδημα των Ελλήνων. Τα τελευταία χρόνια φαίνεται ότι τα επίπεδα του διαθέσιμου καθαρού εισοδήματος έχουν παραμείνει σχετικά αμετάβλητα, με το 2016 να φτάνουν τα 13.371 ευρώ.

Τα στοιχεία φανερώνουν τη συμπίεση του εθνικού διαθέσιμου εισοδήματος. Για να κατανοήσουμε τη μεταβολή που έχει υποστεί το βιοτικό επίπεδο των Ελλήνων πολιτών, βασικό στοιχείο είναι το ποσοστό των ικανοποιημένων πολιτών όπως δημοσιεύτηκε στην έρευνα του ΟΟΣΑ για την Ελλάδα.

Διάγραμμα 3.6: Ποσοστό ικανοποιημένων πολιτών, μέσος όρος ερωτηθέντων ανά έτος

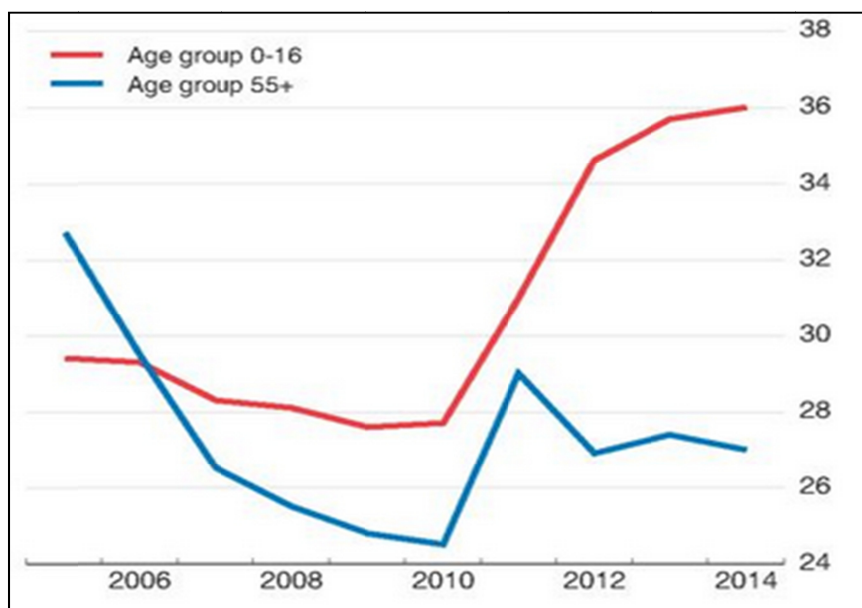
Πηγή: ΟΟΣΑ³⁸

Το ποσοστό των ικανοποιημένων ατόμων στη χώρα μας (life satisfaction), το οποίο αποτυπώνεται με την κόκκινη γραμμή, απεικονίζει μια κατακόρυφη σχεδόν μείωση από το 2007 σχεδόν μέχρι και το 2012, έτος με το χειρότερο δείκτη που έχει καταγραφεί. Από το 2012 φαίνεται μια μικρή αύξηση η οποία έχει παραμείνει σταθερή. Ωστόσο αξίζει να υπογραμμίσω ότι η μείωση ήταν τόσο μεγάλη που ακόμα το ποσοστό δεν έχει φτάσει στα αρχικά επίπεδα. Από την άλλη πλευρά η μπλε γραμμή απεικονίζει το αντίστοιχο ποσοστό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η τοποθέτηση των δύο αυτών καμπυλών στο ίδιο διάγραμμα επιτρέπει τη σύγκριση μεταξύ του ποσοστού ικανοποιημένων πολιτών στη χώρα μας και το αντίστοιχο ευρωπαϊκό ποσοστό. Για το 2015 το ποσοστό στην Ελλάδα ήταν λίγο μεγαλύτερο από 40%, ενώ στην Ε.Ε. ήταν 80%, ποσοστό διπλάσιο, γεγονός που επιβεβαιώνει την ψυχολογία των Ελλήνων πολιτών. Τα δύο αυτά στοιχεία, καθαρό εθνικό διαθέσιμο εισόδημα και ποσοστό ικανοποιημένων πολιτών, είναι φανερό ότι αλληλοσυμπληρώνονται και παράλληλα δείχνουν τις μεγάλες συνέπειες που έχουν υποστεί οι Έλληνες τον τελευταίο καιρό.

³⁸ Economic Survey Greece, Μάρτιος 2016, ΟΟΣΑ, σελ 16

Η οικονομική κρίση συμπεριλαμβανόμενης της ανεργίας, των μειώσεων που έχουν υποστεί οι αποδοχές σχεδόν στο σύνολό τους, της μεγάλης αύξησης των ευέλικτων μορφών απασχόλησης και πλήθος άλλων έχουν ως αποτέλεσμα πολλοί από τους Έλληνες να αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο φτώχειας βάσει των στατιστικών στοιχείων που δημοσιεύονται τόσο από την ΕΛΣΤΑΤ όσο και από τον ΟΟΣΑ.

Διάγραμμα 3.7: Κίνδυνος φτώχειας στις ηλικιακές ομάδες 0-16 και άνω των 55 ετών (σε ποσοστό του αντιπροσωπευτικού πληθυσμού)

Πηγή: ΟΟΣΑ³⁹

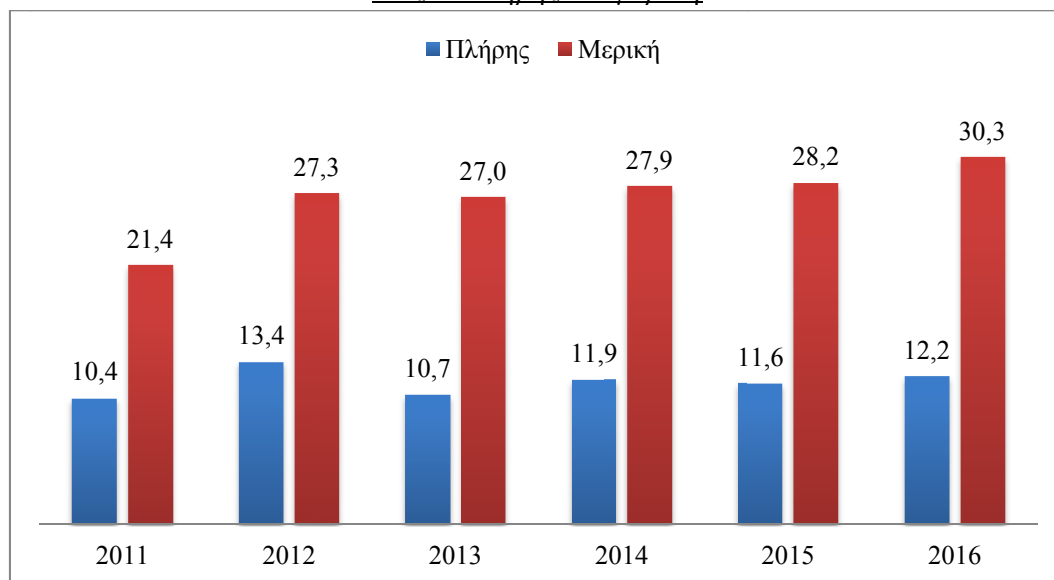
Το παραπάνω διάγραμμα απεικονίζει τον κίνδυνο φτώχειας που αντιμετωπίζουν δύο κύριες ηλικιακές ομάδες πολιτών στη χώρα μας. Τον μεγαλύτερο κίνδυνο, που αυξάνεται συνεχώς και με γρήγορους μάλιστα ρυθμούς, έχουν τα παιδιά ηλικίας 0-16 ετών, τα οποία δυστυχώς έχουν αυτό το κίνδυνο μέσω των οικογενειών τους. Το 36% των παιδιών, σχεδόν 4 στα 10, για το 2014 βρέθηκαν σε δύσκολα οικονομικές καταστάσεις. Το αντίστοιχο ποσοστό για τα άτομα άνω των 55 ετών, ακόμα και αν βρίσκονται σε χαμηλότερα επίπεδα κινδύνου φτώχειας, από το 2010 αντιμετωπίζουν αυξάνεται χωρίς να έχει εξομαλυνθεί η κατάσταση. Η δύσκολη οικονομική κατάσταση των Ελλήνων πολιτών αποτυπώνεται δυστυχώς από πολλές έρευνες.⁴⁰ Τα δεδομένα κάνουν λόγο για το μικρό εισόδημα με το οποίο καλείται να συντηρηθεί πλειοψηφία των ελληνικών νοικοκυριών. Το 67% των φορολογούμενων δηλώνουν

³⁹ Economic Survey Greece, Μάρτιος 2016, ΟΟΣΑ, σελ 29, στοιχεία Eurostat ως ποσοστό των ερωτηθέντων

⁴⁰ Η υπερφορολόγηση βλάπτει σοβαρά την οικονομία, Έρευνα ΣΕΒ, 28/12/2016.

ετήσιο εισόδημα 3.055 ευρώ. Ένα ακόμα στοιχείο⁴¹ φανερώνει ότι μόλις το 50% των Ελλήνων διαθέτει καταθέσεις άνω των 2.000 ευρώ.

Διάγραμμα 3.8: Κίνδυνος φτώχειας εργαζομένων μετά τη διάκριση της απασχόλησής τους σε πλήρης και μερική

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ⁴²

Τέλος το διάγραμμα 3.8 συνδυάζει τα στοιχεία που αφορούν τον κίνδυνο της φτώχειας με τον τύπο της απασχόλησης, συνδυάζοντας τα δεδομένα της αύξησης των ευέλικτων μορφών εργασίας που παρουσιάστηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο. Αξίζει να τονιστεί ότι τα άτομα τα οποία προσφέρουν τις υπηρεσίες τους και είναι ενεργά στην αγορά εργασίας αντιμετωπίζουν και αυτά σημαντικό κίνδυνο φτώχειας. Λόγω της πτώσης των μισθών και τη μεγάλη δημοτικότητα των ευέλικτων μορφών απασχόλησης έχει φτωχοποιηθεί μεγάλο μέρος των εργαζομένων. Μεγαλύτερο κίνδυνο φαίνεται να αντιμετωπίζουν τα άτομα που απασχολούνται με ευέλικτες μορφές απασχόλησης με ποσοστό που αυξάνεται με την πάροδο των χρόνων. Από 21,4% το 2011, το 2016 έχουμε φτάσει σε ένα ποσοστό της τάξης του 30,3% των μερικώς απασχολούμενων εργαζομένων να κινδυνεύουν να φτάσουν σε όρια φτώχειας. Το ποσοστό αυτό ουσιαστικά μεταφράζεται σε λίγο περισσότερο από έναν στους τρεις εργαζόμενους. Το αντίστοιχο ποσοστό των πλήρως απασχολούμενων είναι μικρότερο, όμως παραμένει σε υψηλά επίπεδα 12,2% για το 2016. Η μικρή

⁴¹ Νοικοκυριά σε απόγνωση...με σπίτι και αυτοκίνητο αλλά χωρίς λεφτά, Μέρος 1^ο, Έρευνα ΣΕΒ, 02/03/2017

⁴² Κίνδυνος φτώχειας, Έρευνα εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης νοικοκυριών 2016 (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2015), ΕΛΣΤΑΤ, 23/06/2017, <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SFA10/2016>

πτώση που παρατηρήθηκε από το 2014 στο 2015, μόλις 0,3%, αντικαταστάθηκε από μια αύξηση 0,6% την επόμενη χρονιά, γεγονός που δείχνει ότι ο κίνδυνος της φτώχειας που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι, πλήρους απασχόλησης είναι αισθητός.

Επιπλέον στοιχεία⁴³ που αφορούν τη δυσκολία που βιώνουν τα νοικοκυριά / άτομα σε βασικά θέματα της καθημερινότητας, φανερώνουν ότι το βιοτικό επίπεδο των Ελλήνων έχει μειωθεί σε μεγάλο βαθμό τα τελευταία χρόνια. Όπως ανέφερα δεν είναι μόνο η ανεργία υπεύθυνη για αυτές τις καθημερινές δυσκολίες αλλά δε θα μπορούσε παρά το πρόβλημα αυτό να επιδεινώνει την κατάσταση σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση και με τις άλλες συνέπειες που προκύπτουν. Ενδεικτικά επισημαίνω ότι:

- Το 29,2% των νοικοκυριών δυσκολεύεται να εξασφαλίσει ικανοποιητική θέρμανση. Το αντίστοιχο ποσοστό των φτωχών νοικοκυριών ανέρχεται σε 51,6%.
- Περίπου το 47,6% των μη φτωχών νοικοκυριών έχει δυσκολία να ανταπεξέλθει σε έκτακτες ανάγκες, ενώ το 80,7% των φτωχών νοικοκυριών έχει το ίδιο πρόβλημα.
- Σχετικά με την αποπληρωμή των δανειακών τους υποχρεώσεων, το 54,1% των νοικοκυριών που έχουν κάποιο καταναλωτικό δάνειο αντιμετωπίζει σημαντική δυσκολία.
- Περισσότεροι από 1 στους 4 (συγκεκριμένα το 27,6% του πληθυσμού) δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να ασχοληθεί με μια αθλητική δραστηριότητα ή κάποια αναψυχής.

Όλα τα στοιχεία που παρέθεσα αποδεικνύουν ότι οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσης και το χαμηλό βιοτικό επίπεδο των Ελλήνων τα τελευταία χρόνια αφορά στο σύνολο σχεδόν του πληθυσμού. Το αρνητικό εύρημα ωστόσο φανερώνει ότι οι οικονομικές δυσκολίες και ο κίνδυνος της φτώχειας επηρεάζουν και τους εργαζόμενους. Αυτό το στοιχείο υπογραμμίζει την επιτακτικότητα λήψης μέτρων καθώς η κατάσταση στην οποία καλούνται να ανταπεξέλθουν οι άνεργοι και συνάμα ευάλωτοι οικονομικά, είναι ακόμα δυσκολότερη.

⁴³ Υλική Στέρση και Συνθήκες Διαβίωσης, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών έτους 2016, περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2016, ΕΛΣΤΑΤ, 23/06/2017

3.4 Οικονομικές επιπτώσεις – Ασφαλιστικά ταμεία

Εκτός από το κοινωνικό αντίκτυπο, η ανεργία έχει και σοβαρές οικονομικές συνέπειες. Σε συνδυασμό με την όξυνση του δημογραφικού προβλήματος και την αύξηση των μεταναστευτικών ροών των νέων Ελλήνων είναι λογικό η οικονομική ζωή της χώρας να έχει υποστεί δυσμενείς αλλαγές. Σε αυτή την υποενοότητα θα προσπαθήσω να αναλύσω τις βασικές οικονομικές αλλαγές – συνέπειες που έχουν προκληθεί από το μεγάλο χρονικό διάστημα που παραμένει η οικονομική κρίση στη χώρα μας καθώς επίσης και από τα προβλήματα που προκαλούνται από τα παράλληλα υψηλά ποσοστά ανεργίας.

Η εκτόξευση των ποσοστών ανεργίας, η αύξηση των ευέλικτων μορφών εργασίας, η αδήλωτη εργασία και η μετανάστευση κατάλληλων προς εργασία ατόμων αλλά και το πρόβλημα του δημογραφικού έχουν ως βασικό αποτέλεσμα την απώλεια πολλών εκατομμυρίων από τα ασφαλιστικά μας ταμεία. Οι τρεις βασικοί πυλώνες που επιβαρύνουν, σύμφωνα με στοιχεία τη βιωσιμότητα των ασφαλιστικών μας ταμείων είναι:

- Η μείωση των ασφαλιστικών εισοφρών που καταβάλλονται στα ασφαλιστικά ταμεία λόγω της αύξησης των ευέλικτων μορφών απασχόλησης.
- Η αύξηση στο προσδόκιμο ζωής των πολιτών.
- Το δημογραφικό πρόβλημα που συνδυάζεται με τη γενική γήρανση του πληθυσμού.

Τα στοιχεία δείχνουν με απόλυτο τρόπο τη δύσκολη κατάσταση που θα αντιμετωπίσουν και ήδη αντιμετωπίζουν τα ασφαλιστικά μας ταμεία. Βάσει των στοιχείων⁴⁴ οι ευέλικτες μορφές εργασίας έχουν ως άμεσο αντίκτυπο την απώλεια περίπου 2,5 δις ευρώ λόγω των χαμηλών ασφαλιστικών εισοφρών που συνδέονται με αυτές τις συμβάσεις. Οι προβλέψεις ειδικών κάνουν λόγο για μια επιπρόσθετη απώλεια της τάξης των 10δις ευρώ σε μόλις 3 χρόνια, το 2020, ενώ το ποσό μέχρι το 2055 αυξάνεται στα 65,6 δις ευρώ. Η πρόκληση που θα αντιμετωπίσουν τα ταμεία και η πολιτεία στην απονομή των συνταξιοδοτικών δαπανών είναι μεγάλη. Σε άμεση συσχέτιση με αυτά τα στοιχεία, αξίζει να συνδυάσουμε την αύξηση των ευέλικτων μορφών εργασίας με το γεγονός ότι είναι πολύ πιθανόν η αντιστοιχία των εργαζομένων που θα απαιτούνται για να καταβληθεί μια σύνταξη θα αυξηθεί από το

⁴⁴ Η ελαστική εργασία κοστίζει 2,5 δις το χρόνο στα ταμεία, άρθρο από το www.tovima.gr, 17/12/2017

1,2 εργαζόμενα άτομα προς 1 συνταξιούχο που ισχύει σήμερα.⁴⁵ Σημαντικό είναι όμως είναι το γεγονός ότι 6 στις 10 συμβάσεις είναι ήδη ευέλικτης μορφής. Γενικότερα τα υγιή ασφαλιστικά ταμεία προσπαθούν να αντιστοιχούν έναν εργαζόμενο προς ένα συνταξιούχο γεγονός σχεδόν ακατόρθωτο για τα ελληνικά δεδομένα. Οι πολιτικοί και πλήθος επιστημόνων αναφέρουν ότι η επικράτηση και η γρήγορη αύξηση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης θα είναι ένα από τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίσουν τα ταμεία μας αλλά και η οικονομία μας γενικότερα. Ενδεικτικά αξίζει να αναφέρω τη δήλωση του κ. Γ. Κουτρουμάνη σε συνέντευξή του⁴⁶:

«Η μέση σύνταξη των 750 ευρώ δε μπορεί να στηριχθεί από 3 εργαζομένους. Με τις ευέλικτες μορφές απασχόλησης χρειάζονται 10 εργαζόμενοι ανά συνταξιούχο.»

Ακόμα και αν το 2055 σε κάποιους φαντάζει μακρινό, το πρόβλημα είναι ορατό ακόμα και σήμερα όπου συνεχώς γίνονται αναφορές για μειώσεις στις συντάξεις που χορηγούνται. Οι έρευνες⁴⁴ δείχνουν ότι σε περίπτωση που η κυβέρνηση αποφασίσει να διαθέτει το ίδιο ποσό για συνταξιοδοτικές δαπάνες, ο συνδυασμός του δημογραφικού με το ασφαλιστικό πρόβλημα που θα προκύψει θα οδηγήσει σε αναπόφευκτη μείωση των συντάξεων κατά 22%. Αν συνυπολογιστούν οι απώλειες στα ταμεία, τότε βάσει των παραπάνω δεδομένων, θα υπάρξει μια μεγαλύτερη μείωση της τάξης τους 33%.

Οι απαιτήσεις των ταμείων για ρευστότητα είναι από τις βασικές επιδιώξεις των μέτρων που εφαρμόζονται. Οι αυτοαπασχολούμενοι και οι μισθωτοί στο σύνολό τους παραδέχονται ότι το ύψος των ασφαλιστικών εισοφρών είναι πολύ μεγάλο. Ειδικά οι εργοδότες αναφέρουν ότι η μείωση στις ασφαλιστικές εισοφρές θα τους βοηθήσει να προσλάβουν και περισσότερα άτομα αλλά και να είναι πιο συνεπείς στις πληρωμές τους. Τα μεγάλα ελλείμματα όμως που έχουν τα ασφαλιστικά μας ταμεία προέρχονται από τις περιόδους όπου η οικονομική κατάσταση της χώρας δεν ήταν όπως η σημερινή. Ενδεικτικά τα στοιχεία⁴⁷ δείχνουν ότι:

- Από το 2010 μέχρι το 2014 οι οφειλές των επαγγελματιών στα ασφαλιστικά ταμεία ήταν 1,86 δις ευρώ ενώ,

⁴⁵ Αιμοραγία 3,7 δις κάθε χρόνο απειλεί και πάλι τις συντάξεις, Η. Γεωργάκης, 11/10/2017, www.tanea.gr

⁴⁶ 02/03/2017, Αθήνα 9,84

⁴⁷ Προ κρίσης δημιουργήθηκαν τα περισσότερα χρέη προς τα ταμεία, Άθρο Καθημερινής, Α. Στεργίου, 12/08/2014 (www.kathimerini.gr)

- Από το 2009 και νωρίτερα δημιουργήθηκαν οφειλές της τάξης των 9,07 δις ευρώ.

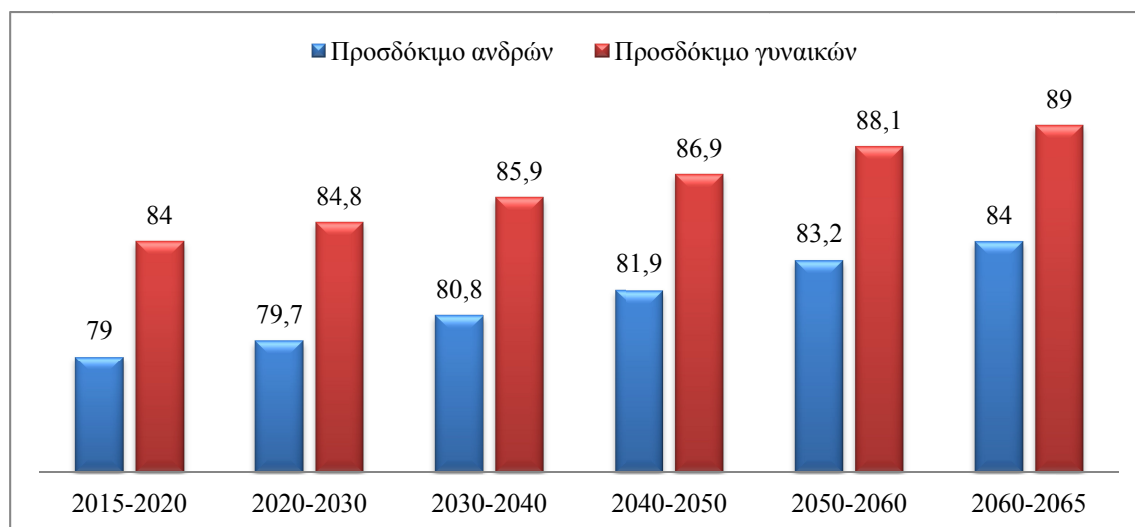
Τα ταμεία που έχουν τις περισσότερες ληξιπρόθεσμες οφειλές την αντίστοιχη περίοδο ήταν το ΙΚΑ με περισσότερα από 7,8 δις ευρώ και στη δεύτερη θέση ήταν ο ΟΑΕΕ με 2,34 δις. Τα δεδομένα διαφοροποιήθηκαν από την πρώτη Ιανουαρίου του 2017 καθώς τα ταμεία ενοποιήθηκαν στον ΕΦΚΑ (Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης) γεγονός που φανερώνει την ανάγκη που έχει η χώρα για τη δημιουργία και βασικότερα τη λειτουργία ενός ενιαίου φορέα που θα είναι υπεύθυνος για τις ασφαλιστικές εισφορές και την απονομή συντάξεων στην Ελλάδα. Στα μέσα του πρώτου εξαμήνου του 2017 στοιχεία⁴⁸ ανέφεραν ότι τα χρέη του νέου ενοποιημένου ταμείου ξεπερνούσαν τα 22 δις ευρώ. Ακόμα και αν μέχρι το 2014 υπήρξε μια καλύτερη εισπραξιμότητα των χρεών στα ασφαλιστικά ταμεία, τα τωρινά δεδομένα δείχνουν ότι οι οφειλέτες πλησιάζουν το μισό εκατομμύριο με κατά μέσο όρο 30.000 ευρώ χρέη ο καθένας. Από την άλλη πλευρά όσον αφορά τις εισπράξεις των ανεξόφλητων οφειλών (ΚΕΑΟ) δείχνουν ότι για το 2017 έχουν ξεπεράσει το 1 δις ευρώ.

Εκτός από το θέμα των ευέλικτων μορφών απασχόλησης που μειώνουν τις εισροές εισφορών στα ασφαλιστικά ταμεία δύο ακόμα βασικά αίτια της βιωσιμότητας των ασφαλιστικών μας ταμείων είναι το προσδόκιμο ζωής και της συνταξιοδοτικής δαπάνης που θα πρέπει να διατίθεται για να πληρώνονται οι συντάξεις στους περισσότερους αριθμητικά συνταξιούχους. Από την ενότητα 3.1 και ειδικότερα στο διάγραμμα 3.2 ανέλυσα ότι οι προβλέψεις για τον ελληνικό πληθυσμό τα επόμενα χρόνια στην Ελλάδα δείχνουν τη γήρανσή του. Η ανεργία ως μια βασική συνέπεια της έχει τη μείωση των γεννήσεων. Από την άλλη πλευρά οι ιατρικές εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο προσφέρουν ένα συνεχώς αυξανόμενο προσδόκιμο ζωής. Η μετανάστευση των νέων ταυτόχρονα, ενότητα 3.2, ως μια ακόμα σημαντική συνέπεια, έχει ως αποτέλεσμα τη φυγή των νέων που όχι μόνο θα προσφέρουν στη χώρα μας με την εργασία τους, τις εισφορές τους αλλά παράλληλα θα κάνουν οικογένειες και θα τεκνοποιήσουν. Συνεπώς αυτά τα δύο αρνητικά αποτελέσματα της ανεργίας, δημογραφικό και μετανάστευση, δημιουργούν ένα επιπρόσθετο βάρος στα ασφαλιστικά μας ταμεία τα οποία τα επόμενα χρόνια θα πρέπει να βρουν έναν αποτελεσματικό τρόπο να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες των συνταξιούχων αλλά και

⁴⁸ ΕΦΚΑ SOS λόγω χρεών, άρθρο 19/06/2017, www.newsbomb.gr

των εν ενεργεία ασφαλισμένων. Στο διάγραμμα 3.9 που ακολουθεί απεικονίζεται η εξέλιξη του προσδόκιμου ζωής για τους άνδρες και για τις γυναίκες της χώρας μας.

Διάγραμμα 3.9: Προσδόκιμο ζωής για άνδρες και γυναίκες σε έτη (προβλέψεις μέχρι το 2065)

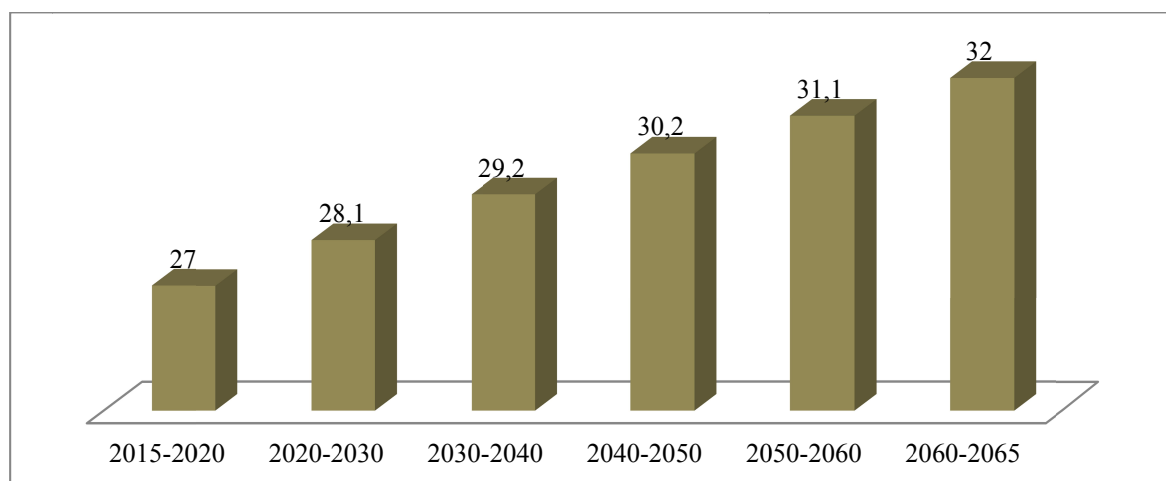

Πηγή: Το Βήμα⁴⁹

Οι προβέψεις δείχνουν ότι τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες μέχρι το 2065 θα έχουν αυξήσει το προσδόκιμο ζωής τους κατά 5 χρόνια. Σε όλες τις επιμέρους περιόδους, οι άνδρες έχουν σταθερά μικρότερο προσδόκιμο από τις γυναίκες χωρίς όμως αυτό να αλλάζει την ροή των προβλέψεων. Αυτά τα στοιχεία βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με την πληθυσμιακή πυραμίδα που απεικονίζεται στο διάγραμμα 3.2, όπου απεικονίζεται, τόσο για το 2030 και το 2050, σταδιακή συσσώρευση στις ανώτερες ηλικιακές ομάδες. Οι ΕΛΣΤΑΤ και άλλοι παγκόσμιοι οργανισμοί (ΟΗΕ) έχουν ήδη αναφέρει ότι αυτή η παγκόσμια τάση προς έναν παγκοσμίως πιο μεγάλο ηλικιακά πληθυσμό θα προκαλέσει ιδιαίτερη πίεση στα ασφαλιστικά ταμεία όλων των χωρών. Είναι λογικό ότι οι χώρες, των οποίων τα ασφαλιστικά ταμεία είναι σε δυσμενέστερη οικονομικά θέση, θα έχουν να αντιμετωπίσουν μια σημαντική πρόκληση. Στην περίπτωση της Ελλάδας, η τωρινή οικονομική κρίση δυσχεραίνει περισσότερο την κατάσταση. Το μεγάλο έλλειμμα των ασφαλιστικών ταμείων που δημιουργήθηκε μέχρι στιγμής θα πρέπει να βρεθεί ένας τρόπος να μειωθεί ώστε να γίνει μια πρώτη προσπάθεια για στήριξη των ταμείων της χώρας. Ας εξετάσουμε όμως τα δεδομένα που αφορούν τη συνταξιοδοτική δαπάνη, του δεύτερου παράγοντα.

⁴⁹ Άρθρο: Ναρκοθετούν το συνταξιοδοτικό δημογραφικό και ελαστική εργασία, 23/01/2018, www.tovima.gr

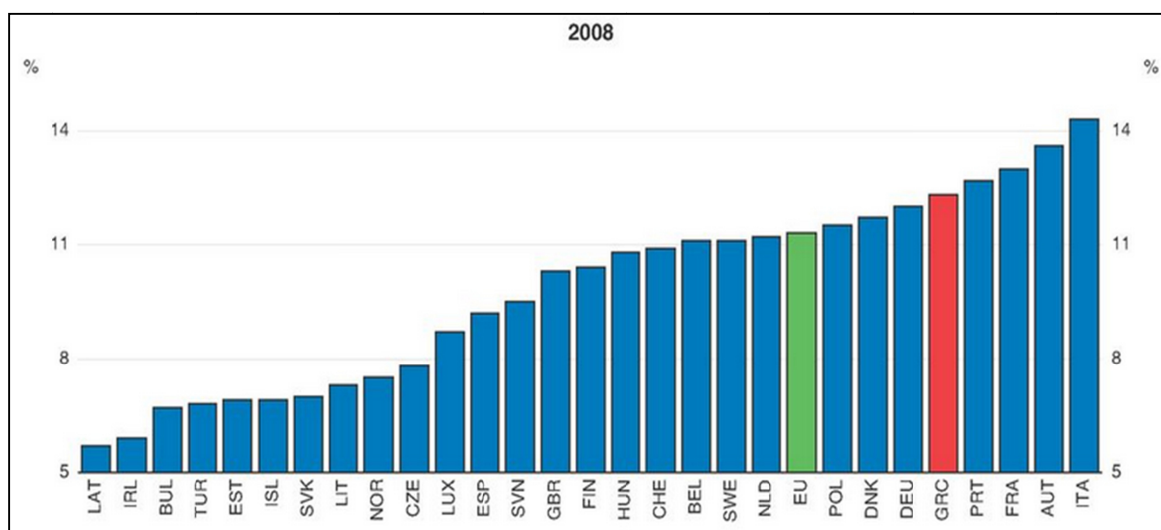
Διάγραμμα 3.10: Συνταξιοδοτική δαπάνη (σε δις ευρώ)

Πηγή: Το Βήμα⁴⁴

Το διάγραμμα 3.10 απεικονίζει, βάσει των προβλέψεων για την αύξηση του προσδόκιμου ζωής των ατόμων του διαγράμματος 3.9, την συνακόλουθη αύξηση της συνταξιοδοτικής δαπάνης που θα είναι απαραίτητη για να καλύψει τις ανάγκες για τη χορήγηση των συντάξεων. Από το 2015 μέχρι και το 2065 η αύξηση είναι της τάξης του 18,5%, ένα ποσοστό ιδιαίτερος υψηλό. Τα δεδομένα δείχνουν ότι αδιαμφισβήτητα οι κρατικές δαπάνες για τη χορήγηση συντάξεων θα χρειαστεί να αυξηθούν τα επόμενα χρόνια. Τί συμβαίνει όμως τα τελευταία χρόνια με τη δαπάνη αυτή; Τα διαγράμματα που ακολουθούν απεικονίζουν τη μεταβολή που παρατηρήθηκε στις δημόσιες συνταξιοδοτικές δαπάνες του 2008 και 2013.

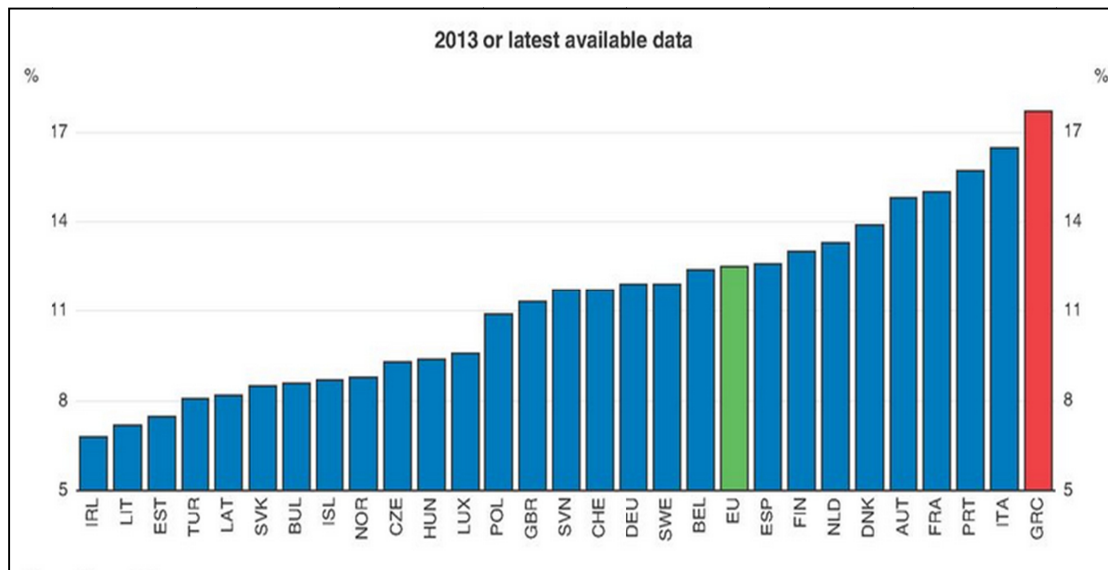
Διάγραμμα 3.11: Ακαθάριστη δημόσια συνταξιοδοτική δαπάνη, 2008

Πηγή: OECD⁵⁰

⁵⁰ Economic Survey Greece, Μάρτιος 2016, ΟΟΣΑ, σελ 33, Γράφημα 19, πηγή Eurostat

Διάγραμμα 3.12: Ακαθάριστη δημόσια συνταξιοδοτική δαπάνη 2013 (ή τελευταία διαθέσιμα στοιχεία)

Πηγή: OECD⁵⁰

Και τα δύο διαγράμματα φανερώουν ότι η ελληνική δημόσια συνταξιοδοτική δαπάνη παραμένει σταθερά σε υψηλότερο επίπεδο από το μέσο ευρωπαϊκό όρο. Οι μεταρρυθμίσεις που χρειάστηκε να εφαρμοστούν τα χρόνια της οικονομικής κρίσης ως την εξυγίανση των ασφαλιστικών μας ταμείων ήταν αναπόφευκτες. Ωστόσο ακόμα και αν οι προσπάθειες στοχεύουν μελλοντικά να εμφανίσουν μια σταδιακή μείωση σε αυτές τις δαπάνες, από το 2008 (διάγραμμα 3.11) μέχρι το 2013 (διάγραμμα 3.12) το ποσοστό αυξήθηκε από 12,3% σε 17,7% του ΑΕΠ. Σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες η Ελλάδα το 2008 κατείχε την πέμπτη θέση με τις υψηλότερες δημόσιες συνταξιοδοτικές δαπάνες με την Ιταλία, εκείνη τη χρονιά να έχει την πρωτιά. Σε γενικές γραμμές, για το 2013, φαίνεται ότι οι περισσότερες από τις ευρωπαϊκές χώρες αύξησαν τις δαπάνες για συντάξεις. Στην περίπτωση της χώρας μας παρατηρούμε ότι εκτόπισε την Ιταλία, λαμβάνοντας την πρώτη θέση με 17,7%.

Τα δεδομένα που παρουσιάστηκαν απεικονίζουν με τον πιο γλαφυρό τρόπο τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει και θα αντιμετωπίσει το ασφαλιστικό μας σύστημα. Η επίλυση του προβλήματος της υψηλής ανεργίας θα συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην οικονομική στήριξη των ταμείων μας, γεγονός που αποδεικνύει ότι το πρόβλημα αυτό είναι πολυδιάστατο και χρήζει της προσοχής όλων των αρμόδιων φορέων για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων.

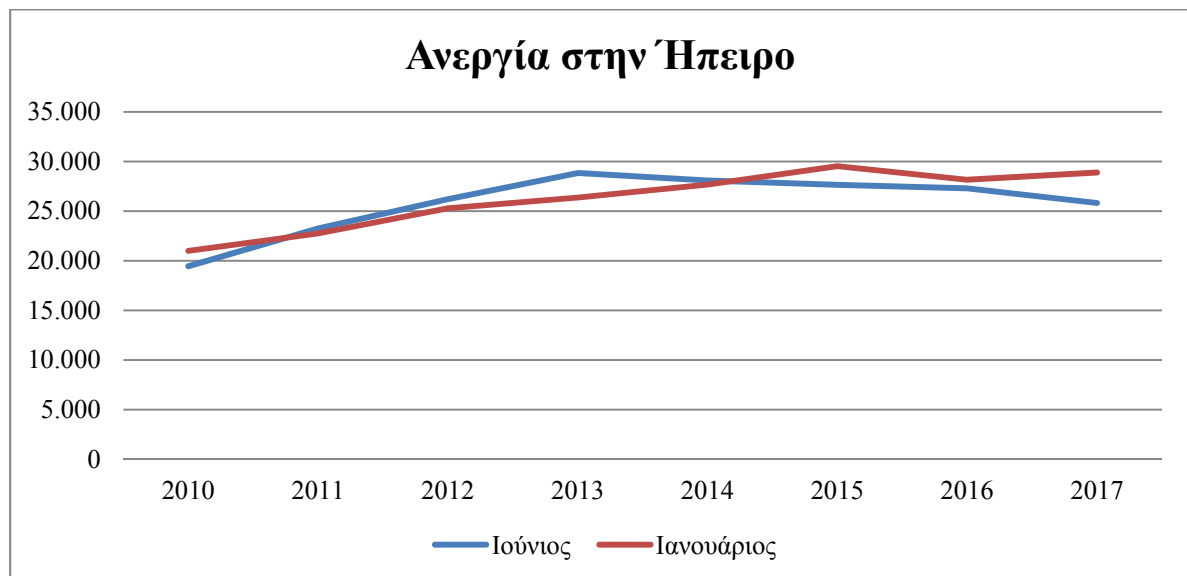
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Νομός Πρέβεζας και ανεργία

Τα κεφάλαια που προηγήθηκαν στόχευαν στην ανάλυση της ανεργίας με την παρουσίαση των βασικών θεωριών που αναπτύχθηκαν κατά καιρούς καθώς επίσης και στα δεδομένα που χαρακτηρίζουν το κοινωνικό αυτό πρόβλημα στη χώρα μας. Η παρουσίαση των συνεπειών της σε διάφορα επίπεδα (κοινωνικά και οικονομικά) είναι ζωτικής σημασίας για να κατανοήσει ο καθένας μας τη σοβαρότητα του προβλήματος που ανέλαβα να παρουσιάσω. Στα επόμενα κεφάλαια θα επικεντρωθώ περισσότερο σε μια πιο ειδική ανάλυση της ανεργίας σε τοπικό επίπεδο και συγκεκριμένα στα στοιχεία που αφορούν την Περιφέρεια Ηπείρου και το Νομό Πρέβεζας.

4.1 Ανεργία στην Περιφέρεια Ηπείρου

Η μετάβαση από τη συνολική εικόνα της ανεργίας σε εθνικό επίπεδο στο τοπικό επίπεδο της Πρέβεζας θεωρώ ότι πρέπει πρώτα να περάσει από την γενικότερη εικόνα που παρατηρείται στην ευρύτερη περιοχή της Ηπείρου.

Διάγραμμα 4.1: Ανεργία στην Ήπειρο, στοιχεία Ιουνίου και Ιανουαρίου 2010-2017

. Πηγή ΟΑΕΔ⁵¹

Η παρουσίαση των δεδομένων για ακόμα μία φορά συμπεριλαμβάνει δύο μήνες για κάθε έτος, έναν καλοκαιρινό και έναν χειμερινό, τον Ιούνιο και Ιανουάριο αντίστοιχα προσπαθώντας να δούμε αν παρατηρείται κάποια διαφοροποίηση στο πλήθος των ανέργων της ευρύτερης περιοχής ανά περίοδο. Τα στοιχεία δείχνουν μια διαφοροποίηση στους δύο αυτούς μήνες. Συγκεκριμένα το μεγαλύτερο πλήθος

⁵¹ Ίδιες πηγές δεδομένων με το διάγραμμα 2.3

ανέργων για το μήνα Ιούνιο παρατηρήθηκε το 2013, έτος που μέχρι στιγμής έχει συγκεντρώσει τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Από τότε και μέχρι τον Ιούνιο του 2017 το πλήθος των ανέργων μειώνεται, όμως διατηρείται σταθερά σε νούμερο άνω των 25.000 ατόμων. Όσον αφορά το μήνα Ιανουάριο τα δεδομένα δείχνουν μια διαφορετική εικόνα. Σε πλήθος οι άνεργοι σε αυτόν το μήνα είναι περισσότεροι και σχεδόν αγγίζουν τους 30.000. Η χειρότερη χρονιά ήταν το 2015, όμως τον τελευταίο καιρό, Ιανουάριο 2017, στο διάγραμμα αποτυπώνεται μια αύξηση η οποία φτάνει τα επίπεδα προηγούμενων ετών. Συνεπώς, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η ανάλυση της ανεργίας στις επιμέρους περιφέρειες της χώρας παρουσιάζει διαφοροποιήσεις ανάλογα με το μήνα αναφοράς και σε κάθε περίπτωση η καθοδική πορεία του πλήθους των ανέργων σε όλη την επικράτεια δεν συμβαδίζει πάντα με το τί συμβαίνει στις διάφορες περιοχές.

Πίνακας 4.1: Παρουσίαση δεδομένων εργατικού δυναμικού και ανεργίας για την Περιφέρεια Ηπείρου (σε χιλιάδες)

	2012	2013	2014	2015	2016
Εργατικό Δυναμικό	145,2	143,1	142	139	140,8
Απασχολούμενοι	112,5	104	103,9	105	106,5
Άνεργοι	32,7	39,1	38	34	34,3
Ποσοστό ανεργίας	22,5	27,3	26,8	24,5	24,3

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ⁵²

Όσον αφορά τα ετήσια στοιχεία ο Πίνακας 4.1 δείχνει ότι το 2016 υπήρξε μια μικρή άνοδος του αριθμού των ανέργων με μια αντίστροφη μικρή μείωση του ποσοστού καθώς αυξήθηκε το αντίστοιχο εργατικό δυναμικό. Το έτος 2013 ήταν μέχρι στιγμής το έτος με το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας όπως φάνηκε και από την πορεία του μηνός Ιουνίου στο διάγραμμα 4.1. Άσχετα πάντως από τα επιμέρους στοιχεία φαίνεται ότι το ποσοστό της ανεργίας παραμένει σε υψηλά επίπεδα σε σχέση με το εργατικό δυναμικό της περιοχής.

⁵² Ελλάδα με αριθμούς, ΕΛΣΤΑΤ, Απρίλιος –Ιούνιος 2017, σελ 112

4.2 Στοιχεία Απασχόλησης στην Ήπειρο

Σε αυτή την ενότητα αναλύω περισσότερο στοιχεία που αφορούν την απασχόληση στην Ήπειρο. Η διαδικτυακή πύλη Eures παρείχε αξιόλογες πληροφορίες σχετικά με τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας ανά περιφερειακή ενότητα της ευρύτερης περιοχής μας. Σε κάθε περίπτωση στα στοιχεία υπάρχει μια καθυστέρηση στη διάθεσή τους και είναι εύλογες τυχόν διαφοροποιήσεις σε σχέση με την πραγματική προσφορά θέσεων εργασίας σε κάθε δεδομένη στιγμή. Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τις διαθέσιμες θέσεις ανά περιοχή (Άρτα, Θεσπρωτία, Πρέβεζα και Ιωάννινα).

Πίνακας 4.2: Διαθέσιμες θέσεις εργασίας στις Περιφερειακές Ενότητες Ηπείρου

Άρτα	Θεσπρωτία	Πρέβεζα	Ιωάννινα
Υπ. Γραφείου	Μπουφέ	Πωλητές κατ/των	Σερβιτόροι
Οδηγοί	Σερβιτόροι	Υπ. Γραφείου	Μπουφέ
Τεχνίτες	Μπαρ	Βοηθ. Λογιστές	Ταμίες
Πωλητές κατ/των	Πωλητές κατ/των	Εργάτες	Πωλητές κατ/των
	Υπ. Γραφείου	Οδηγοί	Υπ. Γραφείου
		Ηλεκτρολόγοι	
		Ηλεκτροσυγκολλητές	

Πηγή: Eures⁵³

Το κοινό χαρακτηριστικό των προσφερόμενων θέσεων εργασίας σε κάθε περιοχή της Ηπείρου είναι οι υπάλληλοι γραφείου και οι πωλητές σε εμπορικά καταστήματα. Οι διαφοροποιήσεις σε πολλές περιπτώσεις οφείλονται και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής. Για παράδειγμα μπορεί να γίνει η υπόθεση ότι οι θέσεις για βοηθοί Λογιστών στην περιοχή μας, Πρέβεζα, πιθανώς να οφείλονται στο ΤΕΙ της πόλης. Οι σερβιτόροι έχουν μια ειδικότητα για την οποία γενικά μπορεί να βρεθεί εύκολα εργασία στις περιοχές της Θεσπρωτίας και των Ιωαννίνων. Οι περιοχές της Άρτας και της Πρέβεζας παρατηρείται ότι έχουν περισσότερες προσφερόμενες θέσεις εργασίας για εργάτες όπως π.χ. τεχνίτες, ηλεκτρολόγους κ.α. Εκτός από τις διαθέσιμες ανά περιοχή θέσεων εργασίας αξίζει να παραθέσω και τις ειδικότητες των διαθέσιμων προς εργασία ατόμων της περιοχής. Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τα ακόλουθα.

⁵³<https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=380&lmi=Y&acro=lmi&lang=el&recordLang=el&parentId=&countryId=GR®ionId=GR0&nuts2Code=%20&nuts3Code=null&mode=shortages®ionName=%CE%89%CF%80%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%BF%CF%82>, Επίσκεψη στη σελίδα 30/09/2017, τελευταία ανανέωση στοιχείων σελίδας 3/2017

Πίνακας 4.3: Διαθέσιμοι Εργαζόμενοι στις περιφερειακές Ενότητες Ηπείρου

Άρτα	Θεσπρωτία	Πρέβεζα	Ιωάννινα
Ανειδίκευτοι Εργάτες	Προσωπικές Υπηρεσίες	Κομμωτές	Εργάτες Οικοδομών
Μικροεπαγγελματίες	Υπ. Γραφείου	Μάγειροι	Εργ. Κατασκευών
Υπ. Γραφείου	Πωλητές	Οικονόμοι	Εργ. Βιομηχανιών
Προσωπικές Υπηρεσίες	Οικιακοί βοηθοί	Σερβιτόροι	Υπ. Γραφείου
Τεχνίτες δομικών Κατασκευών	Τεχνίτες κτιρίων	Υπ. Γραφείου	Πωλητές
Πωλητές -τριες		Εργάτες Οικοδομών	Αναπλ. Εκπαιδευτικοί
Τομέας μεταποίησης*		Εργ. Κατασκευών	
Τομέας μεταφορών*		Εργ. Βιομηχανιών	
		Πωλητές	

Πηγή: Eures⁵⁴, τα στοιχεία με αστερίσκο δείχνουν μικρότερο πληθυσμό διαθέσιμων εργαζομένων

Η κάθε περιοχή παρουσιάζει αισθητές διαφοροποιήσεις. Οι εκπαιδευτικοί είναι ένα από τα χαρακτηριστικά παραδείγματα αφού είναι μια ειδικότητα που συναντούμε στα Ιωάννινα και όχι τις άλλες περιοχές. Οι οικιακοί βοηθοί (οικονόμοι) είναι διαθέσιμοι στις περιοχές της Πρέβεζας και της Θεσπρωτίας. Από την άλλη πλευρά οι μικροεπαγγελματίες είναι χαρακτηριστικό μόνο της περιοχής της Άρτας. Από την άλλη πλευρά παντού είναι διαθέσιμοι προς εργασία υπάλληλοι γραφείου μιας και είναι από τις πλέον δημοφιλείς ειδικότητες προς εργασία (ζήτηση και προσφορά). Ίδια παρουσία με τους υπαλλήλους γραφείου παρουσιάζουν και οι πωλητές-πωλήτριες. Κοινές διαθέσιμες ειδικότητες εργατών οικοδομών, κατασκευών και Βιομηχανιών παρατηρούνται στις περιοχές των Ιωαννίνων και της Πρέβεζας.

Η ανάλυση των επιμέρους δεδομένων που αφορούν την αγορά εργασίας στην περιοχή της Πρέβεζας θα παρουσιαστούν στις ενότητες που ακολουθούν. Τα δεδομένα αυτά θα επιτρέψουν σε κάθε αναγνώστη της εργασίας αυτής να σχηματίσει μια πιο ολοκληρωμένη άποψη σχετικά με την εργασιακή πραγματικότητα της περιοχής μας.

⁵⁴<https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=380&lmi=Y&acro=lmi&lang=el&recordLang=el&parentId=&countryId=GR®ionId=GR0&nuts2Code=%20&nuts3Code=null&mode=surpluses®ionName=%CE%89%CF%80%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%BF%CF%82>, Επίσκεψη στη σελίδα 30/09/2017, τελευταία ανανέωση στοιχείων σελίδα 3/2017

4.3 Ανεργία στην Πρέβεζα

Η συλλογή μεμονομένων στοιχείων που αφορούν την περιοχή της Πρέβεζας είναι λίγο πιο δύσκολη σε σχέση με την ευρύτερη περιοχή της Ηπείρου. Σε κάθε δημοσίευσή του ο ΟΑΕΔ παρουσιάζει τα δεδομένα στην περιφέρειας Ηπείρου χωρίς να κάνει διαχωρισμό στα στοιχεία ανεργίας των επιμέρους νομών. Η σελίδα της Περιφερειακής Ενότητας Πρέβεζας⁵⁵ έχει δημοσιευμένα στοιχεία μέχρι το 2001 και όπως είναι λογικό η χρονική υστέρηση των δεδομένων δε μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τους σκοπούς αυτής της εργασίας. Το διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζει τα δεδομένα που αφορούν το ποσοστό της ανεργίας στην Πρέβεζα από το 2001 μέχρι το 2016 όπως έχουν δημοσιευθεί από την επίσημη σελίδα της ΕΛΣΤΑΤ⁵⁶:

Διάγραμμα 4.2: Μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας στο Ν. Πρέβεζας

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ

Είναι φανερό ότι ανεργία στην περιοχή της Πρέβεζας ήταν από το 2006 σταθερά πάνω από το 10%. Το παράδοξο σε αυτό διάγραμμα σε σχέση με τα εθνικά ποσοστά ανεργίας του διαγράμματος 2.2 είναι ότι το 2007 ενώ το εθνικό ποσοστό ήταν από τα πλέον χαμηλά που είχαν παρατηρηθεί, στην περιοχή της Πρέβεζας το ποσοστό ήταν το μεγαλύτερο (13,6%), ακόμα και σε σχέση με το 2012 ή 2011 όπου η οικονομική κρίση είχε αρχίσει να αποτυπώνεται στα εθνικά ποσοστά ανεργίας. Αυτό το γεγονός μας ωθεί στο συμπέρασμα ότι η τοπική αγορά εργασίας είχε εμφανίσει από τότε τη δική της δυναμική και για αυτό το λόγο τα ποσοστά δείχνουν μια τέτοια διαφοροποίηση, τόσο στα νούμερα όσο και στην πορεία του ποσοστού της ανεργίας.

⁵⁵ <https://www.preveza.gr/>

⁵⁶ [https://www.statistics.gr/statistics/-/publication/SJO01/-](https://www.statistics.gr/statistics/-/publication/SJO01/)

Όσον αφορά την πορεία του ποσοστού της ανεργίας στο διάγραμμα 4.2 απεικονίζεται μια σχετική καθοδική πορεία του ποσοστού σε σχέση με την εμφανέστατη ανοδική πορεία της καμπύλης του διαγράμματος στο 2.2. Το 2012 το εθνικό ποσοστό ανεργίας έφτασε το 24,9% ενώ στην Πρέβεζα ήταν μόλις 12,6%. Φυσικά από εκείνο το σημείο και μετά και η τοπική αγορά εργασίας της περιοχής μας έχει υποστεί τις συνέπειες του προβλήματος της ανεργίας χωρίς να αποτελεί εξαίρεση από τις άλλες περιοχές της Ελλάδας. Η ανοδική πορεία του ποσοστού της ανεργίας είναι γεγονός και από το 2013 μέχρι και σήμερα το ποσοστό κινείται σε επίπεδα άνω του 20%. Μια ακόμα διαφοροποίηση που παρατηρείται στην πορεία των τοπικών ποσοστών ανεργίας σε σχέση με τα εθνικά ποσοστά είναι ότι μέχρι και τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα η ανεργία αυξάνεται ενώ σε εγχώριο επίπεδο η ανεργία φανερώνει μια μικρή πτώση. Το 2016 η ανεργία στην Πρέβεζα «άγγιξε» το 27,3% ενώ στην Ελλάδα το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 23,6% (μια σημαντική διαφορά της τάξης των 3,7 ποσοστιαίων μονάδων). Σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφερειακές ενότητες της Ηπείρου η Πρέβεζα παρουσιάζει από τα δεύτερα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας. Η σύγκριση γίνεται βάσει των διαθέσιμων στοιχείων από την ΕΛΣΤΑΤ, από τα οποία παρατηρείται έλλειψη στοιχείων για την περιοχή της Θεσπρωτίας. Αρνητική πρωτιά στην ανεργία της περιοχής εμφανίζει η Άρτα (ενδεικτικά το 2014 το ποσοστό έφτασε το 35,4%), δεύτερη βρίσκουμε την Πρέβεζα και τέλος παρατηρείται η περιφερειακή ενότητα Ιωαννίνων.

4.4 Απασχόληση στο Νομό Πρέβεζας

Ανεξαρτήτως αυτών των αποτελεσμάτων η αγορά εργασίας της Πρέβεζας έχει υποστεί ορισμένες αλλαγές τα τελευταία χρόνια. Η επέκταση της τουριστικής κίνησης ως επακόλουθο της καλύτερης προώθησης της περιοχής και της εκμετάλλευσης του αεροδρομίου του Ακτίου, προκάλεσε αύξηση προσλήψεων σε τουριστικά καταλύματα και πλήθος άλλων ειδικοτήτων που συνδέονται με την εξυπηρέτηση των τουριστών (σερβιτόροι, οδηγοί κ.α.). Σε άμεση συνάρτηση με τη τουριστική κίνηση επεκτάθηκε και το ωράριο των εμπορικών/τουριστικών καταστημάτων συνεπώς κατά τους καλοκαιρινούς μήνες αυξήθηκαν οι προσλήψεις για την ειδικότητα των πωλητών. Η απασχόληση στην ευρύτερη περιοχή της Πρέβεζας συνδέεται με τον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία) και με άλλα συναφή επαγγέλματα (τεχνικοί γεωργικών μηχανημάτων, πωλητές γεωργικών εφοδίων κ.α.). Σε γενικές γραμμές μπορούμε να πούμε ότι τα τελευταία χρόνια οι

προσλήψεις ακολουθούν την εποχικότητα της ζήτησης – τουριστικής περιόδου και αφορούν ορισμένες ειδικότητες. Τον υπόλοιπο καιρό η τοπική αγορά εμφανίζει σχετικά αυξημένα ποσοστά ανεργίας με τους νέους να απασχολούνται σε ευκαιριακές θέσεις εργασίας. Εκτός από τους νέους, άτομα μεγαλύτερης ηλικίας 35-50 ετών απασχολούνται σε θέσεις εκτός του νομού Πρέβεζας (π.χ. Άρτα, Λευκάδα). Εκτός από τους δημόσιους οργανισμούς που εδρεύουν στην πόλη της Πρέβεζας, γενικά η πλειοψηφία των επιχειρήσεων είναι ατομικές και απασχολούν μικρό αριθμό εργαζομένων. Η μεγάλες επιχειρήσεις όπως οι βιοτεχνίες και οι βιομηχανίες, είναι αριθμητικά λίγες. Η βιομηχανική ζώνη της Πρέβεζας απασχολεί ένα συγκεκριμένο αριθμό εργαζομένων χωρίς ιδιαίτερες μεταβολές ανά περιόδους.

Πίνακας 4.4: Τα επαγγέλματα με τη μεγαλύτερη ζήτηση στην Πρέβεζα.

Τα πρώτα 10 επαγγέλματα με τη μεγαλύτερη ζήτηση στην Ελλάδα (Πρέβεζα / Preveza)

1. Υπάλληλοι γραφείου
2. Πωλητές
3. Αρτοποιοί, ζαχαροπλάστες
4. Βοηθοί λογιστών
5. Ηλεκτρολόγοι κτιρίων και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
6. Οδηγοί αυτοκινήτων, ταξί και μικρών φορτηγών
7. Ανειδίκευτοι εργάτες οικοδομών
8. Σερβιτόροι και μπάρμεν
9. Γραμματείς διοίκησης και ειδικευμένοι(-ες) γραμματείς
10. Ταμίες τραπεζών και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

Πηγή: eures⁵⁷

Η ανάλυση για την τοπική αγορά εργασίας της Πρέβεζας ολοκληρώνεται με τα δεδομένα από τη διαδικτυακή σελίδα Eures τα οποία θα με βοηθήσουν να δώσω επιπλέον στοιχεία που χαρακτηρίζουν την αγορά εργασίας της περιοχής της Πρέβεζας. Ο πίνακας 4.4 παρουσιάζει τα 10 πιο περιζήτητα επαγγέλματα της περιοχής. Σε άμεση συνάρτηση με τα στοιχεία των Πινάκων 4.2 και 4.3 παρατηρείται ότι οι υπάλληλοι γραφείου, οι βοηθοί λογιστών, οι ηλεκτρολόγοι κ.α. είναι από τα πλέον περιζήτητα επαγγέλματα στην περιοχή μας.

⁵⁷ ec.europa.eu/eures/main, Ημερομηνία ανάκτησης δεδομένων 30/09/2017, Ημερομηνία ανανέωσης δεδομένων 3/2017

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Ανάλυση δεδομένων και αποτελεσμάτων

έρευνας μέσω ερωτηματολογίου

Η εμπειρική έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της εργασίας αυτής συμπεριελάμβανε τη συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου με θέματα σχετικά με την ανεργία στην περιοχή του Ν. Πρέβεζας. Η μελέτη αυτή επιτρέπει την άμεση σύγκριση των θεωρητικών δεδομένων που παρουσιάστηκαν σε προηγούμενες ενότητες σχετικά με το πρόβλημα της ανεργίας με τα πραγματικά στοιχεία που συναντούμε στην τοπική αγορά εργασίας.

5.1 Ανάλυση και ερμηνεία στοιχείων ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από είκοσι (20) ερωτήσεις. Η διάρθρωση των ερωτήσεων γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να λαμβάνονται απαντήσεις σχετικές με:

- Ατομικά χαρακτηριστικά του κάθε συμμετέχοντα στην έρευνα (φύλο, ηλικία κ.α.).
- Επίπεδο γνώσεων και εκπαίδευσης.
- Λόγοι για τους οποίους οι συμμετέχοντες είναι άνεργοι τη δεδομένη στιγμή.
- Απόψεις σχετικές με τους λόγους και τις συνέπειες της ανεργίας σε τοπικό και όχι μόνο επίπεδο.

Η συγκέντρωση των αποτελεσμάτων κατέστη δυνατή από το Σεπτέμβριο μέχρι και το Νοέμβριο του 2017 έπειτα από συνεχείς επισκέψεις στον τόπο διεξαγωγής της έρευνάς μου. Οι άνεργοι από τους οποίους συμπληρώθηκαν τα ερωτηματολόγια είχαν συμμετάσχει σε προγράμματα κατάρτισης ανέργων. Συγκεκριμένα τα προγράμματα αυτά απευθύνονταν σε ανέργους έως 29 για την απασχόλησή τους στον τομέα του τουρισμού καθώς επίσης και άτομα άνω των 29 ετών σε αντίστοιχα προγράμματα απόκτησης εργασιακής εμπειρίας. Επίσης οι απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν προήλθαν και από άτομα τα οποία δεν πήραν μέρος στα προγράμματα κατάρτισης αλλά αναζητούσαν ενεργά εργασία και που απάντησαν μέσω των δικών τους εμπειριών στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου. Ο αριθμός των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν εβδομήντα τέσσερα (74).

Το μέρος διεξαγωγής της έρευνας ήταν το ΚΕΚ ΝΕΟ ΘΕΤΙΚΟ (Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης) στην Πρέβεζα, το οποίο θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά καθώς κατά τη διάρκεια των επισκέψεών μου στους χώρους του, μου έδωσε

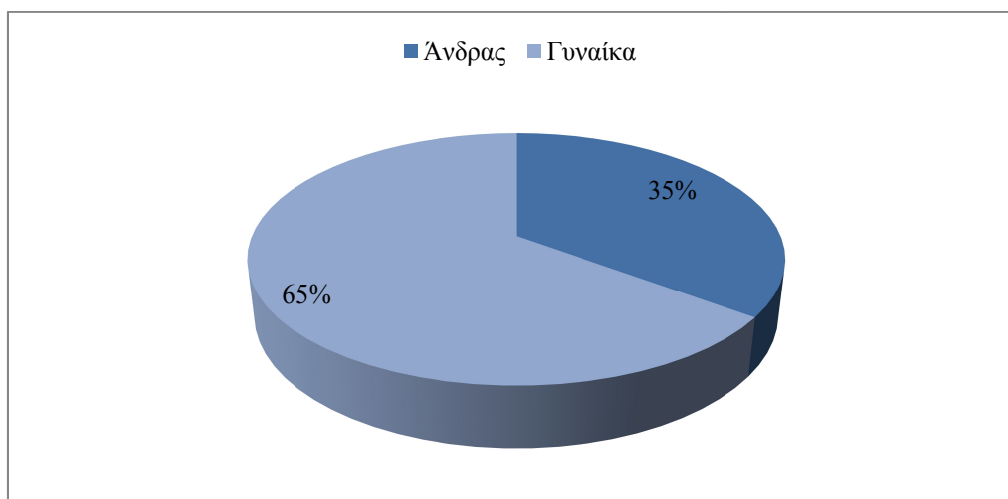
την ευκαιρία να διανείμω το ερωτηματολόγιο προς απάντηση. Από το 1989, έτος το οποίο ιδρύθηκε, το ΚΕΚ ΝΕΟ ΘΕΤΙΚΟ στοχεύει στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση των ανέργων και των εργαζομένων. Τα προγράμματα δια βίου μάθησης προσφέρουν τη γνώση όλων των απαραίτητων στοιχείων που θα βοηθήσουν τα άτομα στην σωστή τους πορεία στον επαγγελματικό τους χώρο. Η παρουσία του στην Ήπειρο, και στους 4 Νομούς, φανερώνει ότι η σωστή οργάνωση και η πιστοποίησή του σε όλα τα θεματικά πεδία βρίσκει ανταπόκριση από πλήθος ατόμων, κάθε περιοχής, που επιζητούν τη καταρτισμένη εκπαίδευσή τους.

Για την καλύτερη παρουσίαση των αποτελεσμάτων χρησιμοποίησα το Excel ως πρόγραμμα δημιουργίας διαγραμμάτων. Σε κάθε ερώτηση η επιλογή του τύπου του διαγράμματος έγινε με γνώμονα τη βέλτιστη παρουσίαση των δεδομένων που συνέλεξα (ποσοστά ή απόλυτες τιμές). Η σύντομη περιγραφή που ακολουθεί το κάθε γράφημα πιστεύω ότι συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση των εμπειρικών αποτελεσμάτων. Στην ενότητα που ακολουθεί αποφάσισα να συγκεντρώσω τα κυριότερα αποτελέσματα – συμπεράσματα της έρευνάς μου για να βοηθήσω τον αναγνώστη να κάνει μια εύκολη αντιστοίχιση των πρακτικών αποτελεσμάτων με τα δεδομένα που παρουσιάστηκαν σε προηγούμενες ενότητες. Στο τέλος του κεφαλαίου η σύνοψη των αποτελεσμάτων θα βοηθήσει στη γρήγορη και αποτελεσματική κατανόηση των κυριότερων ευρημάτων της έρευνάς μου.

5.2 Ανάλυση και ερμηνεία αποτελεσμάτων

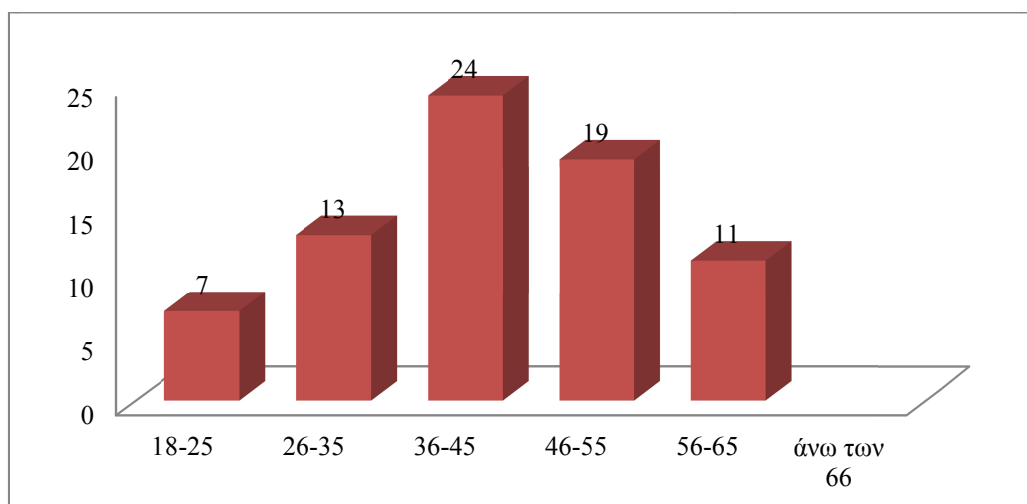
Η αποτύπωση σε διαγράμματα των αποτελεσμάτων του ερωτηματολογίου που δόθηκε προς απάντηση θα βοηθήσει τον αναγνώστη της εργασίας στη δημιουργία μιας γενικότερης απόψης σχετικά με την κατάσταση που βιώνουν οι άνεργοι στην πραγματικότητα. Στο διάγραμμα που ακολουθεί φαίνεται η κατανομή των συμμετεχόντων ανάλογα με το φύλο τους.

Διάγραμμα 5.1: Φύλο συμμετεχόντων

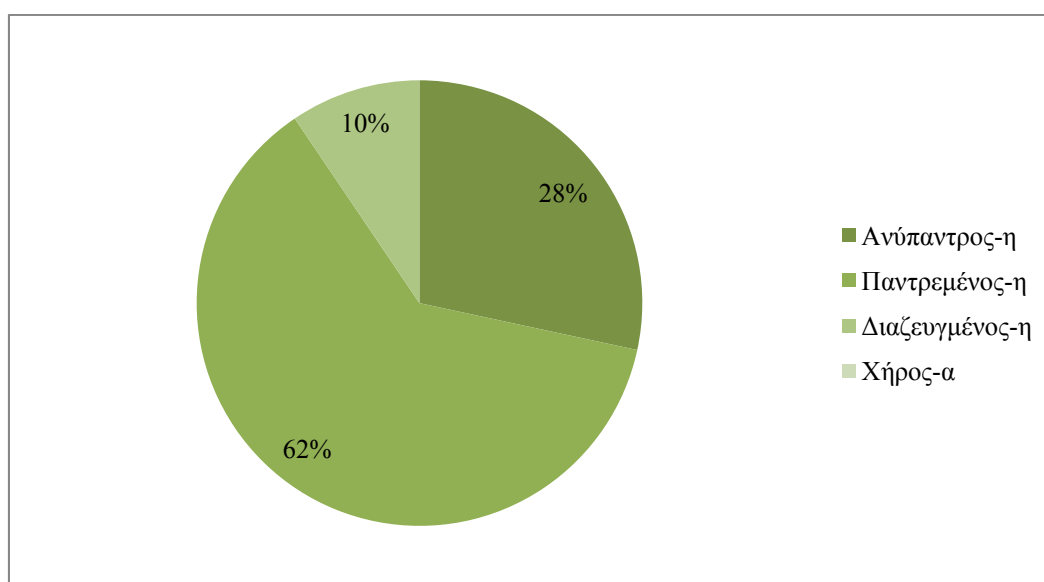
Το 65% των απαντήσεων του ερωτηματολογίου προήλθε από γυναίκες και το υπόλοιπο 35% από άνδρες. Αυτά τα δεδομένα επαληθεύουν το μεγαλύτερο πλήθος των γυναικών που είναι άνεργα σε σχέση με τους αντίστοιχους άνδρες. Η σύγκριση μπορεί να γίνει εύκολα αν ανατρέξει κανείς στο διάγραμμα 2.4 το οποίο χρησιμοποίησε γενικά στοιχεία για την ανεργία ανά φύλο στην ελληνική επικράτεια.

Διάγραμμα 5.2: Ηλικία συμμετεχόντων

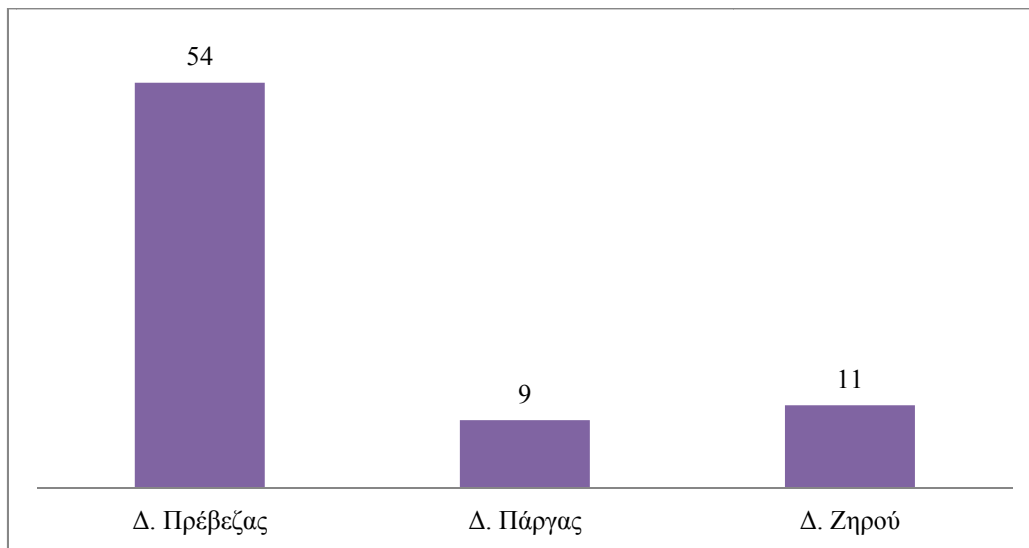
Σχετικά με την ηλικία των ανέργων που απάντησαν στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία τους (32,4%) ανήκουν σε ηλικίες από 36-45 ετών, ενώ ακολουθούν στη δεύτερη θέση οι ηλικίες 46-55 ετών με ποσοστό 25,7%. Στην τρίτη θέση με 13 απαντήσεις (17,6% περίπου) βρίσκουμε τους νέους ηλικίας 26-35 ετών. Γενικότερα οι ηλικίες 26-55 συγκεντρώνουν τις περισσότερες απαντήσεις όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 5.2. Η μοναδική διαφορά που μπορεί κάποιος να εντοπίσει στο διάγραμμα 5.2 σε σχέση με τα διαγράμματα 2.7 και 2.8 είναι ότι οι νεότεροι σε ηλικία (18-25 ετών) δεν φαίνονται στην έρευνά μας να είναι η πρώτη σε ανεργία κατηγορία αφού στα αποτελέσματά μας είναι στην τελευταία θέση μετά τους ανέργους ηλικίας 56-65 ετών (14,86%). Τέλος πρέπει να αναφέρω ότι δεν είχα τη δυνατότητα να λάβω απαντήσεις από ανέργους ηλικίας άνω των 66 ετών.

Διάγραμμα 5.3: Οικογενειακή κατάσταση συμμετεχόντων

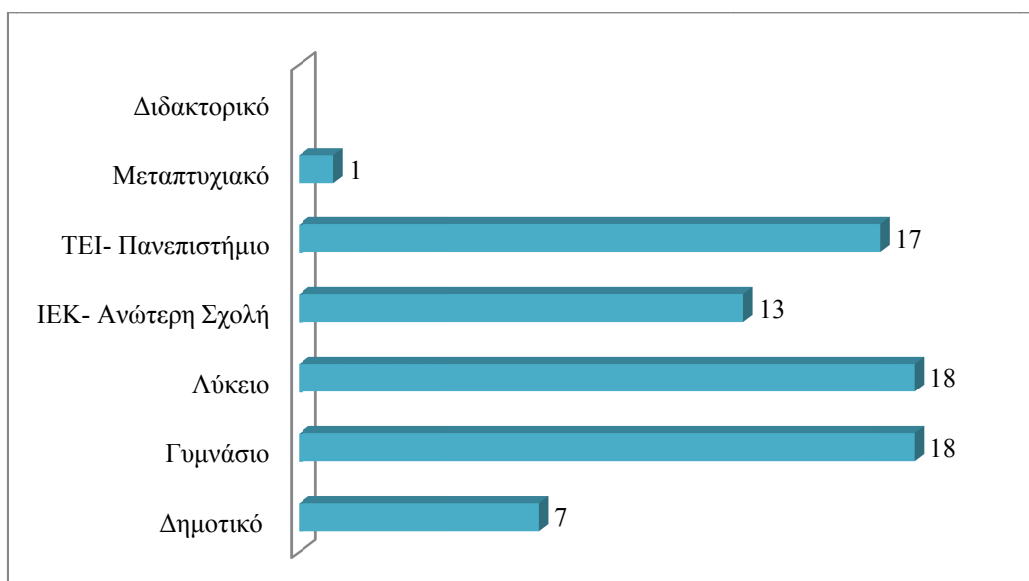
Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση των ανέργων που συμμετείχαν στην έρευνά μου, το 62% (46 από τους 74) είναι παντρεμένοι, ενώ στη δεύτερη θέση με ποσοστό 28% είναι ανύπαντροι. Στην τρίτη θέση με ποσοστό 10% φαίνονται οι διαζευγμένοι, ενώ δεν έλαβε μέρος κάποιος χήρος,-α. Γενικά η προσπάθεια να ληφθούν όσο το δυνατόν περισσότερα προσωπικά στοιχεία για τους ανέργους που συμμετείχαν στην έρευνα συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση των γενικότερων αποτελεσμάτων και φυσικά στην βέλτιστη σύγκριση των εμπειρικών αποτελεσμάτων με τα γενικότερα αποτελέσματα που αφορούν την ανεργία σε ολόκληρη τη χώρα.

Διάγραμμα 5.4: Τόπος διαμονής συμμετεχόντων

Συνεχίζοντας την ίδια πορεία για τη συλλογή σημαντικών δεδομένων για τους ανέργους της ευρύτερης περιοχής είναι απαραίτητο να μελετηθεί και η μόνιμη κατοικία τους. Με 54 απαντήσεις (ποσοστό περίπου 73%) παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες κατοικούν στο Δήμο Πρέβεζας. Στην δεύτερη θέση βρίσκεται ο Δήμος Ζηρού με 14,86% των απαντήσεων και τέλος με 12,16% ο Δήμος Πάργας. Ακόμα και αν ο Δήμος Πάργας είναι ένας δήμος που απασχολεί εποχιακά τους εργαζόμενούς του λόγω της μεγάλης τουριστικής κίνησης φαίνεται ότι δεν υπάρχουν οι ανάλογοι άνεργοι με το πέρας της τουριστικής κίνησης. Αντίθετα ο Δήμος Πρέβεζας φιλοξενεί και την πρωτεύουσα του Νομού φαίνεται να έχει μεγαλύτερο πρόβλημα στην απορρόφηση των εργαζομένων μόνιμων κατοίκων του.

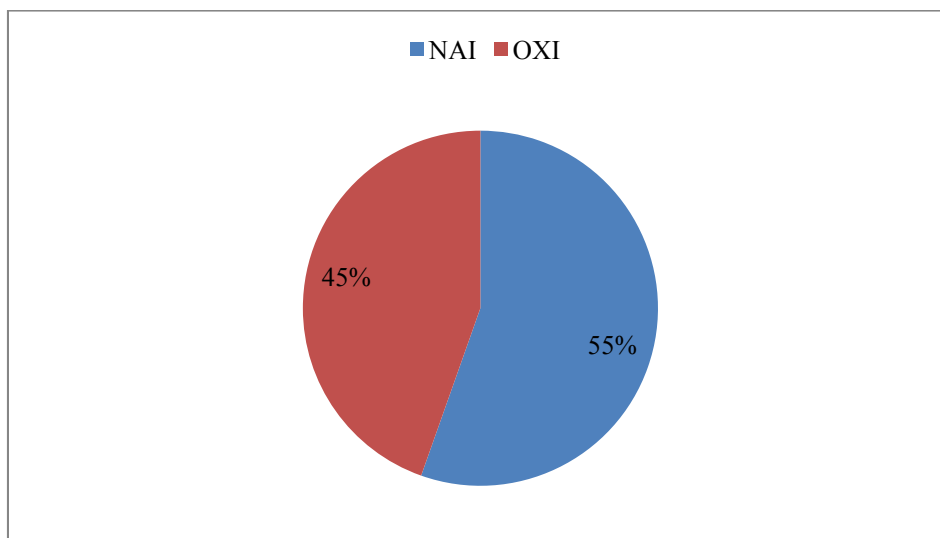
Διάγραμμα 5.5: Βαθμίδα εκπαίδευσης συμμετεχόντων

Τέλος αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο των ανέργων που συναντήσαμε αξίζει να αναλύσουμε τα ακόλουθα. Η πλειοψηφία των ανέργων έχουν ολοκληρώσει το Λύκειο και το Γυμνάσιο με ποσοστό και στις δύο κατηγορίες 24,32%. Τα αποτελέσματα είναι σε άμεση σύγκριση με τα αποτελέσματα του διαγράμματος 2.6. Τα στοιχεία για τη Δευτροβάθμια εκπαίδευση (Λύκειο) και η Υποχρεωτική εκπαίδευση (Γυμνάσιο) συμφωνούν με τα ευρήματα του ερωτηματολογίου της έρευνάς μου. Η διαφορά εντοπίζεται στους απόφοιτους της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης οι οποίοι στην ευρύτερη περιοχή της Πρέβεζας αντιμετωπίζουν πρόβλημα στην ανεύρεση εργασίας με ποσοστό περίπου 23%. Σημαντικό πρόβλημα αντιμετωπίζουν και οι απόφοιτοι ΙΕΚ ή κάποιας Ανώτερης Σχολής με τα αποτελέσματα να δείχνουν τους 13 από τους ερωτηθέντες να είναι σε αυτή την κατηγορία. Στην προτελευταία θέση βρίσκουμε τους απόφοιτους δημοτικού με ένα ποσοστό μικρότερο του 10% και μόλις ένας ήταν ο άνεργος που είχε στην κατοχή του Μεταπτυχιακό Δίπλωμα.

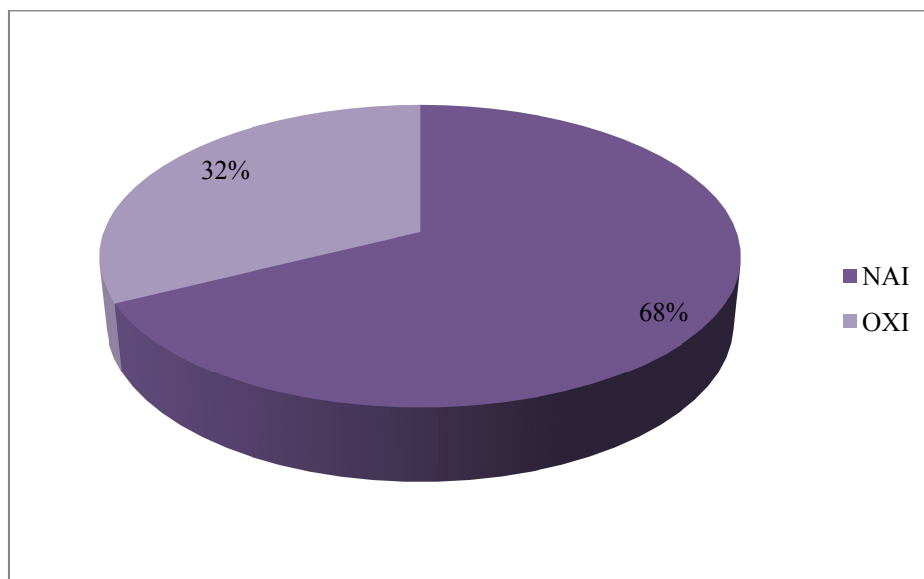
Τα τρία διαγράμματα που ακολουθούν επικεντρώνονται στις γνώσεις και δεξιότητες που κατέχουν οι άνεργοι οι οποίες θα τους βοηθήσουν μελλοντικά στην αγορά εργασίας για να βρουν μια θέση απασχόλησης.

Διάγραμμα 5.6: Γνώση ξένων γλώσσων

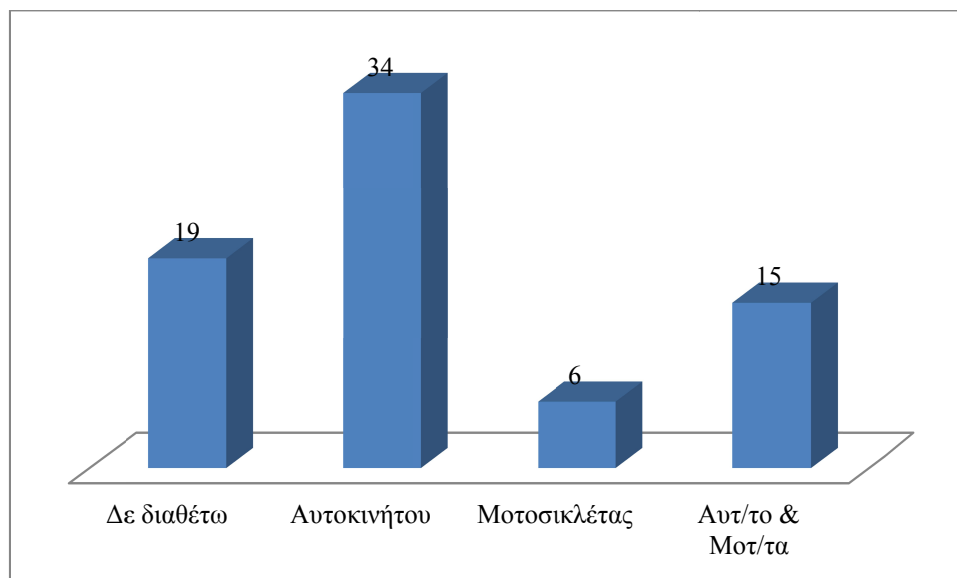
Η γνώση ξένων γλωσσών είναι αδιαμφισβήτητα ένα σημαντικό προσόν που πρέπει να έχουν οι άνεργοι ώστε να είναι σε θέση να διεκδικήσουν κάποια θέση εργασίας. Η περιοχή της Πρέβεζας τα τελευταία χρόνια έχει γνωρίσει μια τουριστική άνθιση η οποία δημιουργεί πολλές θέσεις εργασίας, εποχιακές και μη. Βάσει των απαντήσεων που συγκέντρωσα από την έρευνα βλέπουμε ότι το 55% γνωρίζει κάποια ξένη γλώσσα, ενώ αρνητική ήταν η απάντηση από το υπόλοιπο 45%.

Διάγραμμα 5.7: Γνώσεις χειρισμού ηλεκτρονικού υπολογιστή

Αναφορικά με τις γνώσεις χειρισμού των ηλεκτρονικών υπολογιστών παρατηρούμε ότι το 68% τις διαθέτει ενώ το υπόλοιπο 32% όχι. Φυσικά αυτή η σύγχρονη γνώση μπορεί να βοηθήσει πολλούς στην ανεύρεση κάποιας θέσης εργασίας στο μέλλον μιας και οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές είναι απαραίτητοι σχεδόν για την πλειοψηφία των σημερινών επαγγελμάτων.

Διάγραμμα 5.8: Κατοχή διπλώματος οδήγησης

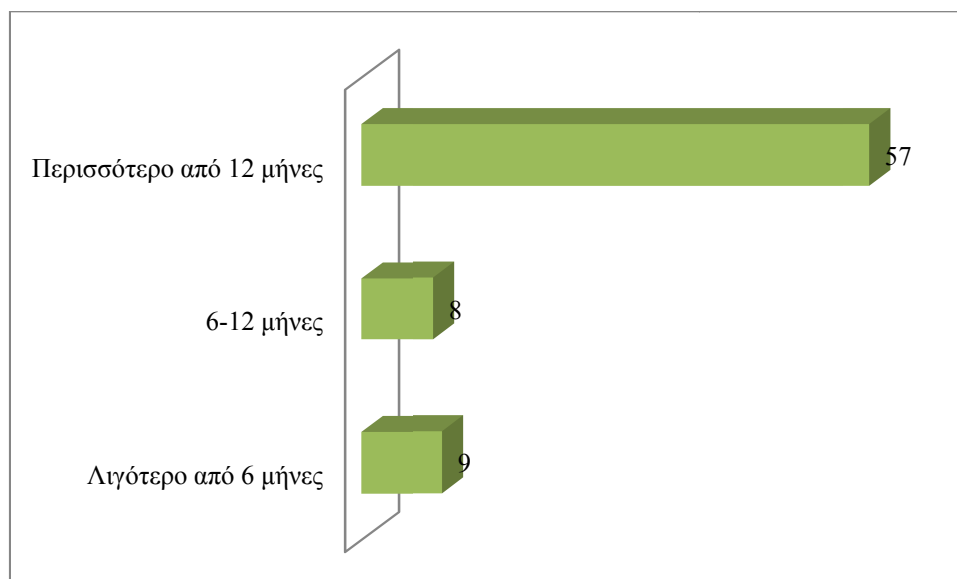

Σημαντικό είναι και το προσόν του διπλώματος οδήγησης από τους ανέργους που προσπαθούν να βρουν μια θέση εργασίας. Η πλειοψηφία αυτών 45,95% έχει δίπλωμα οδήγησης αυτοκινήτου και ένα ποσοστό της τάξης του 20,27% διαθέτει δίπλωμα οδήγησης αυτοκινήτου και μοτοσυκλέτας. Στη δεύτερη θέση παρατηρούμε ότι τα

άτομα τα οποία δε διαθέτουν δίπλωμα οδήγησης με ποσοστό 25,68%. Τέλος μόλις 6 άτομα απάντησαν ότι διαθέτουν δίπλωμα μοτοσυκλέτας.

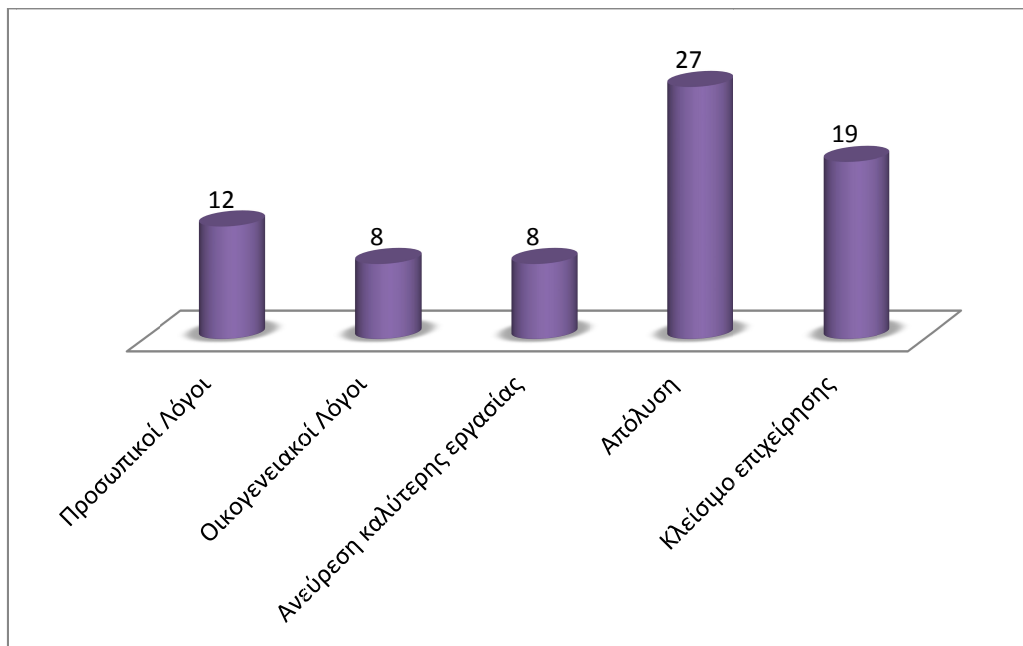
Οι απαντήσεις που ακολουθούν αφορούν τα χαρακτηριστικά της ανεργίας που βιώνουν οι άνεργοι οι οποίοι πήραν μέρος στην έρευνα μέσω του ερωτηματολογίου. Ενδεικτικά το διάγραμμα 5.9 εμφανίζει το χρονικό διάστημα κατά το οποίο έχουν παραμείνει άνεργοι οι συμμετέχοντες.

Διάγραμμα 5.9: Χρονικό διάστημα ανεργίας

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η πλειοψηφία, με ποσοστό 77,02%, των ερωτηθέντων είναι μακροχρόνια άνεργοι δηλαδή για περισσότερους από 12 μήνες. Δυστυχώς ακόμα και με βάση τα πανελλαδικά ευρύματα οι μακροχρόνια άνεργοι είναι περισσότεροι από τους βραχυχρόνια άνεργους. Στην δεύτερη θέση με εννιά απαντήσεις συναντούμε τα άτομα που είναι άνεργα για λιγότερο από 6 μήνες, ενώ με μικρή διαφορά, μόλις 1 απάντηση, στη τρίτη θέση είναι τα άτομα που είναι άνεργα για χρονικό διάστημα από 6 έως 12 μήνες. Η παραμονή στην ανεργία για μεγάλο χρονικό διάστημα έχει σημαντικές επιπτώσεις τόσο στην ψυχολογία των ανέργων, όσο και στην κοινωνία και στην οικονομία γενικότερα. Όμως εκτός από τη χρονική διάρκεια της ανεργίας σημαντικό είναι να γνωρίζουμε και άλλα στοιχεία που προκάλεσαν την απώλεια της θέσης εργασίας τους.

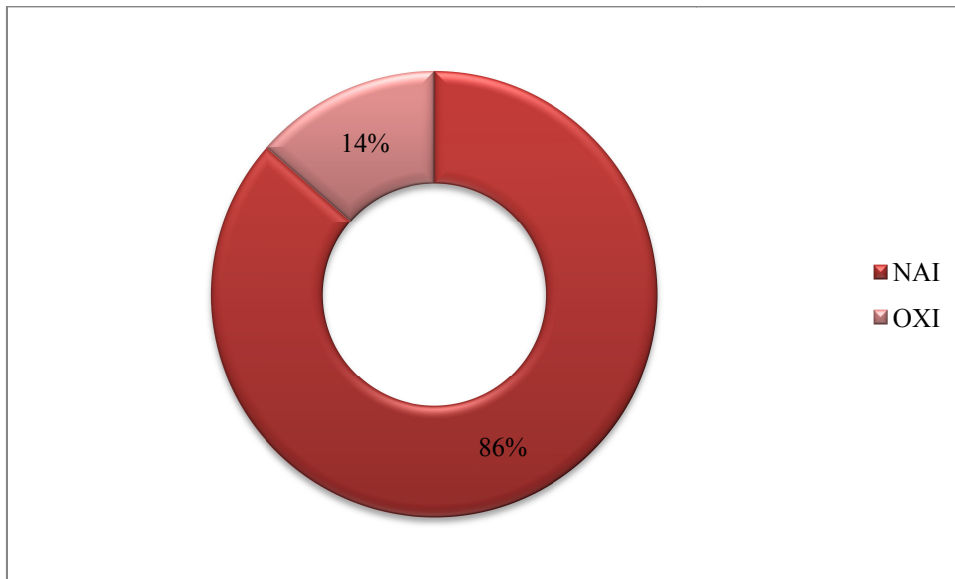
Διάγραμμα 5.10: Αιτία απώλειας τελευταίας θέσης εργασίας

Σχετικά με τους λόγους που οδήγησαν στην απώλεια της τελευταίας θέσης εργασίας, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 5.10, ο κύριος λόγος με 27 απαντήσεις (ποσοστό 36,49%) είναι η απόλυση. Πρακτικά όμως πιθανά αυτό να γίνεται επειδή μέσω της απόλυσης ο άνεργος μπορεί να πάρει μετέπειτα το επίδομα ανεργίας. Ο δεύτερος βασικός λόγος με ποσοστό 25,68% είναι το κλείσιμο της επιχείρησης. Δυστυχώς τα τελευταία χρόνια, λόγω της οικονομικής κρίσης, πολλές είναι οι περιπτώσεις που οι εργαζόμενοι έχουν χάσει τις θέσεις εργασίας τους λόγω κλεισίματος της επιχείρησης (αδυναμίας ή πτώχευσης). Δώδεκα άτομα απάντησαν ότι οι προσωπικοί λόγοι είναι και αυτοί μια αιτία για αναχώρηση από την προηγούμενη θέση εργασίας. Τέλος με ισάριθμες απαντήσεις, οχτώ και αντίστοιχο ποσοστό 10,81%, οικογενειακοί λόγοι και η ανεύρεση καλύτερης θέσης συμπληρώνουν τις απαντήσεις των συμμετεχόντων.

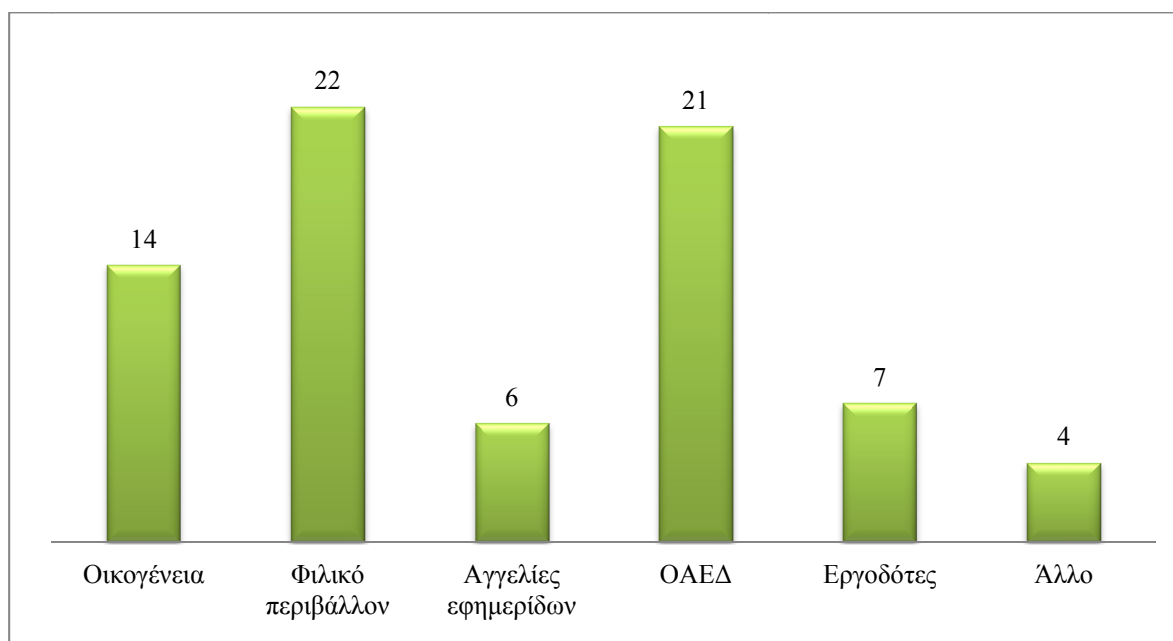
Με αυτόν το τρόπο κατανοούμε περισσότερο την πραγματικότητα που βιώνουν πολλοί άνεργοι συμπολίτες μας, οι οποίοι έχουν αναγκαστεί πολλές φορές σε αυτή τη δύσκολη κατάσταση και από την άλλη πλευρά συνεχώς αναζητούν τρόπους για μια καλύτερη θέση εργασίας που θα τους προσφέρει καλύτερη ποιότητα ζωής.

Διαγραμμα 5.11: Επιθυμία για μη πλήρη απασχόληση

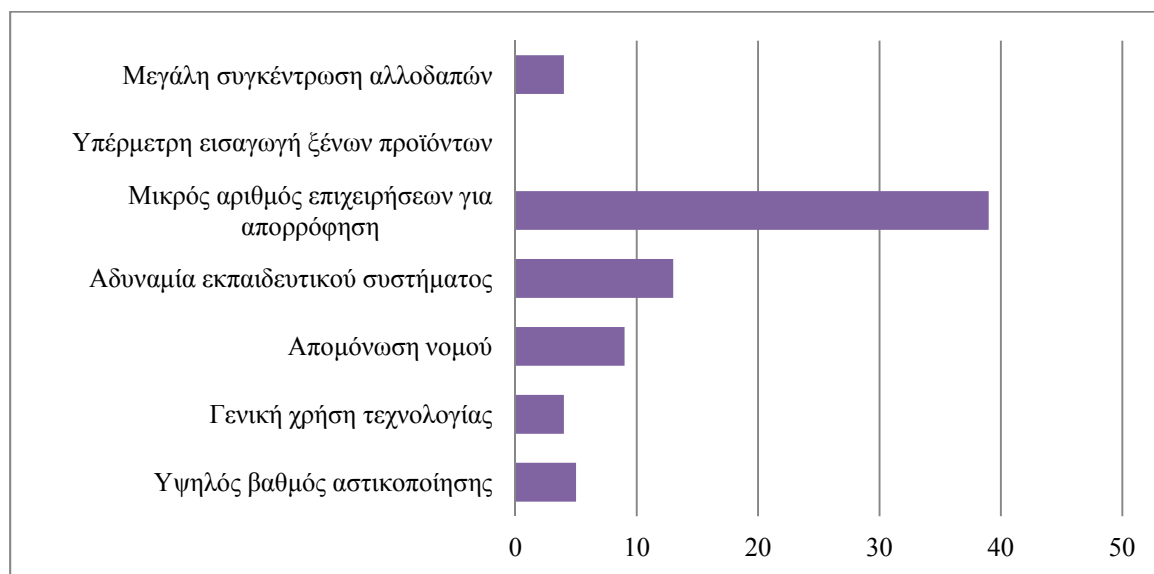
Ένα άλλο σημαντικό εύρημα της έρευνας που πραγματοποίησα δείχνει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ανέργων, σε ποσοστό 86%, που ερωτήθηκε απάντησε ότι είναι θετική σε μια νέα θέση εργασίας η οποία δεν είναι πλήρους απασχόλησης. Το αποτέλεσμα αυτό είναι κάπως παράδοξο αν αναλογιστούμε την πραγματικότητα που συνοδεύει τις οικονομικές απολαβές των θέσεων εργασίας που δεν πληρούν τα κριτήρια της πλήρους απασχόλησης. Η μαζική αύξηση των ευέλικτων μορφών εργασίας είναι ένα γεγονός που χαρακτηρίζει την ελληνική αγορά εργασίας με όλες τις συνέπειες που αυτό συνεπάγεται (οικονομικές, κοινωνικές, προσωπικές κ.α.). Ακόμα όμως και από αυτά τα δεδομένα που ισχύουν παρατηρούμε ότι πιθανώς η θετική απάντηση να προέρχεται από την επιθυμία να εργαστούν τα άτομα αυτά και να μην παραμένουν άνεργα για μεγάλο χρονικό διάστημα. Επίσης ένας λόγος που αυτή η απάντηση συγκέντρωσε πολλές απαντήσεις είναι λόγω της μαζικής αύξησης που παρατηρείται στις ευέλικτες μορφές απασχόλησης και που οι πιθανότητες να βρουν μια τέτοια θέση εργασίας είναι μεγαλύτερη από μια πλήρους απασχόλησης θέση. Συνεπώς προσπαθούν να έχουν όσο το δυνατόν περισσότερες εναλλακτικές στην αγορά εργασίας και να είναι δεκτικοί σε προτάσεις εναλλακτικών θέσεων εργασίας.

Διάγραμμα 5.12: Πηγή πληροφόρησης για αναζήτηση εργασίας

Μία ακόμα σημαντική πληροφορία που επηρεάζει την αγορά εργασίας είναι οι πηγές που αναζητούν οι άνεργοι με σκοπό να βρουν μια θέση εργασίας. Με πολύ μικρή διαφορά η δημοφιλέστερη πηγή είναι το φιλικό περιβάλλον (22 από τις 74 απαντήσεις) και η δεύτερη δημοφιλέστερη απάντηση είναι ο ΟΑΕΔ (21 από τις 74 απαντήσεις). Οι απαντήσεις αυτές δεν προξενούν ιδιαίτερη εντύπωση μιας και το φιλικό περιβάλλον αφενός είναι το πρώτο που θα εμπιστευτεί ένας άνθρωπος που αναζητά εργασία. Η μικρή τοπική αγορά εργασίας εξάλλου εξυπηρετείται συνήθως πρώτα μέσω του φιλικού περιβάλλοντος. Ο ΟΑΕΔ από την άλλη πλευρά, ως ο κατεξοχήν φορέας που είναι αρμόδιος για το ανθρώπινο εργατικό δυναμικό, είναι φυσικά και αυτός μια από τις βασικότερες πηγές πληροφόρησης. Στη συνέχεια παρατηρούμε ότι βλέπουμε την οικογένεια, η οποία πολλές φορές δρα υποστηρικτικά με το φιλικό περιβάλλον. Στην τέταρτη θέση βρίσκουμε τους εργοδότες με 7 απαντήσεις που μπορεί να ενημερώνουν για πιθανές θέσεις εργασίας. Οι αγγελίες εφημερίδων χρησιμοποιούνται ως πηγή πληροφόρησης όμως όχι σε τόσο μεγάλο βαθμό. Τέλος 4 απαντήσεις ανέφεραν μια άλλη πηγή πληροφόρησης για μια θέση εργασίας.

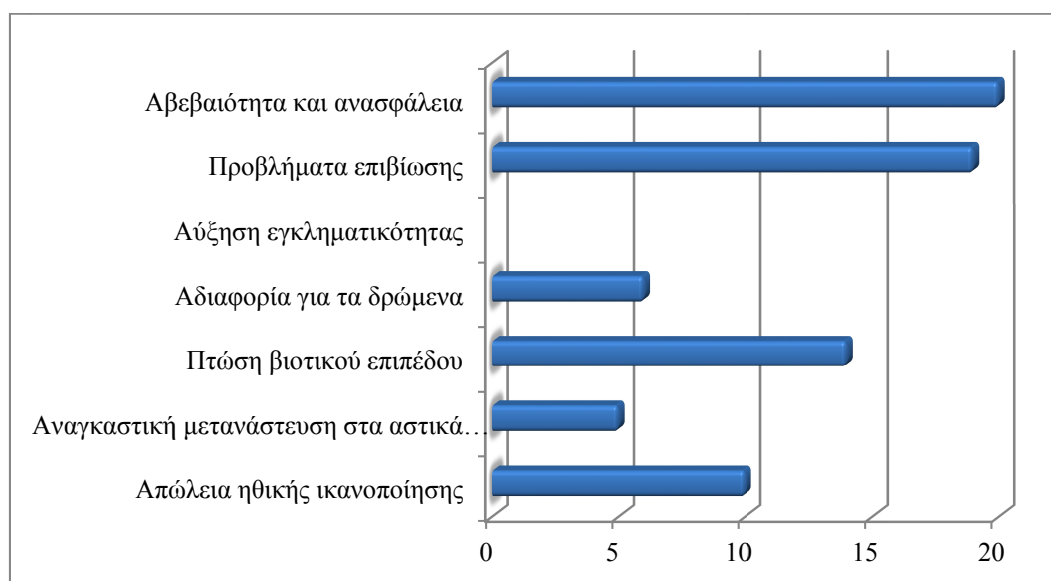
Διάγραμμα 5.13: Κύρια αιτία ανεργίας στο Ν. Πρέβεζας

Η επόμενη ερώτηση προσπαθεί να βρει τις κυριότερες αιτίες που θεωρούν οι άνεργοι ότι οφείλονται για την ανεργία στο Νομό Πρέβεζας. Παρατηρούμε ότι η βασικότερη αιτία θεωρείται ότι είναι το μικρό πλήθος των επιχειρήσεων που υπάρχουν στην ευρύτερη περιοχή με 39 απαντήσεις εκ του συνόλου. Ως αποτέλεσμα δεν είναι δυνατή η απορρόφηση μεγάλου αριθμού ανέργων από τις τοπικές επιχειρήσεις. Δεύτερη αιτία που κατέδειξαν οι άνεργοι που συμμετείχαν στην έρευνα είναι η αδυναμία του εκπαιδευτικού συστήματος (ως προς τον γενικότερο επαγγελματικό προσανατολισμό). Αυτή η αιτία αν και δεν αφορά μόνο την ευρύτερη δικιά μας περιοχή είναι ένας βασικός λόγος που έχει καταδειχθεί πολλές φορές από την ελληνική κοινωνία. Η αδυναμία του εκπαιδευτικού συστήματος να κατευθύνει σωστά τα νεαρά άτομα στην επιλογή του σωστού ή ακόμα και επιθυμητού επαγγέλματος καθώς και η εντατική προετοιμασία του συνόλου σχεδόν των μαθητών να δηλώνουν χωρίς σωστή καθοδήγηση μια σχολή για να αποκτήσουν ένα πτυχίο έχει φέρει τα αντίθετα αποτελέσματα στην σωστή απορρόφησή τους στην αγορά εργασίας προκαλώντας υψηλά ποσοστά ανεργίας. Με ποσοστό 17,57% λοιπόν οι ερωτηθέντες έδειξαν αυτή ως βασική αιτία για την υψηλή ανεργία στην περιοχή μας. Εννιά άτομα ανέφεραν ως αιτία την απομόνωση του νομού ως έναν ακόμα βασικό λόγο. Η απουσία μεγάλων έργων και μεγάλων επιχειρήσεων στο Νομό είναι πιθανώς τα στοιχεία που οδήγησαν σε αυτή την απάντηση. Δε θα πρέπει να παραλείψω να αναφέρω όμως το γεγονός ότι τον τελευταίο καιρό η περιοχή εμφανίζει σημάδια αναβάθμισης η οποία έχει αρχίσει να αλλάζει τα εργασιακά δεδομένα της περιοχής,

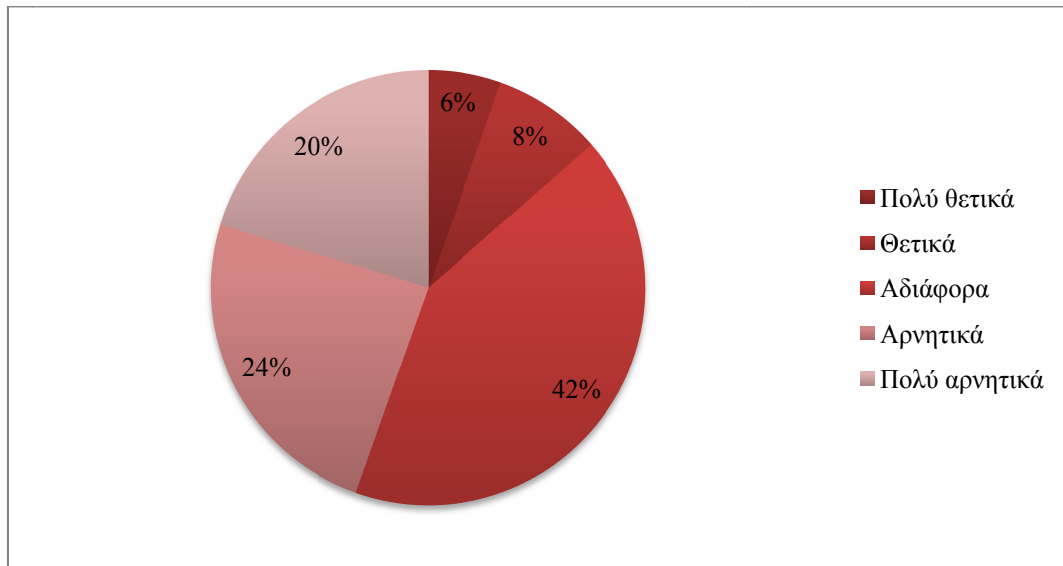
όπως για παράδειγμα η αύξηση της τουριστικής κίνησης η οποία προσφέρει κάθε χρονιά αυξανόμενες θέσεις εργασίας. Ο υψηλός βαθμός αστικοποίησης είναι και αυτή μια αιτία που κατέδειξαν πέντε από τους ερωτηθέντες. Με ποσοστό απαντήσεων 5,4% συναντούμε δύο από τις απαντήσεις, τη γενική χρήση της τεχνολογίας και τη μεγάλη συγκέντρωση αλλοδαπών στην περιοχή. Τέλος παρατήρησα ότι η υπέρμετρη εισαγωγή ξένων προϊόντων δεν συγκέντρωσε καμία απάντηση από τους ερωτηθέντες.

Διάγραμμα 5.14: Σημαντικότερες συνέπειες ανεργίας στους άνεργους

Στο διάγραμμα 5.14 συγκεντρώνονται τα αποτελέσματα της ερώτησης που αφορούν τις βασικότερες συνέπειες της ανεργίας στα άτομα που την βιώνουν. Οι δύο βασικότεροι λόγοι είναι η αβεβαιότητα και η ανασφάλεια και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα αυτά σε θέματα επιβίωσης με ποσοστά 27% και 25,7% αντίστοιχα. Σημαντικά όμως είναι και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι άνεργοι σχετικά με την πτώση του βιοτικού τους επιπέδου καθώς και στην απώλεια της ηθικής ικανοποίησης από το γεγονός ότι δεν προσφέρουν στην αγορά εργασίας. Η απώλεια της ηθικής τους ικανοποίησης φαίνεται και από την αδιαφορία που έχουν για τα δρώμενα της χώρας κάτι που ανέδειξε το 8,10% των ερωτηθέντων. Τέλος σε μικρότερο βαθμό, μόλις πέντε άτομα, ανέφεραν ότι λόγω αυτής της δύσκολης κατάστασης που βιώνουν αναγκάζονται να μεταναστεύσουν στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα ώστε να έχουν περισσότερες πιθανότητες και ευκαιρίες να βρουν τη εργασία που αναζητούν. Η πιθανή απάντηση που συσχετίζει την αύξηση της εγκληματικότητας δεν συγκέντρωσε κάποια απάντηση από τους ερωτηθέντες. Όπως είναι φανερό, οι συνέπειες που αντιμετωπίζουν τα άτομα που μένουν εκτός της αγοράς εργασίας είναι πολλά και πολύ σημαντικά.

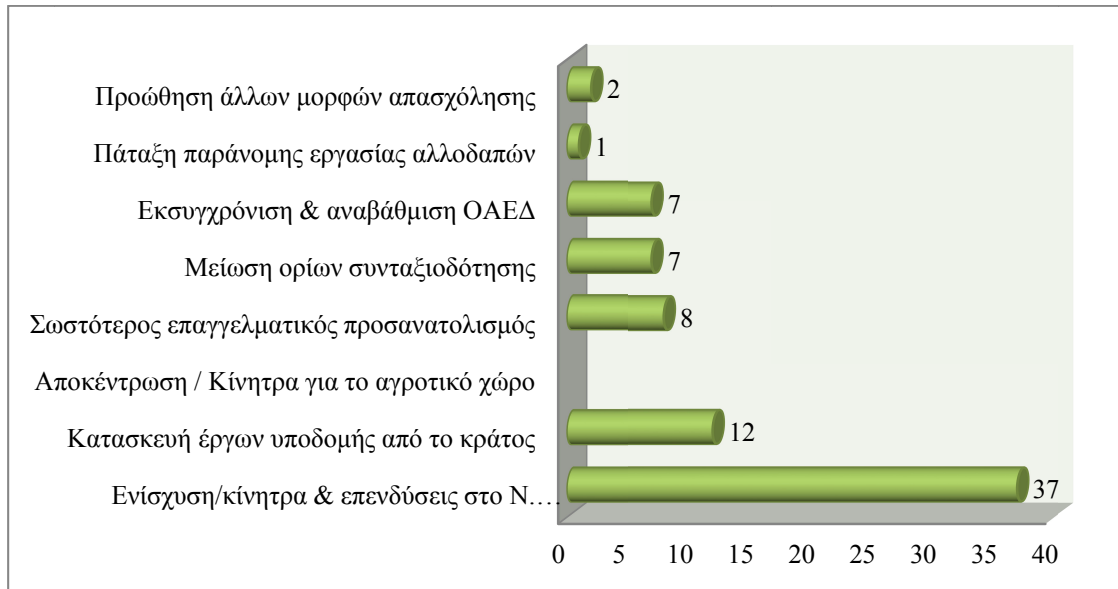
Διάγραμμα 5.15: Προσπάθειες πολιτείας για αντιμετώπιση ανεργίας στο Ν. Πρέβεζας

Σημαντική είναι και η άποψη που έχουν οι άνεργοι που συμμετείχαν στην έρευνα σχετικά με τις προσπάθειες που έχει καταβάλει η πολιτεία για την αντιμετώπιση της ανεργίας στο Ν. Πρέβεζας. Τα ποσοστά που αποτυπώνονται στο διάγραμμα είναι ενδεικτικά. Συγκεκριμένα παρατηρούμε μια γενική αρνητική άποψη σχετικά με τις προσπάθειες που έχουν πραγματοποιηθεί το τελευταίο διάστημα. Η πλειοψηφία, 42%, αναφέρει ότι οι ενέργειες είναι μάλλον αδιάφορες κάτι που συμπληρώνεται με την αρνητική άποψη που έχει το 24% των ερωτηθέντων και την πολύ αρνητική άποψη του 20%. Στην άλλη πλευρά παρατηρούμε ότι μόνο το 6% θεωρεί πολύ θετικές τις προσπάθειες που έχουν γίνει. Στην ίδια πορεία είναι και το υπόλοιπο 8% που είναι θετικά προσκείμενο στις πολιτειακές προσπάθειες για την αντιμετώπιση της ανεργίας στο Ν. Πρέβεζας.

Το διάγραμμα που ακολουθεί συγκεντρώνει τις πιο δημοφιλείς πρατάσεις ή λύσεις ως προς την αντιμετώπιση της ανεργίας, λύσεις οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις επικεντρώνονται στο Ν. Πρεβέζης. Η αλήθεια είναι ότι, όπως παρατηρήθηκε και στο προηγούμενο διάγραμμα, η ευρύτερη περιοχή του Νομού μας είναι μια περιοχή η οποία θεωρείται ότι δεν έχει λάβει ιδιαίτερη προσοχή από την πολιτεία αναφορικά με την αντιμετώπιση της ανεργίας σε αυτή. Για αυτό το λόγο, στο διάγραμμα 5.16, βλέπουμε ότι η απάντηση (λύση) με τις περισσότερες προτιμήσεις, σε ποσοστό 50%, αφορά στην ενίσχυση και επιπλέον κίνητρα για επενδύσεις στο Ν. Πρεβέζης. Αυτή η πρόταση, σε περίπτωση εφαρμογής της θα είναι σε θέση να δημιουργήσει πολλές νέες θέσεις εργασίας στην περιοχή με αποτέλεσμα η ανεργία να μειωθεί.

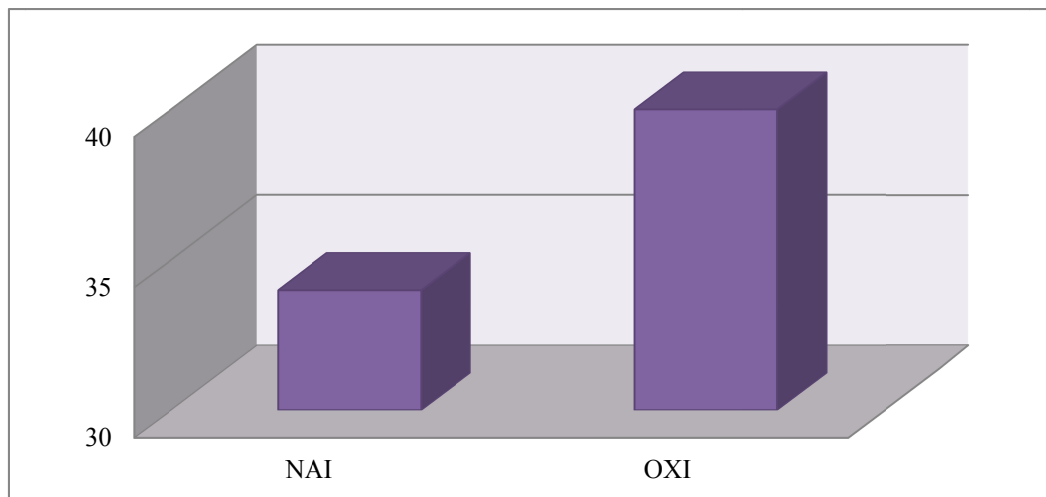
Διάγραμμα 5.16: Προτάσεις & λύσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου της ανεργίας

Η δεύτερη πιο δημοφιλής απάντηση σε αυτή την ερώτηση είναι η κατασκευή έργων υποδομής και έργων κοινής ωφέλειας από το κράτος η κατασκευή των οποίων θα βοηθήσει με τη σειρά της στην απορρόφηση πολλών ατόμων να εργαστούν. Μια ακόμα απάντηση που τράβηξε την προσοχή των συμμετεχόντων είναι η ανάγκη για σωστότερο επαγγελματικό προσανατολισμό. Το θέμα του επαγγελματικού προσανατολισμού είναι ένα από τα πλέον βασικά θέματα που αφορούν την εκπαίδευση των νέων της χώρας μας, αφού ο σωστός επαγγελματικός προσανατολισμός στοχεύει εκτός από το να κατευθύνει τα άτομα στο σωστό για αυτά επάγγελμα, να υπάρχει πιο σωστή απορρόφηση στην αγορά εργασίας (αφού δε συσσωρεύονται σε επαγγέλματα τα οποία είναι δημοφιλή ή και κορεσμένα). Με επτά απαντήσεις βρίσκουμε δύο πιθανές λύσεις, τη μείωση των ορίων συνταξιοδότησης και τον εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση του ΟΑΕΔ. Οι δύο αυτές προτάσεις αφορούν από τη μία πλευρά μια αλλαγή στα ισχύοντα νομοθετικά πλαίσια, τα οποία έχουν αυξήσει στα 67 έτη το όριο συνταξιοδότησης γεγονός που σημαίνει ότι χρειάζεται μεγαλύτερο χρονικό διάστημα μέχρι να «δημιουργηθεί» μια θέση εργασίας για έναν νέο εργαζόμενο. Από την άλλη πλευρά, η πρόταση που αφορά στον εκσυγχρονισμό του ρόλου του ΟΑΕΔ είναι βασική καθώς είναι ο πλέον αρμόδιος φορέας ο οποίος είναι σε θέση να αντιστοιχίσει την ανάγκη των υφιστάμενων επιχειρήσεων για προσωπικό με το διαθέσιμο προσωπικό της χώρας. Εξάλλου τα προγράμματα που δημιουργούνται ανά καιρούς προορίζονται για αυτόν ακριβώς το σκοπό. Τέλος με μόλις δύο απαντήσεις συναντούμε την προώθηση άλλων μορφών απασχόλησης (π.χ.

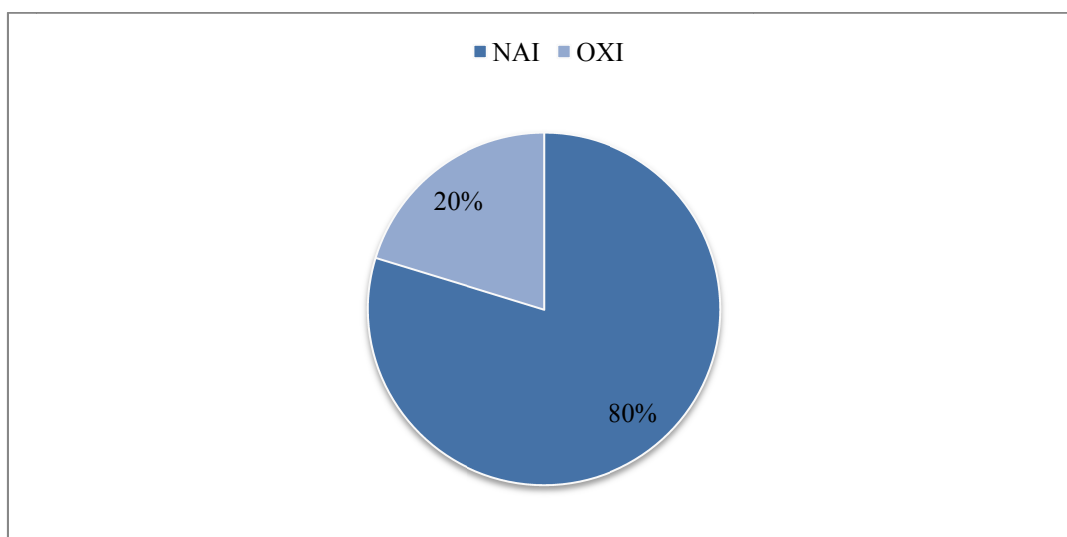
ευέλικτες μορφές απασχόλησης) ενώ μόλις ένας συνέστησε ως λύση τρόπους για πάταξη της παράνομης εργασίας των αλλοδαπών κάτι που κοστίζει θέσεις εργασίας σε άλλα άτομα.

Διάγραμμα 5.17: Αντιμετώπιση αλλοδαπών ως ανταγωνιστές

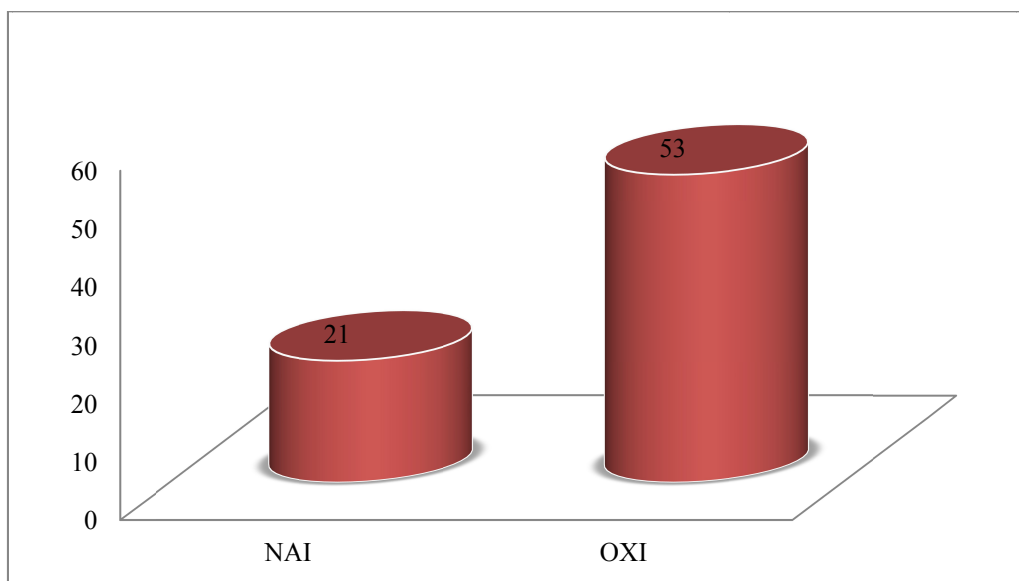
Βάσει της τελευταίας αυτής απάντησης είναι σημαντική να αναλύσουμε είναι την εικόνα που έχουν οι άνεργοι για τους αλλοδαπούς που εισέρχονται στην ελληνική αγορά εργασίας. Στο διάγραμμα 5.13 ένα ποσοστό της τάξης του 5,4% ανέφερε ότι οι αλλοδαποί, πιο συγκεκριμένα η μεγάλη συγκέντρωση αυτών, είναι από τις βασικές αιτίες της ανεργίας στο Νομό Πρέβεζας. Σε αυτή την ερώτηση, όπως αποτυπώνεται και στο διάγραμμα 5.17, οι σαράντα από τους άνεργους που ερωτήθηκαν απάντησαν αρνητικά. Με μια μικρή διαφορά, μόλις 6 άτομα, παρατηρούμε ότι είναι κάπως διχασμένες οι απόψεις του συνόλου σχετικά με την άποψη περί ανταγωνιστών στην αγορά εργασίας των αλλοδαπών.

Διάγραμμα 5.18: Οικονομική κρίση ως αιτία για την ανεργία των συμμετεχόντων

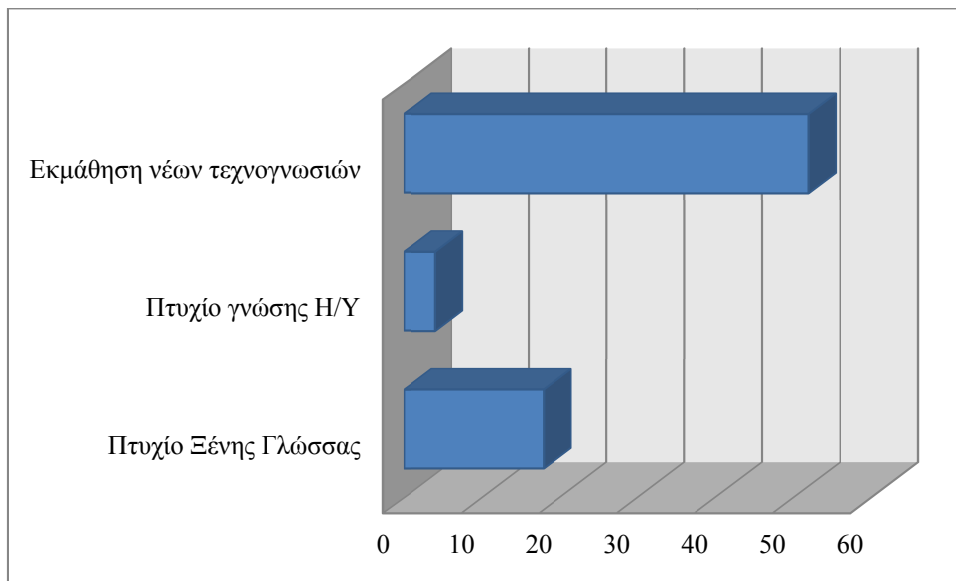
Η ερώτηση 18 αφορά την άποψη που έχουν οι άνεργοι συμμετέχοντες αναφορικά με το αν η οικονομική κρίση είναι η αιτία για την ανεργία που βιώνουν. Με ποσοστό 80% οι απαντήσεις είναι καταφατικές, αφήνοντας το υπόλοιπο 20% να απαντά αρνητικά. Είναι αυτονόητο ότι πολλοί θεωρούν τη δύσκολη οικονομική κατάσταση που βιώνει η χώρα μας ως τη βασική αιτία για την αδυναμία τους να βρουν μια θέση εργασίας.

Διάγραμμα 5.19: Σύνδεση έλλειψη δουλειάς λόγω έλλειψης προσόντων

Σημαντικά είναι όμως και τα αποτελέσματα που αποτυπώνονται στο διάγραμμα 5.19 που εν μέρει πιθανώς να αιτιολογεί τις αρνητικές απαντήσεις στο διάγραμμα 5.18. Η σύνδεση της έλλειψης μια θέσης εργασίας με την έλλειψη προσόντων είναι μια βασική παράμετρος που δεν πρέπει να παραλείπουμε κατά την ανάλυση της ανεργίας ως φαινομένου. Η πλειοψηφία των απαντήσεων (ποσοστό 71,62%) δεν παρατηρεί μια τέτοια σύνδεση ως μια πιθανή αιτία για την ανεργία των ατόμων. Οι υπόλοιποι όμως, είκοσι ένα άτομα για την ακρίβεια, απάντησαν θετικά στην ερώτηση. Πιθανώς λοιπόν αυτός να είναι και ο λόγος που παρατηρούμε το αρνητικό ποσοστό του 20% στο διάγραμμα 5.18 το οποίο δεν αναγνωρίζει την οικονομική κρίση ως βασική αιτία για την ανεργία των ατόμων αυτών. Εξάλλου δε θα πρέπει να ξεχνάμε ότι τα προσόντα είναι βασικά για τις δυνατότητες που έχουν τα άτομα να είναι ανταγωνιστικά στην αγορά εργασίας.

Διάγραμμα 5.20: Τρόπος ενίσχυσης προσόντων

Η τελευταία ερώτηση αποσκοπεί στη διερεύνηση των τρόπων που θεωρούν τα άτομα που ερωτήθηκαν ότι θα τους βοηθήσουν να ενισχύσουν τα προσόντα τους ώστε να είναι σε θέση να διεκδικήσουν μια θέση εργασίας στην ευρύτερη αγορά. Με πενήντα δύο από τις εβδομήντα τέσσερις απαντήσεις οι συμμετέχοντες κατέδειξαν την εκμάθηση νέων τεχνολογιών ως έναν τρόπο βελτίωσης της θέσης τους και της ανταγωνιστικότητάς τους. Η εκμάθηση μιας τεχνολογίας στα μάτια των ανέργων φαντάζει ως ένα προσόν που το έχει σχετικά μικρός αριθμός ατόμων και για αυτό το λόγο η εκμάθηση μιας τέτοιας τεχνολογίας μπορεί να τους βοηθήσει στη γρήγορη απορρόφησή τους από την αγορά εργασίας. Δεύτερη πιο δημοφιλής απάντηση είναι ένα πτυχίο σε μια ξένη γλώσσα. Το προσόν του να γνωρίζει κάποιος μια ξένη γλώσσα είναι ιδιαίτερα σημαντικό μιας και όπως αναφέρθηκε η ευρύτερη περιοχή της Πρέβεζας έχει γνωρίσει μεγάλη τουριστική επισκεψιμότητα τον τελευταίο καιρό, γεγονός που δείχνει ότι μια ξένη γλώσσα θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από τα άτομα που αναζητούν εργασίας ως ένα προβάδισμα. Τελευταίο στις προτιμήσεις είναι ένα πτυχίο στη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Η τελευταία θέση σε αυτή την κατάταξη προξενεί μια εντύπωση καθώς στη σύγχρονη εποχή και τη σύγχρονη αγορά εργασίας η γνώση χειρισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών είναι ένα από τα βασικότερα προσόντα που πρέπει να έχει κάποιος που προσπαθεί να βρει μια θέση εργασίας. Ωστόσο στα μάτια των ερωτηθέντων η απάντηση αυτή δεν έχει συγκεντρώσει την αντίστοιχη αποδοχή.

5.3 Συμπεράσματα ερωτηματολογίου

Η παρουσίαση και η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων της έρευνας που διεξήγαγα θεωρώ ότι βοηθά σε μεγάλο βαθμό τον αναγνώστη στη διαμόρφωση μιας γενικότερης γνώμης για τις αιτίες, συνέπειες καθώς και την κατανόηση επιπλέον στοιχείων για την ανεργία στην ευρύτερη περιοχή της Πρέβεζας. Σε αυτή την ενότητα θα προσπαθήσω να παρουσιάσω συνοπτικά τα κυριότερα συμπεράσματα της έρευνας προσπαθώντας παράλληλα να τα συνδυάσω σε ένα βαθμό με τα δεδομένα που παρουσιάστηκαν σε προηγούμενες ενότητες.

Στην πλειοψηφία τους οι ερωτηθέντες ήταν γυναίκες, σε ποσοστό μάλιστα διπλάσιο των ανδρών που συμμετείχαν. Οι ηλικίες των συμμετεχόντων κυμαίνονταν από τα 26 έως τα 55 έτη με περισσότερους εξ' αυτών να είναι στην ομάδα των 36-45 ετών καθώς όπως αναφέρθηκε τα προγράμματα τα οποία διεξάγονταν στα κέντρα κατάρτισης οφορούσαν και ανέργους ηλικία άνω των 29 ετών. Επιπλέον οι περισσότεροι ήταν παντρεμένοι και δήλωσαν κάτοικοι του Δήμου Πρεβέζης. Το θετικό της έρευνας ήταν ότι βρέθηκαν άτομα από όλες σχεδόν τις εκπαιδευτικές βαθμίδες (με εξαίρεση κατόχους Διδακτορικών Διπλωμάτων) γεγονός που επέτρεψε την συλλογή δεδομένων με μεγάλη ποικιλία.

Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες είχαν γνώσεις χειρισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών καθώς και διπλώματα οδήγησης (περισσότερο τεχνικές δεξιότητες). Από την άλλη πλευρά περίπου οι μισοί δήλωσαν ότι είχαν γνώση κάποιας ξένης γλώσσας (θεωρητικές γνώσεις). Ακόμα παρατηρήθηκε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες ήταν άνεργοι για περισσότερο από 12 μήνες (μακροχρόνια άνεργο) γεγονός που επαληθεύεται από τα πανελλαδικά δεδομένα που παρουσιάστηκαν στο Κεφάλαιο 2. Αναφορικά με τους λόγους που τους οδήγησαν στην ανεργία, οι περισσότεροι ανέφεραν ότι ήταν η απόλυση από την προηγούμενη θέση εργασίας τους, όπως επίσης και το κλείσιμο της επιχείρησης που πιθανώς λόγω της οικονομικής κρίσης να μην ήταν σε θέση να συνεχίσει τη λειτουργία της. Ωστόσο το πιο εντυπωσιακό ίσως στοιχείο της έρευνας αφορά τις απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν σχετικά με τη θέληση μια θέσης εργασίας η οποία να μην πληροί τα κριτήρια της πλήρους απασχόλησης. Η πλειοψηφία των ανέργων απάντησε ότι θα ήθελε να απασχοληθεί σε μια τέτοια θέση εργασίας, ακόμα και αν γνωρίζει ότι, όπως αποτυπώθηκε και στην αντίστοιχη ενότητα, το ποσό των αποδοχών τους θα ήταν σε

πολύ χαμηλά επίπεδα. Πιθανώς η εξήγηση μπορεί να βρεθεί στη θέληση για εργασία η οποία μπορεί να ικανοποιηθεί ακόμα και από μια θέση μερικής απασχόλησης.

Αναφορικά με τους τρόπους που χρησιμοποιούν τα άτομα για να βρουν μια θέση εργασίας είναι κυρίως μέσω του οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος αλλά και μέσω του ΟΑΕΔ. Ειδικότερα ο ΟΑΕΔ με τα προγράμματα που προκηρύσσει δίνει τη δυνατότητα σε πολλούς ανέργους να βρουν την ευκαιρία να εργαστούν για ένα χρονικό διάστημα σε μια θέση αποκτώντας μια χρήσιμη προϋποηρέσια η οποία πιθανώς να τους βοηθήσει την μετέπειτα επαγγελματική τους αποκατάσταση. Εκτός όμως από τις διάφορες ευκαιρίες που δημιουργούνται από τον ΟΑΕΔ και άλλους αρμόδιους φορείς υπάρχουν διάφορα προβλήματα τα οποία καλούνται να αντιμετωπίσουν τα άτομα κατά την αναζήτηση μιας θέσης εργασίας στην ευρύτερη περιοχή της Πρέβεζας. Το κυριότερο από τα προβλήματα είναι οι λίγες αριθμητικά επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο Νομό, η απομόνωση του Νομού από την υπόλοιπη χώρα καθώς και η οικονομική κρίση που εννοείται ότι αναγνωρίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό. Τα τελευταία χρόνια όμως, αξίζει να αναφέρω, ότι τα μεγάλα έργα του πραγματοποιούνται π.χ. Ιόνια Οδός, έχουν δώσει μια αίσθηση ανάπτυξης στην περιοχή που έλειπε σε σχέση με τον προηγούμενο καιρό.

Σχετικά με τις βασικότερες συνέπειες που προκαλεί η ανεργία, τα άτομα αναγνωρίζουν την αβεβαιότητα και τα συνακόλουθα προβλήματα επιβίωσης. Αυτό το στοιχείο βέβαια συνδέεται και με τη γενικότερη πτώση στο βιοτικό επίπεδο των ατόμων που παραμένουν μακριά από την αγορά εργασίας. Αναφορικά με τις προσπάθειες της πολιτείας για την αντιμετώπιση της ανεργίας στην περιοχή της Πρέβεζας, τα άτομα ήταν από αρνητικά έως αδιάφορα προσκείμενα, γεγονός που δείχνει την απάντηση περί απομόνωσης του Νομού σε προηγούμενη ερώτηση. Επισημαίνουν ωστόσο ότι πιθανές λύσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος θα μπορούσαν να είναι κίνητρα για επενδύσεις καθώς και τα έργα υποδομής, στοιχεία που δημιουργούν θέσεις εργασίας.

Όσον αφορά τον ανταγωνισμό στην αγορά εργασίας οι ερωτηθέντες αναγνώρισαν ότι θεωρούν τους μετανάστες ως υπολογίσιμο ανταγωνισμό κάτι που αυξάνει τις προκλήσεις στην αγορά εργασίας. Η ύπαρξη πολλών και συνεχών εμποδίων και προκλήσεων δυσκολεύουν την προσπάθεια των ατόμων στην εύρεση μιας θέσης εργασίας. Αρχικά λοιπόν τα άτομα απάντησαν ότι δεν πιστεύουν να υπάρχει μια

άμεση σχέση ανάμεσα στην έλλειψη εργασίας και έλλειψη στα προσόντα τους. Πιθανώς στο μυαλό των ατόμων να υπάρχει η πεποίθηση ότι η πρόκληση στην αγορά εργασίας είναι γενική λόγω της δύσκολης οικονομικής κατάστασης που βιώνει η χώρα και είναι η υψηλή ανεργία είναι μια εκδήλωση αυτής της κατάστασης. Οι προσπάθειες που έχουν γίνει ανά καιρούς με τα διάφορα προγράμματα από τους αρμόδιους φορείς όπως και οι συνεχείς προσπάθειες των ανέργων για μεγάλα χρονικά διαστήματα (οι περισσότεροι είναι μακροχρόνια άνεργοι) να βρουν δουλειά δεν είχαν κάποιο θετικό αποτέλεσμα.

Η τελευταία ερώτηση σχετικά με πιθανές μελλοντικές προσπάθειες από τη μεριά των ανέργων να εμπλουτίσουν τις δεξιότητές τους (θεωρητικές και τεχνικές) αποκάλυψε τη σύγκλιση σε ένα κοινό σημείο που πιθανώς να δείχνει τη μελλοντική προεία στην αγορά εργασίας. Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων ανέδειξαν τη γνώση κάποιας δεξιότητας/τεχνογνωσίας ως πιο σημαντική εις βάρος των ξένων γλωσσών και του χειρισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών. Η κλίση αυτή φανερώνει ότι τα άτομα πλέον επιζητούν μια περισσότερο εξειδικευμένη γνώση σε σχέση με μια συμβατική, για τα σύγχρονα δεδομένα, γεγονός που θα τους καταστήσει πιο ανταγωνιστικούς και ταυτόχρονα πιο περιζήτητους από τα άλλα άτομα που απευθύνονται για την ίδια θέση εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Μέτρα και τρόποι αντιμετώπισης ανεργίας

Το τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας πραγματεύεται τις λύσεις που προτείνονται για την αντιμετώπιση της ανεργίας. Η παρουσίαση της έκτασης του προβλήματος, οι επιπτώσεις και η εμπειρική ανάλυση που προηγήθηκαν έδειξαν το μέγεθος του προβλήματος και την επιτακτικότητα εξεύρεσης λύσεων για την καταπολέμηση του δυσμενούς αυτού φαινομένου.

6.1 Η θέση της κυβέρνησης για την προώθηση της απασχόλησης

Ένας από τους βασικούς στόχους κάθε κυβέρνησης είναι η καταπολέμηση της ανεργίας. Ταυτόχρονα το θέμα της ανεργίας και ειδικότερα της υψηλής ανεργίας των νέων είναι θέμα συνεούς διαμάχης μεταξύ κάθε κυβέρνησης και αντιπολίτευσης από την αρχή της οικονομικής κρίσης. Κατά καιρούς ακούμε στις ομιλίες των πολιτικών ότι στόχος της κυβέρνησης είναι να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας και παράλληλα να δοθούν κίνητρα για την αυτοαπασχόληση των νέων.

Ακόμα και αν η κρατική χρηματοδότηση είναι περιορισμένη σε όλους σχεδόν τους τομείς της ελληνικής οικονομίας (τομέας Υγείας, Παιδείας κλπ), οι εξαγγελίες της κυβέρνησης πάντα αναφέρονται στους τρόπους και στα προγράμματα τα οποία θα υποστηριχθούν για να βοηθήσουν τα νέα άτομα κυρίως να βρουν μια θέση εργασίας. Αυτό το γεγονός δείχνει στην επικράτεια ότι η ανεργία είναι από τα πλέον αναγνωρισμένα προβλήματα της ελληνικής καθημερινότητας και οικονομίας. Ωστόσο για να είμαστε σε θέση να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα αποτελεσματικά θα πρέπει οι κινήσεις που θα γίνουν να έχουν σχεδιαστεί με σωστό τρόπο και να έχουν μακροπρόθεσμο θετικό αποτέλεσμα. Η συντονισμένη συνεργασία όλων των αρμόδιων Υπουργείων καθώς και όλων εκείνων των οργανισμών που σχετίζονται με την εργασία γενικότερα είναι απαραίτητη για να παρατηρηθούν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Σχετικά με τις ενέργειες στις οποίες προσανατολίζεται η κυβέρνηση τον τελευταίο καιρό (μέχρι το τέλος του 2017) μπορώ να αναφέρω τα εξής χαρακτηριστικά παραδείγματα.⁵⁸ Αξίζει να υπογραμμίσω ότι τα περισσότερα προγράμματα τα οποία προωθούνται αφορούν την κατάρτιση και την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας στους νέους οι οποίοι τα τελευταία χρόνια, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα της εργασίας, αντιμετωπίζουν μεγάλο

⁵⁸ Διαδικτυακό άρθρο, Προγράμματα για την ανεργία με έμφαση στους νέους, 24/07/2017, <http://www.efsyn.gr/arthro/programmata-gia-tin-anergia-me-emfasi-stoys-neoys>

πρόβλημα στην αγορά εργασίας. Εκτός από το πρόβλημα της επαγγελματικής αποκατάστασής τους, βασικός στόχος της κυβέρνησης είναι να βρεθεί ένας τρόπος να μειωθεί η ροή μετανάστευσής τους σε χώρες του εξωτερικού ως ένα φυσικό επακόλουθο της ανεργίας που αντιμετωπίζουν. Ο πίνακας που ακολουθεί συγκεντρώνει τα προγράμματα στα οποία στοχεύει η κυβέρνηση ότι θα βοηθήσουν στην υψηλή ανεργία που παρατηρείται στη χώρα μας.

Πίνακας 6.1: Δράσεις της κυβέρνησης που υλοποιούνται ή αναμένεται να υλοποιηθούν μέχρι το τέλος του 2017

A/A	ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΑΝΕΡΓΟΙ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
ΑΝΟΙΚΤΑ			
1	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΓΙΑ ΑΝΕΡΓΟΥΣ ΝΕΟΥΣ 18-24 ΕΤΩΝ ΣΕ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΜΕΙΣ ΑΔΧΜΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	39.750.000,00	15.000
2	ΕΠΙΤΑΓΗ ΕΞΟΔΟΥ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ ΕΩΣ 29 ΕΤΩΝ ΣΕ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΓΙΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ (Β' ΦΑΣΗ)	29.574.918,00	8.000
3	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΝΘΕ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ ΗΛΙΚΙΑΣ 25-29 ΕΤΩΝ (Β' ΦΑΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ)	3.730.000,00	1.295
ΑΝΑΜΕΝΟΝΤΑΙ ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 2017			
4	ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ, ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ, ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΝΕΩΝ 25-29 ΕΤΩΝ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ (ΕΦΔ ΑΠΚ)	9.038.701,00	1.000
5	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ-ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ (ΟΑΕΔ, ΕΔ ΕΣΠΑ ΑΠΚ & ΚΕΕΕ)	3.950.000,00	4.000
6	ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ / ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΜΕΙΓΜΑΤΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (18-24 ΕΤΩΝ) (ΚΑΛΛΙΘΕΑ/ΟΑΕΔ)	1.950.000,00	325
7	ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ / ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΜΕΙΓΜΑΤΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (25-29 ΕΤΩΝ) (ΚΑΛΛΙΘΕΑ/ΟΑΕΔ)	1.050.000,00	175
8	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ ΝΕΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ 18-29 ΕΤΩΝ (ΟΑΕΔ)	750.000,00	800
9	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΝΕΩΝ 18-29 ΕΤΩΝ (ΟΑΕΔ)	43.400.000,00	1.700
10	ΔΡΑΣΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ ΕΩΣ 29 ΕΤΩΝ	34.200.000,00	9.500
11	ΔΡΑΣΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	36.625.000,00	
12	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΘΕ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ ΗΛΙΚΙΑΣ 18-24 ΕΤΩΝ (Β' ΦΑΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ)		2.500
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		204.018.619,00	44.295

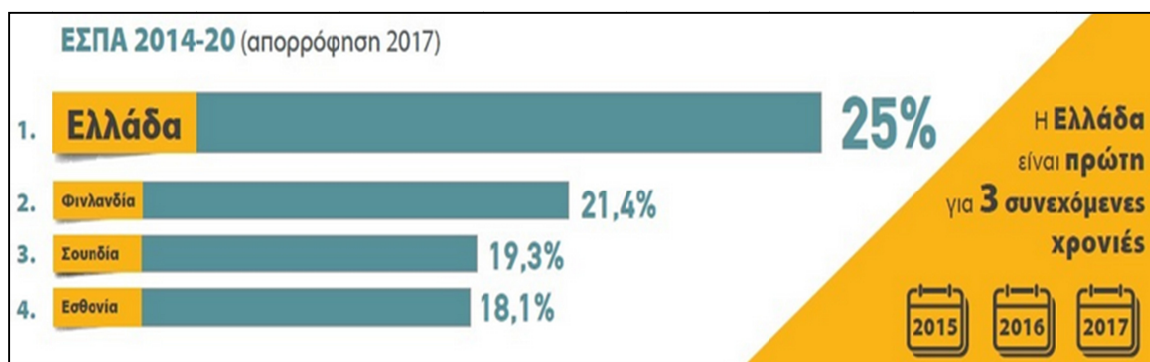
Πηγή: www.efsyn.gr

Τα παραπάνω στοιχεία που αποτυπώνονται στον Πίνακα επαληθεύουν τα στοιχεία που αναφέρθηκαν σχετικά με την προώθηση δράσεων από τη μεριά της κυβέρνησης για να μειωθεί η ανεργία και κυρίως να βρεθούν αποτελεσματικά μέσα για να μειωθεί η ανεργία στα νεαρά άτομα που μεταναστεύουν με αυξανόμενους ρυθμούς τα τελευταία χρόνια από την Ελλάδα. Όπως φαίνεται λοιπόν, τα περισσότερα προγράμματα απευθύνονται σε νέους ανέργους ηλικίας από 18 έως 29 ετών. Οι στόχοι των προγραμμάτων αυτών δεν είναι μόνο η επιδότηση κάποιας θέσης εργασίας για να ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να προσλάβουν νέα άτομα αλλά αφορά και την παροχή της απαραίτητης κατάρτισης καθώς και τη δυνατότητα να υποστηριχθούν τα οράματα των νέων που αφορούν στη δημιουργία της δικής τους

επιχείρησης. Βασικό στοιχείο των δράσεων της Κυβέρνησης, σε συνεργασία πάντα με τους αρμόδιους φορείς, όπως ο ΟΑΕΔ, είναι να δοθεί η ευκαιρία στους νέους να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση, γεγονός που θα τους ενθαρρύνει να μείνουν στη χώρα μας και να προσφέρουν με την εργασία τους και το όραμά τους. Όπως φαίνεται η χρηματοδότηση αυτών των προγραμμάτων γίνεται με γνώμονα τη μακροπρόθεσμη αποκατάσταση των ανέργων και τη δραστηριοποίησή τους στην αγορά με τα πλεονεκτήματα να αφορούν στο σύνολο της οικονομίας. Τα περισσότερα προγράμματα υλοποιούνται υπό την εποπτεία του ΟΑΕΔ⁵⁹, οργανισμός ο οποίος είναι ο πλέον αρμόδιος για την επαγγελματική αποκατάσταση του ανθρώπινου δυναμικού. Ωστόσο αν συγκρίνουμε τα αριθμητικά δεδομένα που δείχνουν το μέγεθος του προβλήματος της ανεργία θα παρατηρήσουμε ότι το πλήθος των επιδοτούμενων, δυνητικά, ανέργων (44.295 άτομα) είναι πολύ μικρό συγκριτικά με το πλήθος των ανέργων που αναζητούν εργασία. Για αυτό το λόγο είναι απαραίτητο, εκτός από τα προγράμματα αυτά να υπάρξει και η αντίστοιχη ανάπτυξη για να απορροφηθούν όσο το δυνατόν περισσότερα άτομα από επιχειρήσεις και να υπάρξει μια πραγματική βελτίωση του σημαντικού αυτού προβλήματος.

Σημαντική από τη μεριά της Κυβέρνησης είναι και η προώθηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων ΕΣΠΑ, τα οποία αφορούν στο χρονικό διάστημα 2014-2020, χρονιές οι οποίες εμπίπτουν στην οικονομική κρίση η οποία εκτόξευσε το πρόβλημα της ανεργίας. Βάσει των στοιχείων που δημοσιεύονται στην επίσημη σελίδα του ΕΣΠΑ⁶⁰ παρατηρούμε ότι η χώρα μας για το 2017 βρίσκεται στην πρώτη θέση όσον αφορά την απορρόφηση των ευρωπαϊκών αυτών πακέτων.

Διάγραμμα 6.1: Απορρόφηση ΕΣΠΑ (Θέση Ελλάδας)

Πηγή: ΕΣΠΑ

⁵⁹ Περισσότερα στοιχεία σχετικά με τα προγράμματα του ΟΑΕΔ αναφέρονται στην ενότητα που ακολουθεί

⁶⁰ <https://www.espa.gr/el>

Τα στοιχεία των χρονικών διαστημάτων κατά τα οποία πραγματοποιήθηκαν τα προγράμματα αυτά δείχνουν ότι το τωρινό ΕΣΠΑ (2014-2020) σε σχέση με το αντίστοιχο του 2007-2013, έχει γίνει δέκτης μεγαλύτερης απορρόφησης με ήδη το 25% του πακέτου να έχει χρησιμοποιηθεί σε σχέση με το 17% του προηγούμενου προγράμματος. Το θετικό αντίκτυπο από αυτούς που πόρους που διατέθηκαν αφορά αποτιμάται περίπου στα 11 δις ευρώ φανερώνοντας ότι η οικονομία επωφελείται σημαντικά από τα προγράμματα αυτού του τύπου. Ένα από τα βασικά σημεία τα οποία θα υποστηρίξουν αυτά τα προγράμματα είναι η ενίσχυση των ελεγκτικών μηχανισμών για τυχόν αποκλίσεις αλλά και η στήριξη της εγχώριας βιομηχανίας⁶¹, της τεχνολογίας και των εγχώριων επενδύσεων γενικότερα στοιχεία που αποφέρουν σημαντικά πλεονεκτήματα όχι μόνο στην οικονομία αλλά και στην κοινωνία.⁶²

Τέλος σημαντική είναι η προσπάθεια για αποσυμφόρηση των μεγάλων αστικών κέντρων γεγονός που θα επιτρέψει στους νέους να βρουν την ευκαιρία για εργασία στην επαρχία, μέσω της δικής τους επιχείρησης ή μέσω των θέσεων που θα προκύψουν από τις νέες επιχειρηματικές δράσεις που βασίζονται στο ΕΣΠΑ. Ενδεικτικά τα στοιχεία των διαφόρων προγραμμάτων δείχνουν ότι μόλις το 11% των πακέτων αυτών αφορούν σε κάποια δράση στην περιοχή της Αττικής, φανερώνοντας την προσπάθεια για αποκέντρωση που αναφέρθηκε.

⁶¹Περισσότερα για τη βιομηχανία αναφέρονται στην ενότητα 6.3

⁶² Αναφορικά με τα ευρύτερα κοινωνικά πλεονεκτήματα αναφέρεται ότι το ΕΣΠΑ υποστήριξε το 2017 η έγκαιρη πρόληψη αναπληρωτών καθηγητών για την εύρυθμη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος όπως επίσης και βάσει αυτού διατέθηκαν περισσότερες θέσεις για τους παιδικούς σταθμούς.

6.2 ΟΑΕΔ και μέτρα αντιμετώπισης

Ο ΟΑΕΔ ως ο αρμόδιος οργανισμός που ασχολείται με την καταγραφή των ανέργων της χώρας μας και την παράλληλη διεκπεραίωση των προγραμμάτων απασχόλησης που προκηρύσσονται ανά καιρούς διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας. Εκτός από την αυτή καθαυτή αποτύπωση των βασικών ποσοστών ανεργίας και της υποστηρικτικής λειτουργίας για την απονομή του επιδόματος ανεργίας, τα τελευταία χρόνια παρατηρούμε ότι έχουν ξεκινήσει πολλά προγράμματα προώθησης της απασχόλησης μέσω της επίσημης σελίδας του.

Από το 2001 που ο οργανισμός λειτουργεί με τη μορφή που όλοι γνωρίζουμε σήμερα Εκτός από τη βασική διοικητική λειτουργία – υποστήριξη των ανέργων ο ΟΑΕΔ προσφέρει πλήθος άλλων δυνατοτήτων και παροχών τόσο στους ζητούντες εργασία όσο και στις επιχειρήσεις οι οποίες αναζητούν προσωπικό. Ενδεικτικά οι υπηρεσίες που προσφέρει⁶³ είναι:

- Μέσω του προγράμματος Eures δίνεται η δυνατότητα εύρεσης εργασίας
- Εγγραφή των ανέργων της χώρας
- Επαγγελματικός προσανατολισμός
- Επιδοτούμενα και μη προγράμματα απασχόλησης
- Επαγγελματική κατάρτιση κ.α.

Σε πολλές περιπτώσεις ο ΟΑΕΔ προσφέρει την πλατφόρμα αντιστοίχισης των ζητούμενων από τις επιχειρήσεις προσόντων που θέλουν να έχουν οι εργαζόμενοί τους και των προσόντων που έχουν οι άνεργοι. Μάλιστα η κωδικοποίηση των εργαζομένων πολλές φορές επιτρέπει την αντικειμενική αντιστοίχιση ανέργων – επιχειρήσεων χωρίς να λαμβάνονται υπόψη άλλα χαρακτηριστικά του ανέργου.

Πολλά από τα προγράμματα τα οποία υπήρξαν και λειτούργησαν ανά καιρούς από τον ΟΑΕΔ είχαν τα μη αναμενόμενα αποτελέσματα. Αναφέρομαι συγκεκριμένα στα λεγόμενα προγράμματα μαθητείας – vouchers κατά τη χρονική περίοδο 2012-2015. Τα προγράμματα αυτά με τη χρηματοδότηση που εξασφάλισε η χώρα από την Ευρωπαϊκή Ένωση έδωσε τη δυνατότητα αρχικά σε πολλούς νέους εγγεγραμμένους στα μητρώα του ΟΑΕΔ να εργαστούν, για την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας, σε διάφορες επιχειρήσεις. Η διάρκεια αυτών των προγραμμάτων ήταν τις περισσότερες φορές τετράμηνη και η υποχρέωση της επιχείρησης να απασχολήσει των άνεργο

⁶³ <http://www.oaed.gr/synopse-ton-yperesion-pou-parechei-o-organismos>

επιδοτούμενο ήταν μόνο για τη χρονική αυτή διάρκεια. Μετά το πέρας αυτής της περιόδου, η επιχείρηση δεν είχε καμία άλλη υποχρέωση προς τον εργαζόμενο. Ακόμα και αν σε γενικές γραμμές ο στόχος του προγράμματος ήταν να δοθούν κίνητρα και μιας μορφής επαγγελματικής εμπειρίας, στην πραγματικότητα τα δεδομένα ήταν διαφορετικά. Οι περισσότερες επιχειρήσεις, εκμεταλλευόμενες την οικονομική κρίση δέχονταν τους ανέργους για όσο χρονικό διάστημα επιδοτούνταν και στη συνέχεια δεν τους κρατούσαν. Η αναμονή και η εξαγγελία από τον Οργανισμό ότι θα βγουν καινούρια αντίστοιχα προγράμματα έκαναν τις επιχειρήσεις να μην προσλαμβάνουν άτομα και να περιμένουν το νέο – δωρεάν για αυτούς – απασχολούμενο προσωπικό. Οι επιχειρήσεις οι οποίες κράτησαν τα αρχικώς επιδοτούμενα άτομα ήταν σε πολύ μικρό ποσοστό των επιχειρήσεων που δέχθηκαν την αρχική επιδότηση. Από εκείνο το σημείο και έπειτα ο Οργανισμός και οι αντίστοιχες αρχές κατάλαβαν ότι πρέπει να επανασχεδιάσουν τα προγράμματα αυτά με το επιπλέον χαρακτηριστικό, της εγγύησης της απασχόλησης των ανέργων για κάποιο χρονικό διάστημα μετά τη λήξη του προγράμματος.

Μετά από την διαπίστωση ότι πρέπει να αλλάξει ο τρόπος με τον οποίο επιδοτούνται οι επιχειρήσεις για να προσφέρουν θέσεις εργασίας ο ΟΑΕΔ σε συνεργασία με την κυβέρνηση προώθησε άλλα προγράμματα για την ενίσχυση της απασχόλησης. Με στοιχεία⁶⁴ για το 2016, υπήρξαν περίπου δεκατρείς χιλιάδες θέσεις εργασίας που επιδοτήθηκαν από τον οργανισμό. Το πλήθος των θέσεων αυτών όμως αντιστοιχούσαν μόνο στο 1,5% του πλήθους των ανέργων που αναζητούσαν εργασία (άνεργοι 884.331). Οι θέσεις αυτές αφορούσαν εργασία είτε στο δημόσιο τομέα, 2.586 θέσεις, είτε 9.301 στον ιδιωτικό τομέα. Παρατηρούμε λοιπόν μια προσπάθεια εκ μέρους του οργανισμού να επιδοτήσει επιχειρήσεις, κυρίως ιδιωτικές με σκοπό να βοηθήσει τόσο τους επιχειρηματίες όσο και τους εργαζόμενους και να μειωθεί με αυτόν τον τρόπο η ανεργία.

Η πραγματικότητα που επικρατεί ωστόσο φανερώνει ότι ακόμα και αν οι προσπάθειες έχουν επικεντρωθεί στην επιδότηση και στήριξη των επιχειρήσεων για πρόσληψη νέων εργαζομένων, δεν έχει παρατηρηθεί μια σημαντική μείωση στο ποσοστό ανεργίας στη χώρα μας. Τα δεδομένα του διαγράμματος 2.2 απεικονίζουν την έκταση του προβλήματος για το οποίο ακόμα και αν φαίνεται ότι τα ποσοστά του μειώνονται,

⁶⁴ Εβδομαδιαίο Δελτίο ΣΕΒ για την οικονομία, 15/06/2017. Ανεργία και κενές θέσεις απασχόλησης, <http://www.sev.org.gr/grafeio-typou/infographics/anergia-kai-kenes-theseis-apascholisis-15-06-2017/>

ακόμα και μετά από όλες αυτές τις προσπάθειες και τα προγράμματα που πραγματοποιήθηκαν δεν έχει διαπιστωθεί μια σημαντική βελτίωση. Το ποσοστό της ανεργίας που παραμένει για αρκετά σημαντικό χρονικό διάστημα άνω του είκοσι της εκατό δεν αφήνει κανένα περιθώριο για εφησυχασμό.

6.3 Προτάσεις αντιμετώπισης από το ΣΕΒ και Γ.Σ.Ε.Ε.

Δύο βασικοί οργανισμοί της ελληνικής οικονομίας, ο Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών από τη μία και το Ινστιτούτο Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε - ΙΝΕ (Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος από την άλλη διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική ζωή της χώρας. Ο ΣΕΒ προσπαθεί η Ελλάδα να γίνει μια χώρα που να στοχεύει στην εξωστρέφεια και την παραγωγή για να είναι σε θέση να είναι μια ανταγωνιστική χώρα σε διεθνές επίπεδο. Στην εποχή της οικονομικής κρίσης που προκάλεσε πλήθος προβλημάτων σε όλους τους τομείς της οικονομικής και επιχειρηματικής ζωής της χώρας είναι αυτονόητο ότι ο ΣΕΒ με το έργο του προσπαθεί να προωθήσει το όραμά του που αναφέρθηκε ανωτέρω. Η σωστή εκπροσώπηση του βιομηχανικού και γενικότερα του επιχειρηματικού τομέα. Σε συνεχείς εκθέσεις και δελτία τύπου σημειώνεται ότι για να είναι σε θέση η χώρα να ξεπεράσει το πρόβλημα που αντιμετωπίζει είναι η στήριξη της εξωστρέφειας και της επιχειρηματικής δράσης. Η στήριξη αυτή θα βοηθήσει παράλληλα και την αγορά εργασίας. Εξάλλου ένας ακόμα τομέας που επικεντρώνεται ο ΣΕΒ είναι και η στήριξη του ανθρώπινου δυναμικού με σωστή εκπαίδευση αυτού καθώς και της σωστής κοινωνικής πολιτικής για την ασφάλισή του.⁶⁵

Οι αναφορές του ΣΕΒ στα στοιχεία και τους τρόπους με τους οποίους θα μπορέσει η οικονομία να ξεπεράσει τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης είναι πολλές, με συνεχείς δημοσιεύσεις σκιαγραφώντας την ελληνική οικονομία και ταυτόχρονα την ελληνική αγορά εργασίας. Ενδεικτικά θα ήθελα να αναφέρω τα εξής δεδομένα.

Το Μάρτιο του 2017⁶⁶ δημοσιεύτηκαν στοιχεία που δείχνουν ότι η ελληνική επιχειρηματικότητα αποτελείται από ένα μεγάλο ποσοστό αυτοαπασχολούμενων μέσω των οικογενειακών και ατομικών επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα για την Ελλάδα το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων είναι 34%, ενώ στις ΗΠΑ και στην ΕΕ-28 τα

⁶⁵ <http://www.sev.org.gr/tomeis-drason/ergasia-anthropino-kefalaiο/>

⁶⁶ Εβδομαδιαίο Δελτίο ΣΕΒ για την οικονομία, 30/03/2017, Αυτοαπασχόληση: Όσο πιο ανεπτυγμένη η οικονομία, τόσο χαμηλότερο το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων.

αντίστοιχα ποσοστά είναι 7% και 16%. Οι διαπιστώσεις το ΣΕΒ, σε άμεση συσχέτιση και αξιολόγηση από διεθνείς πηγές, αναφέρουν ότι το υψηλό αυτό ποσοστό σε κάποια χώρα είναι ένδειξη χαμηλό βιοτικού επιπέδου, υψηλών επιπέδων σε θέματα φοροδιαφυγής και μια γενικότερη υποανάπτυξη στα πλαίσια της οικονομίας. Οι τομείς της οικονομία που φανερώνουν υψηλότερη συγκέντρωση του ποσοστού αυτοαπασχόλησης είναι ο τουρισμός με 34,4%, τομέας που ευθύνεται για τα περισσότερα έσοδα της χώρας. Οι μεταφορές και η αποθήκευση είναι στη δεύτερη θέση με 27,3% και στη συνέχεια με ποσοστό 22,8% συναντούμε τους τομείς της μεταποίησης και του εμπορίου. Η τελική διαπίστωση της συγκεκριμένης έρευνας καταλήγει στο γεγονός ότι ως χώρα έχουμε το χαμηλότερο ποσοστό μισθωτών από τις ανεπτυγμένες χώρες (66%) εκ των οποίων περισσότερες από το ένα τρίτο αφορά σε θέσεις του δημοσίου τομέα. Η αύξηση των θέσεων μισθωτής εργασίας είναι αποτέλεσμα μια γενικότερης θετικής πορείας της οικονομία προς την ανάπτυξη και τη ταυτόχρονη αύξηση των εσόδων από επιχειρησιακές μονάδες που έχουν σχεδιαστεί με σωστό τρόπο. Μια άλλη έρευνα που συνδέει την αγορά εργασίας με τη βιομηχανία και τις αμοιβές που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι απεικονίζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Διάγραμμα 6.2: Στοιχεία αμοιβών και θέσεων εξειδίκευσης στη βιομηχανία

Πηγή: ΣΕΒ⁶⁷

⁶⁷ Εβδομαδιαίο Δελτίο ΣΕΒ για την οικονομία, 16/03/2017, Περισσότερη βιομηχανία για περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας, <http://www.sev.org.gr/grafeio-typou/infographics/perissoteri-viomichania-gia-perissoteres-kai-kalyteres-theseis-ergasias-16-3-2017/>

Η έρευνα αναφέρει ότι η βιομηχανία είναι ένας τομέας που προσφέρει θέσεις εργασίας με εξειδίκευση αλλά και υψηλότερες μέσες ετήσιες απολαβές. Συγκεκριμένα, στο διάγραμμα αποτυπώνονται οι μέσες ετήσιες απολαβές από τρεις κλάδους, τη βιομηχανία, το εμπόριο και τον τουρισμό και φαίνεται ότι μόνο η βιομηχανία αποφέρει σημαντικές απολαβές. Μάλιστα στην περίπτωση των απολαβών του τουριστικού κλάδου φαίνεται ότι οι απολαβές είναι περισσότρο από τις μισές σε σχέση με τις απολαβές της βιομηχανίας. Ένα ακόμα σημαντικό στοιχείο αφορά στις θέσεις εργασίας που παρατηρούνται με τη βιομηχανία να απορροφά περισσότερους εργαζόμενους εξειδίκευσης σε σχέση με τους άλλους δύο κλάδους. Αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ειδικά αν αναλογιστούμε ότι είναι πολλοί εκείνοι οι εργαζόμενοι οι οποίοι δεν βρίσκουν μια θέση εργασίας με τα προσόντα που διαθέτουν και μεταναστεύουν στο εξωτερικό, γεγονός που θα μπορούσε να αποφευχθεί με την ανάπτυξη της βιομηχανίας.

Από τη μεριά της η ΓΣΕΕ-ΙΝΕ στοχεύει στην προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων όλων των εργαζομένων εκτός από αυτούς που απασχολούνται στο δημόσιο τομέα. Η συμβολή αυτού του συνδικαλιστικού οργάνου αφορά στη θέσπιση ορισμένων βασικών δικαιωμάτων (όπως η Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας) των εργαζομένων και την βοήθεια σε περιπτώσεις εκμετάλλευσης αυτών. Τα βασικότερα σημεία του έργου της ΓΣΕΕ⁶⁸ είναι η προστασία των εργαζομένων από τις γενικές απολύσεις, θέσπιση του κατώτατου μισθού αλλά κυρίως είναι η προστασία κατά της αδήλωσης εργασίας. Σε αυτό το πλαίσιο γίνεται συνεχής προσπάθεια να καταπολεμηθούν και τα φαινόμενα του προβλήματος αυτού. Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα 2.3.2 της εργασίας, η αδήλωτη εργασία είναι ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα της αγοράς εργασίας γεγονός που χρήζει της άμεσης προσοχής από όλους τους εργατικούς συλλόγους και τους αρμόδιους φορείς τη χώρας. Οι συνεχείς μελέτες δείχνουν το μέγεθος του προβλήματος αλλά και τις πιθανές λύσεις. Ωστόσο απαραίτητες είναι και οι αντίστοιχες ενέργειες από όλους, κυρίως δε από την πολιτεία, για την αντιμετώπιση του σοβαρού προβλήματος της ανεργίας.

⁶⁸ Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια Έκθεση 2017 Μάρτιος 2017, ΙΝΕ, σελ 151-157

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το πρόβλημα της υψηλής ανεργίας είναι αδιαμφισβήτητα ένα από τα σοβαρότερα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα για μια χώρα. Η οικονομική κρίση που βιώνει η χώρα μας τον τελευταίο καιρό έχει επιφέρει πλήθος προβλημάτων μεταξύ των οποίων είναι και η ανεργία. Η ανάλυση που παρουσιάστηκε στην εργασία επικεντρώνεται σε δύο βασικά στοιχεία. Αρχικά προσπάθησα να παρουσιάσω την εκδήλωση του προβλήματος σε πανελλαδικό επίπεδο. Τα στοιχεία φανέρωσαν πολύ μεγάλα ποσοστά ανεργίας, τα υψηλότερα μάλιστα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ταυτόχρονα αυτό το γεγονός έχει ως αποτέλεσμα τη μεγάλη μείωση στις αποδοχές των εργαζομένων, την αδήλωτη εργασία που χαρακτηρίζει την ελληνική αγορά εργασίας και τέλος τη μεγάλη εξάπλωση των ευέλικτων μορφών εργασίας. Εκτός από τις άμεσες συνέπειες στην αγορά εργασίας σημαντικά είναι και τα προβλήματα που παρατηρούνται σε κοινωνικό επίπεδο. Το δημογραφικό πρόβλημα, η αυξημένη μετανάστευση των νέων σε χώρες του εξωτερικού για την εργασιακή τους εξασφάλιση καθώς επίσης και η πτώση του βιοτικού επιπέδου είναι τα κυριότερα εξ' αυτών. Σε συνδυασμό όλων των παραπάνω είναι αναπόφευκτη η πίεση που ασκείται στα ασφαλιστικά ταμεία της χώρας με τις οφειλές προς αυτά να αυξάνονται σημαντικά και από την άλλη πλευρά η εισροή εισφορών να μειώνεται δραστικά.

Στη συνέχεια η εργασία που εστίασε στην παρουσίαση του προβλήματος της ανεργίας σε τοπικό επίπεδο και πιο συγκεκριμένα στον Νομό Πρεβέζης. Η παρουσίαση των στοιχείων φανερώνει ότι η ανεργία στην περιοχή παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Η αντιδιαστολή των τοπικών ποσοστών ανεργίας με τα πανελλαδικά δείχνει ότι ενώ τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα παρατηρείται μια μικρή πτωτική τάση στα ποσοστά, στην περιοχή της Πρέβεζας, αντίθετα τα ποσοστά αυξάνονται συνεχώς. Η μικρή διαθέσιμη αγορά εργασίας και οι λίγες αριθμητικά επιχειρήσεις είναι από τους βασικούς λόγους που προκαλούν αυτά τα αποτελέσματα στην περιοχή. Ωστόσο η τοπική ανάλυση, συμπληρώνεται με την εμπειρική έρευνα, στα πλαίσια της οποίας συμπληρώθηκαν ερωτηματολόγια από άτομα τα οποία παραμένουν εκτός αγοράς εργασίας αυτή τη στιγμή. Η σύγκριση των αποτελεσμάτων αυτών με τα τοπικά και τα εθνικά δεδομένα επιτρέπει την πολύπλευρη ανάλυση του προβλήματος της ανεργίας και ταυτόχρονα βοηθά στην εύρεση των σωστών λύσεων που θα στοχεύσουν στην επίλυση του θέματος της ανεργίας.

Τα στοιχεία που συνέλεξα από το ερωτηματολόγιο συνοψίζουν την άποψη των ανέργων για θέματα που αφορούν την τοπική αγορά εργασίας, τρόπους βελτίωσης της κατάστασης που επικρατεί καθώς επίσης και επισήμανση των βασικών λόγων που τους οδήγησαν στην ανεργία. Η οικονομική κρίση θεωρήθηκε ως ένας από τους βασικότερους λόγους για αυτή τη δύσκολη εργασιακή κατάσταση τόσο άμεσα όσο και έμμεσα με τις συνέπειες που έχουν προκληθεί στις τοπικές επιχειρήσεις τα τελευταία χρόνια. Σημαντικά είναι επίσης και τα ευρήματα που αφορούν στις συνέπειες που έχουν υποστεί τα άτομα σε προσωπικό επίπεδο, όπως η πτώση του βιοτικού τους επιπέδου, γεγονός, όμως, που δεν τους αποτρέπει από την αποδοχή μιας θέσης εργασίας με όρους ευέλικτης απασχόλησης.

Η ανάλυση και η συχέτιση των παραπάνω στοιχείων, συμβάλλει στην παρουσίαση λύσεων για την καταπολέμηση του προβλήματος της ανεργίας. Από μεριάς της πολιτείας έχουν υλοποιηθεί ορισμένα προγράμματα τα οποία μέχρι στιγμής δεν είχαν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Η χρηματοδότηση πλήθος προγραμμάτων και η προώθηση της αυτοαπασχόλησης είναι επίσης από τα βασικά σχέδια της κυβέρνησης για την αντιμετώπιση της ανεργίας και τη μείωση των ροών της μετανάστευσης των νέων μορφωμένων Ελλήνων. Από την άλλη πλευρά τα εργατικά σωματεία και άλλοι αρμόδιοι φορείς προτείνουν λύσεις που θεωρούν ότι θα στοχεύσουν στην πηγή που προκαλεί την ανεργία η οποία είναι η μειωμένη οικονομική και επιχειρηματική δραστηριότητα. Η τόνωση αυτού του παράγοντα, υπογραμμίζουν, ότι θα προκαλέσει την αύξηση των θέσεων εργασίας μειώνοντας τα ποσοστά ανεργίας. Θεωρώ ότι η παρουσίαση όλων αυτών των δεδομένων θα δώσει το έναυσμα για επιπλέον μελέτη και ανάλυση του συγκεκριμένου προβλήματος ώστε να βρεθούν οι λύσεις που θα αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το σοβαρό αυτό οικονομικό και κοινωνικό πρόβλημα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλιογραφία:

- Βιβλίο Αρχές Οικονομικής Θεωρίας Γ Λυκείου
- Η Νεοκλασική προσέγγιση της αγοράς εργασίας και της ανεργίας, Χλέτσος Μιχάλης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
- Μακροοικονομία, Τόμος Β, A. Abel & B. Bernanke , Εκδόσεις Κριτική 2002
- Μακροοικονομική, Τόμος Α', A. Abel & B. Bernanke, 4^η Έκδοση, Εκδόσεις Κριτική 2002
- Μισθωτή Εργασία και Κεφάλαιο 1847, Καρλ Μαρξ, Έκδοση 2010
- The General Theory of Employment Interest and Money (1936) John Maynard Keynes

Έρευνες / Εκθέσεις / Δελτία

- Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Ιουνίου 2014, ΕΛΣΤΑΤ, 11 Σεπτεμβρίου 2014
- Έρευνα ΣΕΒ, Νοικοκυριά σε απόγνωση...με σπίτι και αυτοκίνητο αλλά χωρίς λεφτά, Μέρος 1^ο, 02/03/2017
- Κίνδυνος φτώχειας, Έρευνα εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης νοικοκυριών 2016 (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2015), ΕΛΣΤΑΤ, 23/06/2017
- Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια Έκθεση 2017, ΙΝΕ
- Διαγνωστική έκθεση για την αδήλωτη εργασία στην Ελλάδα, International Labor Organization
- Δελτίο Τύπου 2015 ΕΛΣΤΑΤ, Φυσική κίνηση πληθυσμού , 30 Σεπτεμβρίου 2016
- Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ, Δείκτες Ολικής γονιμότητας, χρονοσειρά δεδομένων, 1950-2014
- Συνοπτικό Μεθοδολογικό Σημείωμα, ΕΛΣΤΑΤ, Προβολές Πληθυσμού Ελλάδος 2007-2050
- Υπολογιζόμενος Πληθυσμός και Μεταναστευτικές ροές της χώρας έτους 2015, ΕΛΣΤΑΤ 30 Δεκεμβρίου 2016

- Υλική Στέρηση και Συνθήκες Διαβίωσης, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών έτους 2016, περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2016, ΕΛΣΤΑΤ, 23/06/2017
- Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Ιανουάριος 2009, ΕΛΣΤΑΤ, 14 Απριλίου 2009
- Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Ιούνιος 2009, ΕΛΣΤΑΤ, 10 Σεπτεμβρίου 2009
- Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Ιανουάριος 2013, ΕΛΣΤΑΤ, 11 Απριλίου 2013
- Economic Survey Greece, Μάρτιος 2016, ΟΟΣΑ
- Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Ιανουάριος 2017, ΕΛΣΤΑΤ, 6 Απριλίου 2017
- Εβδομαδιαίο Δελτίο ΣΕΒ για την οικονομία, 16/03/2017, Περισσότερη βιομηχανία για περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας
- Εβδομαδιαίο Δελτίο ΣΕΒ για την οικονομία, 30/03/2017, Αυτοαπασχόληση: Όσο πιο ανεπτυγμένη η οικονομία, τόσο χαμηλότερο το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων.
- Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Ιούνιος 2017, ΕΛΣΤΑΤ, 7 Σεπτεμβρίου 2017
- Ελλάς με αριθμούς, ΕΛΣΤΑΤ, Απρίλιος –Ιούνιος 2017
- Εβδομαδιαίο Δελτίο ΣΕΒ για την οικονομία, 15/06/2017. Ανεργία και κενές θέσεις απασχόλησης
- Συνοπτική Έκθεση Εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ, Ιούλιος 2017
- Έρευνα ΣΕΒ, Η υπερφορολόγηση βλάπτει σοβαρά την οικονομία, 28/12/2016

Άρθρα

- Άθρο Καθημερινής, Προ κρίσης δημιουργήθηκαν τα περισσότερα χρέη προς τα ταμεία, Λ. Στεργίου, 12/08/2014
- Άρθρο www.efsyn.gr, Προγράμματα για την ανεργία με έμφαση στους νέους, 24/07/2017
- Άρθρο www.newsbomb.gr, ΕΦΚΑ SOS λόγω χρεών, 19/06/2017
- Άρθρο Καθημερινής 07/08/2017, Χειρότερη χώρα για νέους εργαζόμενους η Ελλάδα, Θάνος Τσίρος,
- Άρθρο Καθημερινής, Το τρίτο μεταναστευτικό κύμα των Ελλήνων, Στράτος Καρακασίδης, 02/07/2016
- Άρθρο Τα Νέα, Αιμοραγία 3,7 δις κάθε χρόνο απειλεί και πάλι τις συντάξεις, Η. Γεωργάκης, 11/10/2017

- Άρθρο Το Βήμα, Η ελαστική εργασία κοστίζει 2,5 δις το χρόνο στα ταμεία, 17/12/2017
- Άρθρο Το Βήμα, Ναρκοθετούν το συνταξιοδοτικό δημογραφικό και ελαστική εργασία, 23/01/2018

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- ec.europa.eu
- ec.europa.eu/eures
- www.efka.org.gr
- www.efsyn.gr
- www.espa.gr
- www.inegsee.gr
- www.kathimerini.gr
- www.newsbomb.gr
- www.oaed.gr
- www.oecd.org
- www.preveza.gr
- www.sev.org.gr
- www.statistics.gr
- www.tanea.gr
- www.tovima.gr